

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών
Τομέας Επικοινωνιών, Ηλεκτρονικής & Συστημάτων Πληροφορικής
Εργαστήριο Διαχείρισης & Βελτίστου Σχεδιασμού Δικτύων - NETMODE

Ο τομέας πληροφορικής και επικοινωνιών στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας: βασικά εμπειρικά χαρακτηριστικά του οικοσυστήματος.

Διπλωματική εργασία

Θανάσης Χ. Βράτιμος

Επιβλέπων: Βασίλης Μάγκλαρης
Καθηγητής Ε.Μ.Π

Αθήνα, Δεκέμβριος 2015

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών
Τομέας Επικοινωνιών, Ηλεκτρονικής & Συστημάτων Πληροφορικής
Εργαστήριο Διαχείρισης & Βελτίστου Σχεδιασμού Δικτύων - NETMODE

Ο τομέας πληροφορικής και επικοινωνιών στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας: βασικά εμπειρικά χαρακτηριστικά του οικοσυστήματος.

Διπλωματική εργασία

Θανάσης Χ. Βράτιμος

Επιβλέπων: Βασίλης Μάγκλαρης
Καθηγητής Ε.Μ.Π

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 23η Δεκεμβρίου 2015.

.....
Β.Μάγκλαρης
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

.....
Α.Τσακανίκας
Επ.Καθηγητής Ε.Μ.Π.

.....
Ν.Κοζύρης
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2015

.....
Θανάσης Χ. Βράτιμος

Διπλωματούχος Ηλεκτρολόγος Μηχανικός και Μηχανικός Υπολογιστών Ε.Μ.Π.

Copyright © Θανάσης Χ. Βράτιμος, 2015

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Περιεχόμενα

1.Εισαγωγή (Abstract)	5
2.Το μακροοικονομικό περιβάλλον: Το σημερινό πρόβλημα ανάπτυξης	7
3.Ο ρόλος του τομέα Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	10
4.Το οικοσύστημα των ΤΠΕ	12
4.1.Η έννοια του οικοσυστήματος	12
4.2.Ο ορισμός των ΤΠΕ	12
4.3.Διεθνές Επίπεδο	13
4.4.Τοπικό Επίπεδο	16
4.4.1.Η νέα ευκαιρία στις Υπηρεσίες Λογισμικού	18
4.4.2.SWOT Ανάλυση	20
4.4.3.Networked Readiness Index (NRI) 2015	21
5.Ανάλυση τομέων ΤΠΕ στην Ελλάδα	24
5.1.Συνολική Εικόνα	24
5.2.Κλάδος Εμπορίου ΤΠΕ	30
5.3.Κλάδος Κατασκευών ΤΠΕ	36
5.4.Κλάδος Υπηρεσιών - Πληροφορικής	41
5.5.Κλάδος Υπηρεσιών - Τηλεπικοινωνιών	47
6.Ανάλυση τομέων ΤΠΕ με συγκεκριμένους αριθμοδείκτες	52
6.1.Κλάδος Εμπορίου ΤΠΕ	52
6.2.Κλάδος Κατασκευών ΤΠΕ	58
6.3.Κλάδος Υπηρεσιών - Πληροφορικής	64
6.4.Κλάδος Υπηρεσιών - Τηλεπικοινωνιών	71
7.Ανάλυση μεγαλύτερων εταιρειών του κλάδου ΤΠΕ στην Ελλάδα	76
7.1.Εισαγωγή	76
7.2.Επιχείρηση και Επιχειρηματική Στρατηγική	76
7.3.Οικονομικές επιδόσεις και αγορά	78
7.4.Τεχνολογικές επιδόσεις και ανάπτυξη καινοτομιών	82
7.5.Απασχόληση και πολιτικές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού	86
8.Συμπεράσματα	93
8.1.Για τον τομέα ΤΠΕ	93
8.2.Για τον κάθε υποκλάδο ξεχωριστά	93
8.3.Συγκριτικά	95
9.Πηγές	98

1.Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει στόχο τη μελέτη του τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Ελλάδα και πως αυτός έχει εξελιχθεί ειδικά τα τελευταία χρόνια της κρίσης. Αρχικά, αναλύεται το γενικότερο θέμα ανάπτυξης της Ελλάδας και στη συνέχεια μελετάται ο ρόλος του τομέα ΤΠΕ τόσο σε διεθνές όσο και σε τοπικό επίπεδο. Στην συνέχεια, γίνονται τρεις βασικές αναλύσεις:

1. Στην πρώτη ανάλυση, για την πενταετία 2009-2013 μελετάμε τους τρεις κύριους κλάδους (εμπόριο, υπηρεσίες, κατασκευές) του τομέα ΤΠΕ ως προς βασικά οικονομικά μεγέθη, όπως τον κύκλο εργασιών, τα μεικτά κέρδη και τα καθαρά κέρδη.
2. Στην δεύτερη ανάλυση, για το ίδιο χρονικό διάστημα, προχωράμε σε χρηματοοικονομική ανάλυση των τριών αυτών κλάδων, μαζί με τους υποκλάδους τους. Συγκεκριμένα, αναλύεται η εξέλιξη τεσσάρων βασικών δεικτών κατά τη διάρκεια της πενταετίας. Αυτοί είναι ο δείκτης ρευστότητας, δείκτης αυτονομίας, δείκτης κερδοφορίας και δείκτης μεικτού κέρδους.
3. Στην τρίτη ανάλυση, με βάση τα δεδομένα της έρευνας του IOBE/ΕΜΠ στις μεγαλύτερες εταιρείες της Ελλάδας, μελετάμε βασικά στοιχεία των δύο μεγαλύτερων κλάδων (εμπόριο, υπηρεσίες) συγκριτικά με το σύνολο των εταιρειών της έρευνας στις τέσσερις ακόλουθες ενότητες:
 - a. Επιχείρηση και Επιχειρηματική Στρατηγική
 - b. Οικονομικές επιδόσεις και αγορά
 - c. Τεχνολογικές επιδόσεις και ανάπτυξη καινοτομιών
 - d. Απασχόληση και πολιτικές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού

Η εργασία, ολοκληρώνεται με συμπεράσματα που προκύπτουν από τις παραπάνω αναλύσεις για τον κάθε κλάδο ξεχωριστά.

Λέξεις κλειδιά: τομέας ΤΠΕ, διεθνής ΤΠΕ, τοπικός ΤΠΕ, κατασκευές ΤΠΕ, εμπόριο ΤΠΕ, υπηρεσίες πληροφορικής, υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, επιχειρηματική στρατηγική, οικονομικές επιδόσεις, τεχνολογικές επιδόσεις, πολιτικές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, κερδοφορία, ρευστότητα, αυτονομία, περιθώριο μεικτού κέρδους.

Abstract

The purpose of the current thesis is the examination of the Information and Communication Technology (ICT) sector in Greece and its evolvement during the recent financial crisis. Firstly, the broader growth environment in Greece is discussed, followed by the role of the Information and Telecommunication sector, in both a global and a local setting. Three main analyses are conducted:

1. Evaluation of the main financial measures (revenue, gross profit and net profit) for the three main economic sectors (trading, services and construction) of ICT industry, during the five-year period from 2009 to 2013.
2. For the same time period, an extensive financial analysis of the three main sectors, along their main subsectors is performed; in particular the historical performance of the liquidity measure, the autonomy measure, the profitability and the gross profit is analyzed.
3. Based on the data from a research conducted by IOBE / NTUA on Greece's largest companies, the two largest sectors (trading and services) are compared to the companies from rest of the sample across the following categories:
 - a. Strategy
 - b. Financial performance
 - c. Technological performance
 - d. Employment and HRM policies

The thesis is then conclude with the summary of the findings from the analyses for each of the sectors.

Keywords: ICT sector, international ICT, local ICT, construction, trade, services, telecommunications, business strategy, financial strategy, technology strategy, human resources strategy, profitability, autonomy, liquidity

2.Το μακροοικονομικό περιβάλλον: Το σημερινό πρόβλημα ανάπτυξης

Όπως έχει πολλαπλώς αναφερθεί¹ στην περίπτωση της Ελλάδας, η ισχυρή αναπτυξιακή πορεία της περιόδου 1997-2007 που βασιζόταν στην ισχυρή εγχώρια ζήτηση (αναβάθμιση υποδομών, ιδιωτικές επενδύσεις σε κατοικίες, υψηλή κατανάλωση αγαθών), αν και οδήγησε στην συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα και στην βραδύτερη ανάπτυξη της βιομηχανίας, δημιούργησε συνθήκες σχετικής ευμάρειας και αδιαφορίας για την επίλυση δομικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας. Αυτός ο εφησυχασμός, σε συνδυασμό με την ελλειπή θεσμική προετοιμασία για την ένταξη της Ελλάδας στο ευρώ και την κακοδιαχείριση χρηματοδοτήσεων οδήγησε στη συνεχή απώλεια θέσεων στα διεθνή μοντέλα συγκριτικής αξιολόγησης (WEF, IMD) και στη διατήρηση υστερήσεων στο παραγωγικό μας σύστημα. Άλλωστε, ο μηχανισμός χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας, που ήταν για μεγάλη περίοδο ευνοϊκός, ήταν ανεξάρτητος από τα δομικά της χαρακτηριστικά, καθώς βασιζόταν κυρίως στη νομισματική σταθερότητα που εξασφάλιζε το ευρώ και τη συμμετοχή σε μια ισχυρό ένωση χωρών.

Η ραγδαία μεταβολή των πιστωτικών συνθηκών διεθνώς και η αυστηροποίηση των πιστωτικών κριτηρίων λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, σε συνδυασμό με το δημοσιονομικό εκτροχιασμό ιδιαίτερα της περιόδου 2007-2009, είχαν ως επακόλουθο τα εξής βασικά αναπτυξιακά προβλήματα που δύο χρόνια αργότερα οδήγησαν στην ένταξη της χώρας σε μηχανισμό στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

1. πολλές μικρές επιχειρήσεις και λίγες μεγάλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις με διεθνή παρουσία
2. μικρό μέσο μέγεθος επιχειρηματικότητας που εμποδίζει την διείσδυση των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή
3. δημιουργία ενός κοστοβόρου κράτους με αναποτελεσματικές υπηρεσίες
4. φτωχή συνεργασία πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, με αδύναμο κρίκο τις παραδοσιακά εσωστρεφείς επιχειρήσεις.
5. ελληνικές εξαγωγές χαμηλής προστιθέμενης αξίας και μικρό αριθμό επώνυμων ελληνικών προϊόντων στην διεθνή αγορά
6. στρεβλώσεις που δεν επέτρεπαν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά επιχειρήσεις και δημόσιος τομέας.

Έτσι το ελληνικό «παραγωγικό-επιχειρηματικό σύστημα» σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης πιέζεται σήμερα αμφίπλευρα από: α) παραγωγούς χωρών χαμηλού κόστους εργασίας-που δεν είναι πια μόνον ανειδίκευτη, αλλά διαρκώς αναβαθμίζεται αλλά και β) «ποιοτικά υπέρτερους παραγωγούς» που δραστηριοποιούνται σε χώρες υψηλού βιοτικού επιπέδου και σημαντικών τεχνολογικών και παραγωγικών ικανοτήτων. Βρίσκεται έτσι σε μία ενδιάμεση κατάσταση, προσπαθώντας να διαμορφώσει μια στρατηγική όχι απλώς εξόδου από την κρίση, αλλά επανατοποθέτησης στο νέο παγκόσμιο περιβάλλον.

Από την άλλη πλευρά δε θα πρέπει να αγνοούνται οι υστερήσεις της ανταγωνιστικότητας που συνδέονται με την αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης και τη συνολική θέση της Ευρώπης στον διεθνή καταμερισμό Εργασίας. Στη ρίζα αυτού του ζητήματος βρίσκεται το στρατηγικό ερώτημα του πώς οι ευρωπαϊκές χώρες θα αντιμετωπίσουν έναν κόσμο που αλλάζει γύρω τους με πολύ

¹ Α.Τσακανίκας, 2014, «Παράθυρο ευκαιρίας» για την ελληνική οικονομία», Foreign Affairs.

γρήγορους ρυθμούς. Το ευρωπαϊκό κοινωνικο-οικονομικό μοντέλο βρίσκεται υπό ισχυρή πίεση σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης. Τα τελευταία χρόνια έχει διπλασιαστεί παγκοσμίως το εργατικό δυναμικό, νέοι παίκτες (χώρες BRICS και πολλοί άλλοι), εμφανίζονται και διεκδικούν και αυτοί ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και συμμετοχή στον παγκόσμιο παραγόμενο πλούτο, ενώ δεν πρέπει να αγνοούνται και οι αλλαγές στον χαρακτήρα και την οργάνωση της εργασίας, με νέες τεχνολογικές εξελίξεις που μετασχηματίζουν τις ανάγκες σε γνώσεις, σε δεξιότητες, σε εκπαίδευση.

Στόχος λοιπόν της χώρας είναι η βελτίωση της διαρθρωτικής της ανταγωνιστικότητας και όχι απλώς η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους. Αυτή η βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας όμως προϋποθέτει την αναδιάρθρωσή της ελληνικής οικονομίας στη βάση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου και μιας αναπτυξιακής επιλογής η οποία μπορεί να συμβάλλει:

1. στη σταθεροποίηση και επανένταξη της ελληνικής οικονομίας σε μια τροχιά ποιοτικής, υψηλής μεγεθυντικής δυναμικής και διατηρήσιμης ανάπτυξης, με βιώσιμο χρέος
2. στην ανασυγκρότηση, την τεχνολογική αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του παραγωγικού/επιχειρηματικού δυναμικού, με χωροταξική πειθαρχία, περιβαλλοντικό σεβασμό και κοινωνική ευημερία
3. στη βελτίωση της θέσης της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, χωρίς περιβαλλοντικές εκπτώσεις, ούτε αποκλειστική έμφαση στο χαμηλό εργατικό κόστους μέσω φθηνής και παράνομης εργασίας (λαθρομετανάστευση).

Μια αναπτυξιακή επιλογή αυτού του τύπου μπορεί να αποτρέψει μια συνεχή «κούρσα προς τα κάτω» που βασίζει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αποκλειστικά στη δραστική μείωση του κόστους εργασίας, επιλογή που είναι αδιέξοδη: σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, πάντα θα υπάρχει ένας τόπος που το κόστος εργασίας, αλλά και των άλλων συντελεστών παραγωγής θα είναι μικρότερο. Η επιλογή η Ελλάδα να μετατραπεί σε χώρα χαμηλού κόστους και ανειδίκευτης εργασίας, δεν είναι κοινωνικά και ιστορικά αποδεκτή, καθώς αγνοεί το θεσμικό, εκπαιδευτικό, κοινωνικό επίπεδο που έχει κατακτήσει η χώρα, ακόμα και αν αυτό δεν είναι αντίστοιχο των πιο προηγμένων οικονομιών του κόσμου. Η Ελλάδα πρέπει αντίθετα να κινηθεί στην κατεύθυνση της αναβάθμισης των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρει και όχι να ανταγωνίζεται μάταια χώρες χαμηλού κόστους. Πρέπει να αναβαθμίσει το γνωστικό περιεχόμενο και την ποιότητα των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, με τρόπο που να είναι ελκυστικό για διεθνείς και όχι μόνο αγορές. Γιατί και οι εγχώριοι πελάτες θα πρέπει να επιλέγουν συνειδητά σε όρους ποιότητας και σχέσης τιμής / αξίας τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα / υπηρεσίες. Η χώρα, δηλαδή, πρέπει να συμμετάσχει στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας σχετικά περισσότερο ως παραγωγός - προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας- και λιγότερο ως απλός καταναλωτής.

Αν, όμως, επιλέγουμε αυτόν τον δρόμο, το ζήτημα που προκύπτει είναι αν έχουμε τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που απαιτούνται για αυτή την επιλογή; Και ποιοι είναι οι όροι που θα μας επιτρέψουν να βρούμε την θέση μας το νέο περιβάλλον; Είναι σαφές ότι αυτό δεν είναι μια εύκολη διαδικασία, καθώς η ζητούμενη αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου της περιλαμβάνει την αναβάθμιση συνολικά της προσαρμοστικής ικανότητας της οικονομίας στις ευρύτερες τεχνολογικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές. Προϋποθέτει δε τη βελτίωση της

δυνατότητάς της να παράγει, να αποκτά και να χρησιμοποιεί την γνώση, ώστε να μπορεί να καινοτομεί.

3.Ο ρόλος του τομέα ΤΠΕ

Σε αυτό λοιπόν το περιβάλλον όπου η ανάγκη ποιοτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο είναι επιτακτική, η συνεισφορά των ΤΠΕ μπορεί να είναι καθοριστική. Η λειτουργική ενσωμάτωση και αξιοποίηση της πληθώρας υπηρεσιών και εφαρμογών ΤΠΕ που αναπτύσσονται στις λειτουργίες του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, θα μπορούσαν να μειώσουν κόστη και χρόνους και να εξασφαλίσουν ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες σε πολίτες, επιχειρήσεις, αλλά και το ίδιο το δημόσιο. Το γεγονός αυτό δημιουργεί οφέλη παραγωγικότητας σε διάφορους κλάδους της οικονομίας, ενισχύει την καινοτομία και άρα τελικά τους όρους με τους οποίους ο επιχειρηματικός τομέας της χώρας δραστηριοποιείται ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές.

Αυτές οι τεχνολογίες επιδρούν οριζόντια στο σύνολο της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και μπορούν να προκαλέσουν ριζικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή των πολιτών, αλλά κυρίως στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των οργανισμών. Άρα πέρα από τη σημασία τους ως παραγωγικοί κλάδοι, η σημασία της διάχυσής τους σε άλλους κλάδους είναι εξίσου σημαντική.

Το βαθμό αυτό σημαντικότητας, ακόμα δεν τον έχουμε συνειδητοποιήσει ούτε εκμεταλλευτεί κατάλληλα στην Ελλάδα, κάτι που φαίνεται από το πολύ μικρό ποσοστό του τομέα ΤΠΕ στο ΑΕΠ (μόλις 4.1%). Ωστόσο, τα παρακάτω² κοινωνικά, επιχειρηματικά και θεσμικά χαρακτηριστικά αποδεικνύουν ότι όντως υπάρχει μια ευκαιρία ανάπτυξης για την χώρα:

- 1. Δημόσιος τομέας:** Χαρακτηρίζεται από ελλιπή αυτοματοποίηση και ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών. Το γεγονός ότι δεν υποχρεώνονται να θέτουν παραγωγικούς στόχους και να λογοδοτούν για αποτελέσματα, δεν δημιουργεί την ανάγκη να αναζητούν τα κατάλληλα τεχνολογικά εργαλεία για να τα επιτύχουν.
- 2. Προγραμματά στήριξης επιχειρηματικότητας:** Την τελευταία πενταετία είναι έντονη η ανάπτυξη clusters, θερμοκοιτίδων, επιταχυντών και επενδύσεις σε νεοφυείς επιχειρήσεις.
- 3. Καινοτόμες ερευνητικές δραστηριότητες:** Πραγματοποιούνται από:
 - a. Ελληνικά Πολυτεχνικά Ιδρύματα, σε τομείς όπως το cloud computing, οι υπηρεσίες εντοπισμού θέσεως, η νανοτεχνολογία και τα έξυπνα συστήματα.
 - b. Πολυεθνικές εταιρείες, όπως η Nokia, η Microsoft και η HTC που κάνουν την Ελλάδα το επίκεντρο νέων επενδυτικών πρωτοβουλιών.
- 4. Εξειδικευμένο Ανθρώπινο Δυναμικό:** Η Ελλάδα και οι Έλληνες μηχανικοί κατατάσσονται σύμφωνα με τον Economist, στις πρώτες 20 θέσεις σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού στον κλάδο των ΤΠΕ παγκοσμίως.
- 5. Ελκυστικές Ευκαιρίες Χρηματοδότησης:** Υπάρχουν ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρονται τόσο από δημόσιες (διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ) όσο και από ιδιωτικές πηγές. Ένας από τους βασικούς στόχους του νέου Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) είναι η υποστήριξη της Ε&Α και της καινοτομίας, καθώς και η ενίσχυση νέων τεχνολογικών πρωτοβουλιών.
- 6. Ευνοϊκή γεωγραφική θέση:** Η Ελλάδα είναι η Ευρωπαϊκή χώρα που διαθέτει την καλύτερη πρόσβαση σε σημαντικούς παραγωγούς ΤΠΕ Ανατολικών χωρών, όπως της

² Enterprise Greece, 2014, "Επενδύοντας στην Ελληνική Αγορά ΤΠΕ".

Κίνας, της Ιαπωνίας και της Κορέας. Αυτή η ευνοϊκή γεωγραφική θέση σε συνδυασμό με τις αξιόλογες υποδομές μεταφορών, καθιστούν την Ελλάδα ιδανική χώρα για την δημιουργία εγκαταστάσεων συναρμολόγησης προϊόντων και συσκευών στον κλάδο των ΤΠΕ.

4. Το οικοσύστημα των ΤΠΕ

4.1. Η έννοια του οικοσυστήματος³

Σύμφωνα με την Wikipedia, ένα οικοσύστημα είναι *“μια κοινότητα ζωντανών οργανισμών σε συνδυασμό με τις μη ζωντανές συνιστώσες του περιβάλλοντος που αλληλεπιδρούν ως ένα σύστημα με τις αλληλεπιδράσεις να θεωρούνται εγγενές συστατικό του οικοσυστήματος. Καθώς τα οικοσυστήματα ορίζονται από το δίκτυο των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των οργανισμών και μεταξύ των οργανισμών και του περιβάλλοντος τους, μπορούν να είναι οποιοδήποτε μεγέθους αν και συνήθως καταλαμβάνουν συγκεκριμένο και περιορισμένο χώρο.”*

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ο James F. Moore δημιούργησε τον όρο του Business Ecosystem, δηλαδή του επιχειρηματικού οικοσυστήματος που έχει υιοθετηθεί ευρέως στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας. Ο Moore ορίζει το επιχειρηματικό οικοσύστημα ως εξής: *μια οικονομική κοινότητα που υποστηρίζεται θεμελιακά από αλληλεπιδρώντες οργανισμούς και άτομα, τους “οργανισμούς” του επιχειρηματικού κόσμου. Η οικονομική κοινότητα παράγει αγαθά και υπηρεσίες αξίας για τους πελάτες, οι οποίοι είναι και οι ίδιοι μέλη του οικοσυστήματος. Οι οργανισμοί - μέλη περιλαμβάνουν επίσης τους προμηθευτές, τους κύριους παραγωγούς τους ανταγωνιστές, και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Με την πάροδο του χρόνου, συν-εξελίσσονται τις ικανότητες και τους ρόλους τους, και τείνουν να ευθυγραμμίζονται με τις κατευθύνσεις που καθορίζονται από μια ή περισσότερες κεντρικές επιχειρήσεις.*

Ο Moore χρησιμοποίησε διάφορες “οικολογικές” μεταφορές για να δώσει έμφαση στο πως μια επιχείρηση ενσωματώνεται σε ένα τέτοιο επιχειρηματικό περιβάλλον, να τονίσει την ανάγκη να συνεχιστεί με άλλες επιχειρήσεις και βεβαίως το ότι αυτή η νησίδα αγοράς την οποία αυτή τη στιγμή κατέχει είναι πιθανό να αμφισβητηθεί από νεο-αφιχθέντα “είδη”. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να αναλάβουν δράση στο να αναπτύξουν επωφελείς σχέσεις με τους πελάτες, προμηθευτές ακόμη και με ανταγωνιστές.

Ειδικά για την ελληνική περίπτωση, η έννοια του οικοσυστήματος αναφέρεται στην αξιολόγηση των στρατηγικών κινήσεων των φορέων (παραγωγικών και ερευνητικών) σε μια ευρύτερη παραγωγική αλυσίδα αξίας που διατρέχει συμπληρωματικούς κλάδους της οικονομίας. Αυτή η προσέγγιση είναι απαραίτητη γιατί δημιουργεί συνθήκες αμφίπλευρης εποπτείας κάθε κλάδου με τους συμπληρωματικούς του. Επίσης, δίνει την δυνατότητα, για κοινό προσανατολισμό και συνεργασίες που αμβλύνουν τις υστερήσεις που δημιουργεί το μικρό μέγεθος της μέσης ελληνικής επιχείρησης και διευκολύνει την επίτευξη οικονομικών κλίμακας.

4.2. Ο ορισμός των ΤΠΕ

Είναι σαφές ότι ο ακριβής ορισμός του εννοιολογικού περιχομένου του τομέα των ΤΠΕ αποτελεί εξ'ορισμού μια δύσκολη εργασία. Αυτό συμβαίνει γιατί καταρχάς το οικοσύστημα αυτό περιλαμβάνει δραστηριότητες (προϊόντα και υπηρεσίες) που σχετίζονται με ραγδαία εξελισσόμενες τεχνολογίες οι οποίες αφορούν επιχειρήσεις, αλλά ταυτόχρονα παρέχονται ως υπηρεσίες προς άλλες επιχειρήσεις ή καταναλωτές. Επιπλέον, το οικοσύστημα αυτό σχετίζεται με ταχύτατες τεχνολογικές εξελίξεις που περιλαμβάνουν και τη σταδιακή σύγκλιση διαφορετικών τεχνολογιών, η οποία δημιουργεί νέα προϊόντα /υπηρεσίες που συνθέτουν διαφορετικές

³ Α. Τσακανίκας, 2004, “Το οικοσύστημα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα”.

επιχειρηματικές δραστηριότητες, με αποτελέσματα να καθίσταται ορισμένες φορές δυσδιάκριτη μια σαφή οριοθέτηση της κάθε δραστηριότητας.

Σε κάθε περίπτωση, η προσέγγιση του τομέα ΤΠΕ μπορεί να γίνει με έναν διττό και συμπληρωματικό τρόπο, συνδέοντας από τη μια πλευρά τις επιχειρήσεις και τη βασική τους δραστηριότητα και από την άλλη πλευρά τα προϊόντα/υπηρεσίες τους. Έτσι ο τομέας μπορεί να προσεγγιστεί από την πλευρά των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και από την πλευρά προϊόντων/υπηρεσιών που αναφέρονται κατά μια έννοια σε επιμέρους συναλλαγές.

Ένας ορισμός για τον τομέα είναι ο εξής: *Ο τομέας των ΤΠΕ αποτελείται από επιχειρήσεις που ασχολούνται με “την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που κυρίως προορίζονται να εκπληρώσουν ή να επιτρέψουν τη λειτουργία της επεξεργασίας πληροφοριών και της επικοινωνίας με ηλεκτρονικά μέσα, συμπεριλαμβανομένης και της μετάδοσης και προβολής τους”.*

4.3. Διεθνές επίπεδο⁴

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο τομέας ΤΠΕ αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μέχρι σήμερα αποτελεί έναν από τους κύριους τομείς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, γεγονός που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στις περισσότερες βιομηχανοποιημένες χώρες αποτελεί περίπου το 10% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τον Fransman, καθηγητή οικονομικών στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, ο τομέας ΤΠΕ, περιλαμβάνει τις ακόλουθες 4 κατηγορίες εταιρειών:

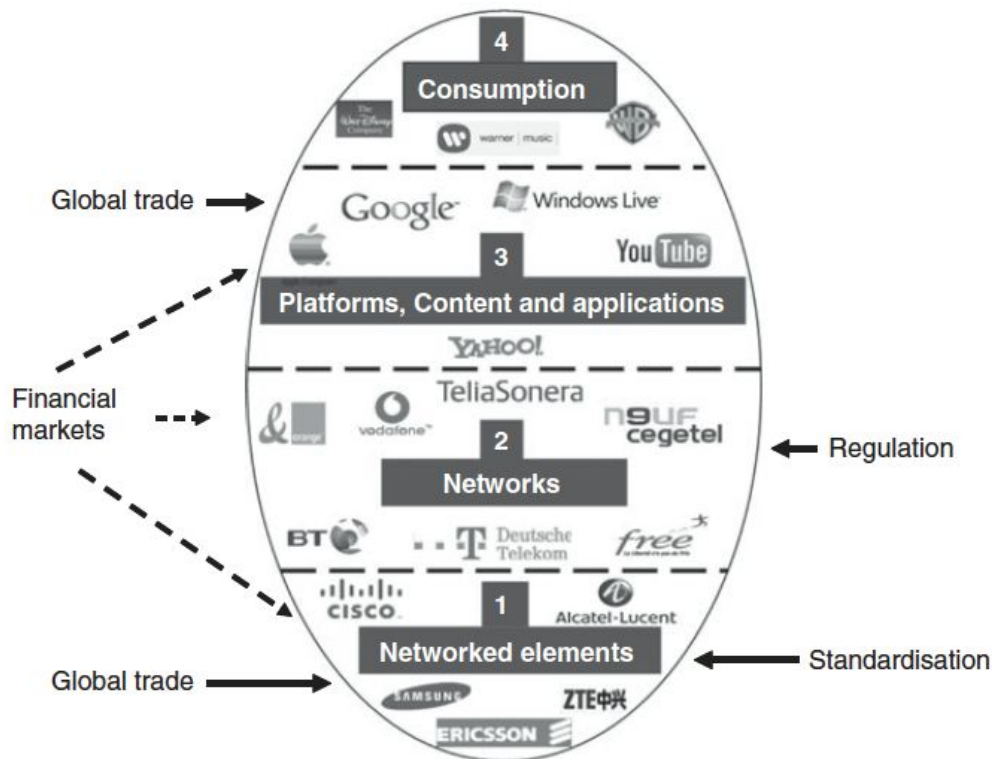
1. **Κατασκευαστές/Προμηθευτές εξοπλισμού δικτύων** (Networked Elements Providers). Περιλαμβάνονται όλοι οι κατασκευαστές του σχετικού εξοπλισμού, είτε αυτός αφορά μέρη του Η/Υ είτε κάθε είδους εξοπλισμού επικοινωνιών, με τους αντίστοιχους μεταπωλητές τους. Αποτελεί το πιο παραδοσιακό τμήμα του οικοσυστήματος που άρχισε να παράγει εξοπλισμό γραφείου και τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
2. **Δικτυακοί Πάροχοι** (Network Operators). Περιλαμβάνονται όλοι οι φορείς κατασκευής και λειτουργίας ενός δικτύου. Αρχικά λειτουργούσαν απομονωμένα με το υπόλοιπο οικοσύστημα, μέχρι την ανάπτυξη του διαδικτύου και την μετάδοση δεδομένων και άλλου περιεχομένου, πέρα από τη φωνή. Ο ανταγωνισμός σε αυτό το κλάδο σχετίζεται λιγότερο με το τεχνολογικό επίπεδο, τιμές και περισσότερο με τις συνολικές ολοκληρωμένες υπηρεσίες που προσφέρονται στους χρήστες.
3. **Παραγωγοί Περιεχομένου, Εφαρμογών & Υπηρεσιών** (Content & Application Providers). Αποτελεί την πιο “νέα” ομάδα παικτών του οικοσυστήματος, την πιο δραστήρια αλλά και την πιο ευμετάβλητη. Εντάσσονται όλες οι επιχειρήσεις, φορείς που δημιουργήθηκαν για να αναπτύξουν λογισμικό, ολοκληρωμένες λύσεις πληροφορικής και κάθε είδους περιεχόμενο που περνά πάνω σε πλατφόρμες που αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας. Η “έννοια” του περιεχομένου αναφέρεται σε κάθε είδος “υλικό” που μπορεί να ενδιαφέρει τους συνδεδεμένους χρήστες στα πλαίσια εργασίας, αναψυχής ή ενημέρωσης. Οι λύσεις πληροφορικής και οι εφαρμογές που προσφέρουν τα μέλη αυτής της κατηγορίας αφορούν κυρίως εργαλεία.

⁴ M.Fransman, 2010, “The new ICT ecosystem”.

4. **Τελικοί Καταναλωτές (Final Consumers).** Σε κάθε τομέα οι καταναλωτές είναι αυτοί που συντηρούν οικονομικά το σύστημα και παίζουν σημαντικό ρόλο στο προϊόν του τομέα. Στο εξεταζόμενο οικοσύστημα όμως, ένα μεγάλο μέρος των υπηρεσιών και των προϊόντων που αναπτύσσονται είναι περισσότερο αποτέλεσμα συγκεκριμένης, προσαρμοσμένης στον πελάτη προσπάθειας παρά τυποποιημένης προσέγγισης, όπως γίνεται για παράδειγμα στην βαριά βιομηχανία και στην καταναλωτική βιομηχανία.

Όπως είναι λογικό, οι παραπάνω 4 κατηγορίες αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους το οποίο αποτελείται από πανεπιστήμια, οικονομικούς παράγοντες, αρχές ανταγωνισμού, τα οποία με τη σειρά τους καθοδηγούνται από οργανισμούς, όπως κυβερνήσεις, πολιτικά κόμματα και επαγγελματικές ενώσεις. Όλο αυτό το σύστημα επομένως, δεν είναι μόνο τεχνολογικό αλλά και οικονομικό και γι'αυτό το λόγο ο **ανταγωνισμός** και η **καινοτομία** αποτελούν σημαντικά στοιχεία αλλαγής για κάθε κατηγορία.

Ακολουθεί μια αναπαράσταση του συγκεκριμένου συστήματος, όπως αποδίδεται από τον Fransman.

Όσον αφορά τον **ανταγωνισμό**, που αναφέρθηκε ως κύριο στοιχείο αλλαγής για κάθε κατηγορία, παρακάτω παρουσιάζεται η γεωγραφική κατανομή των μεγαλύτερων εταιρειών του τομέα ICT, σύμφωνα με την λίστα του Financial Times το 2006:

Layer	Total number of companies	Number of companies by region
III	9	US 6 Japan 2 Europe 1
II	18	US 5 Japan 3 Europe 8 East Asia 2
I	29	US 12 Japan 9 Europe 6 East Asia 2

Δηλαδή, παρατηρούμε ότι κάθε χώρα/ήπειρος παρουσιάζει αρκετά διαφορετική δυναμική σε κάθε κατηγορία. Για παράδειγμα, αν και η Ευρώπη έχει τις περισσότερες εταιρείες στη δεύτερη κατηγορία, στην τρίτη έχει μόλις μια ενώ στη δεύτερη, τις μισές απ'ότι η πρώτη. Ο βασικός λόγος που παρατηρείται αυτό το φαινόμενο είναι τα τοπικά ινστιτούτα, δεδομένο ότι το οικοσύστημα κάθε χώρας επηρεάζεται από αυτά, που με τη σειρά τους διαμορφώνονται από τοπικούς οργανισμούς με πολιτική δύναμη αρκετή για να καθοδηγήσουν τα σημεία εστίασης των αγορών.

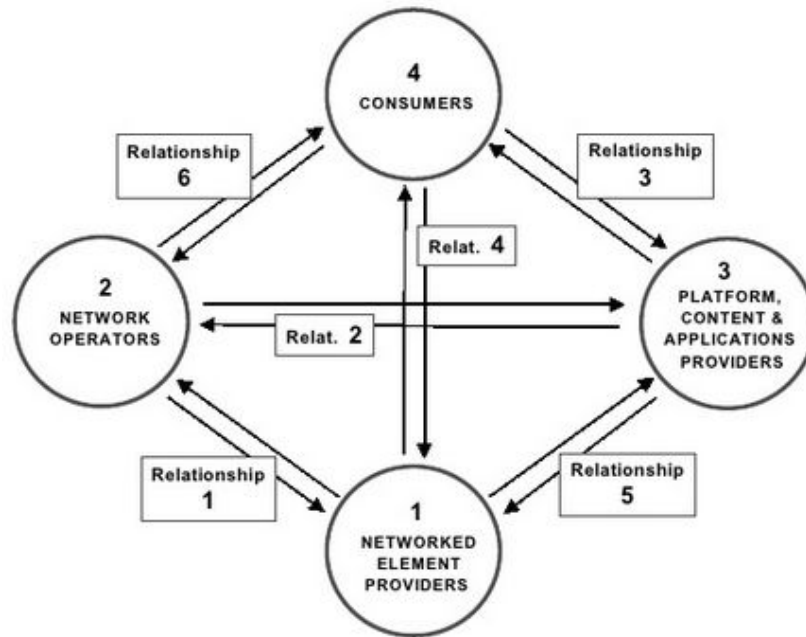
Το δεύτερο στοιχείο αλλαγής που αναφέρθηκε, είναι η **καινοτομία**, η οποία επιτυγχάνεται με δύο βασικούς τρόπους:

1. **Επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη (E&A):** Το 2006, το 73% της συνολικής επένδυσης για E&A έγινε από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο πρώτο επίπεδο, το 11% από εταιρείες του δεύτερου επιπέδου και το υπόλοιπο 16% από εταιρείες του τρίτου επιπέδου. Άρα μπορούμε να πούμε ότι στο τομέα E&A το πρώτο επίπεδο είναι αυτό που παίζει ρόλο κλειδί στον παγκόσμιο τομέα ΤΠΕ.
2. **Ανάπτυξη σχέσεων:** Μεταξύ των παραπάνω επιπέδων αναπτύσσονται σχέσεις, δηλαδή αλληλεξάρτησεις και συνεργασία, που τελικά οδηγούν στην καινοτομία. Οι σχέσεις αφορούν:
 - a. οικονομική ροή, που κυριαρχεί η σχέση αγοραστή - πωλητή. Ένα παράδειγμα είναι η μεταξύ του παρόχου και του κατασκευαστή εξοπλισμού, όπου ο πρώτος αγοράζει από τον δεύτερο.
 - b. ροή τύπου εισροών/εκροών, που το προϊόν ενός κλάδου συνιστά εισροή για τον άλλο. Η μια ομάδα δηλαδή παράγει ενδιάμεσα ουσιαστικά προϊόντα, τα οποία είναι απαραίτητα για να μπορέσει η άλλη ομάδα να αναπτύξει τα προϊόντα/υπηρεσίες της. Ένα παράδειγμα είναι που αναπτύσσουν πλατφόρμες βασίζονται στις υποδομές - υπηρεσίες των παρόχων.
 - c. ροή πληροφορίας, που η σχέση χρήστη και παραγωγού περιλαμβάνει την ανταλλαγή γνώσης που είναι απαραίτητη για την τυποποίηση και την αναπροσαρμογή των προϊόντων / υπηρεσιών. Ένα παράδειγμα είναι η σχέση μεταξύ των καταναλωτών και των developers με πληροφορίες που εξυπηρετούν τη διαδικασία προσαρμογής των προϊόντων / υπηρεσιών.

d. εισροές καινοτομίας, που συνιστούν τη συνδυασμένη χρήση των τριών παραπάνω ροών ώστε να προκύψει η καινοτομία.

Οι παραπάνω σχέσεις εφαρμόζονται μεταξύ των ακόλουθων μερών:

1. Πάροχων εξοπλισμού δικτύων και παρόχων δικτύων
2. Παρόχων δικτύων και παρόχων περιεχομένου & εφαρμογών
3. Παρόχων δικτύων περιεχομένου & εφαρμογών και τελικών καταναλωτών
4. Πάροχων εξοπλισμού δικτύων και τελικών καταναλωτών
5. Πάροχων εξοπλισμού δικτύων και Παρόχων δικτύων περιεχομένου & εφαρμογών
6. Παρόχων δικτύων και τελικών καταναλωτών

4.4. Τοπικό επίπεδο

Έχοντας μελετήσει τις κατηγορίες και τις σχέσεις που αναπτύσσονται σε διεθνές επίπεδο στον τομέα ΤΠΕ, θα δούμε σε τι επίπεδο βρίσκεται η Ελλάδα.

Ιστορικά, ο τομέας αυτός στην Ελλάδα εμφανίστηκε τη δεκαετία του '70, όπου το ποσοστό των επιχειρήσεων δεν ξεπερνούσε το 2.1% του συνόλου. Στο τέλος της δεκαετίας του '80 υπήρξε μεγάλη δραστηριοποίηση με αποκορύφωμα την τελευταία 15ετία όπου έχουν ιδρυθεί το 88.3% του συνόλου των σημερινών επιχειρήσεων του κλάδου.

Έτσι έχουν διαμορφωθεί 2 βασικές κατηγορίες στον τομέα ΤΠΕ οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

A.Μεταποίηση

1. Κατασκευή ηλεκτρονικών εξαρτημάτων και πλακετών
2. Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και περιφερειακού εξοπλισμού

3. Κατασκευή εξοπλισμού επικοινωνίας
4. Κατασκευή ηλεκτρονικών ειδών ευρείας κατανάλωσης
5. Κατασκευή μαγνητικών και οπτικών μέσων

Ο τομέας της μεταποίησης αποτελεί το 10% του τομέα ΤΠΕ και μόλις το 3% του συνόλου των ελληνικών επιχειρήσεων. Μέχρι το 2010 στον τομέα δραστηριοποιούνταν 14.000 εταιρείες, ενώ το 2009 ήταν πάνω από 15.000. Γενικά, πρέπει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες παρατηρείται παρόμοια συρρίκνωση του συγκεκριμένου τομέα, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες αυτές μεταναστεύουν σε χώρες της Ασίας.

B.Υπηρεσίες

1. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού
2. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρονικού και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού και εξαρτημάτων
3. Έκδοση λογισμικού
4. Τηλεπικοινωνίες (ενσύρματες, ασύρματες, δορυφορικές)
5. Επεξεργασία δεδομένων, καταχώρηση και συναφείς δραστηριότητες - δικτυακές πύλες
6. Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και εξοπλισμού επικοινωνίας

Παρατηρώντας αυτούς τους υποκλάδους, μπορούμε εύκολα να διακρίνουμε δύο βασικές υπο-κατηγορίες:

1. Πληροφορική

- a. Εμπόριο (10% των εταιρειών ΤΠΕ):** Πολλές εταιρείες του τομέα έχουν αποκτήσει εμπορικό αντί για παραγωγικό χαρακτήρα. Αυτό οφείλεται σε δύο από τα βασικά χαρακτηριστικά των ελληνικών επιχειρήσεων του τομέα, τα οποία είναι το χαμηλό επιπέδο καινοτομίας και η έλλειψη απορρόφησης γνώσης.
 - b. Υπηρεσίες Λογισμικού (20% των εταιρειών ΤΠΕ):** Εδώ οφείλεται η σχετικά μικρότερη, συγκρινόμενη με τις άλλες χώρες της ΕΕ, συμβολή του τομέα ΤΠΕ στο εγχώριο ΑΕΠ. Οι τρεις βασικές αιτίες αυτού του φαινομένου είναι:
 - i. το μικρό μέγεθος της τυπικής επιχείρησης πληροφορικής
 - ii. η χαμηλή ποιότητα ζήτησης του δημόσιου τομέα
 - iii. η προβληματική ζήτηση του ιδιωτικού τομέα λόγω της διεσπαρμένης και παραδοσιακής δομής της ελληνικής οικονομίας
2. **Τηλεπικοινωνίες (60% των εταιρειών ΤΠΕ):** Σε αυτό το κλάδο, η Ελλάδα δεν απέχει καθόλου από το τί συμβαίνει στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όσον αφορά τη συμβολή αυτού του τομέα στο ΑΕΠ. Αν και έχει λιγότερες στον αριθμό εταιρείες λόγω των απαιτούμενων οικονομικών κλίμακας που πρέπει να υπάρχουν για τη βιώσιμη λειτουργία του, αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του τομέα και χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και αποτελεσματικότητα.

Φυσικά οι παραπάνω εταιρείες αλληλεπιδρούν όπως φαίνεται και στην σχηματική απεικόνιση του Fransman. Ένα επιτυχημένο παράδειγμα για το ελληνικό οικοσύστημα είναι αυτό των κινητών τηλεπικοινωνιών. Η πολύ μεγάλη προσφορά που δημιουργήθηκε από τους 3 βασικούς

παίχτες Τηλεπικοινωνιών (Vodafone, Cosmote, Wind), των οποίων η άμεση και έμμεση συνεισφέρουν στο ΑΕΠ είναι 7% ενώ απασχολούν περίπου 50.000 άτομα είχε ως αποτέλεσμα το υψηλό ποσοστού διείσδυσης των κινητών τηλεφώνων στο πληθυσμό (το 2009 η Ελλάδα ήταν δεύτερη στην παγκόσμια κατάταξη διείσδυσης του κινητού στο πληθυσμό) και των πολύ χαμηλών τιμών στη μετάδοση φωνής σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Λογική συνέχεια, είναι η δημιουργία πάρα πολλών εταιρειών ανάπτυξης υπηρεσιών και εφαρμογών για κινητά τηλέφωνα (περίπου 80, δύο εκ των οποίων είναι ηγέτες στην παγκόσμια αγορά) με συνολικό κύκλο εργασιών 500 εκατ. Ευρώ και απασχόληση 4.500 εργαζομένων. Μάλιστα έχουν καταφέρει να εξαπλωθούν σε πάνω από 40 χώρες, κάνοντας συνεργασίες με διεθνείς παραγωγούς κινητών τηλεφώνων και παρόχους κινητής τηλεφωνίας.

Γενικά, αν θέλουμε και άλλα τέτοια επιτυχημένα παραδείγματα πρέπει να γίνει επανατοποθέτηση των στρατηγικών του τομέα με βάση τα παρακάτω:

1. ενίσχυση κεφαλαίου γνώσης, για παράδειγμα θεσμοθέτηση συγκεκριμένων διαδικασιών ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού και ανταλλαγής πρακτικών εμπειριών μεταξύ των εργαζομένων.
2. αναμόχλευση της βιομηχανικής δομής στη κατεύθυνση των συνεργασιών μεγάλων παραδοσιακών επιχειρήσεων με μικρές εξειδικευμένες (start-ups) και πανεπιστήμια.
3. δημιουργία βιομηχανικών συστάδων (clustering)
4. συνεργασία-συμμαχία με ξένες εταιρείες
5. ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας των ΤΠΕ μέσω της διασύνδεσής τους με φορείς έρευνας και συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα
6. καλύτερη αξιοποίηση της παραγόμενης έρευνας για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών.
7. συσσώρευση γνώσης, εξειδίκευση και ενίσχυση της τυποποίησης και πιστοποίησης των υπηρεσιών-προϊόντων

Τρεις περιοχές που θα μπορούσαν να εντοπιστούν ως εστίες ανάπτυξης και εφαρμογής των παραπάνω στρατηγικών τα επόμενα χρόνια για την Ελλάδα είναι οι ακόλουθες:

1. ολοκληρωμένες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, με σύγκλιση επικοινωνιών, διαδικτύου, πληροφορικής
2. ο τομέας των δεδομένων, με λύσεις στο cloud computing, που ταιριάζει στο μικρό μέσο μέγεθος της ελληνικής επιχείρησης και συμβάλλει στην μείωση εξόδων hardware.
3. ανάπτυξη νέων ηλεκτρονικών και κινητών υπηρεσιών και εφαρμογών ασύρματης σύνδεσης μεταξύ συσκευών (machine to machine) οι οποίες επιτρέπουν στους οργανισμούς που τις υιοθετούν να αποκομίσουν οφέλη παραγωγικότητας και μείωσης λειτουργικού κόστους.

4.4.1. Η νέα ευκαιρία στις Υπηρεσίες Λογισμικού

Μιλώντας για το ελληνικό οικοσύστημα του τομέα ΤΠΕ και συγκεκριμένα των υπηρεσιών λογισμικού, δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στις νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups). Τα τελευταία 5 χρόνια έχει αναπτυχθεί ένα ολόκληρο οικοσύστημα γύρω από καινοτόμες εταιρείες, που κατά κύριο λόγο ασχολούνται με την ανάπτυξη υπηρεσιών λογισμικού σε κινητά τηλέφωνα

και το διαδίκτυο. Αυτή η τάση οφείλεται σε μια σειρά παραγόντων εκ των οποίων οι βασικότεροι είναι:

1. Η οικονομική κρίση, που έφερε το τέλος στην ελπίδα του δημοσίου και την παρακμή στην οικογενειακή επιχείρηση
2. Οι ιδιωτικές επενδύσεις, κρατικές και ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις (Jeremie)
3. Αύξηση δράσεων/οργανισμών στήριξης επιχειρηματικότητας (incubators, διαγωνισμοί, ομιλίες, workshops, σεμινάρια)

Ιδιαίτερη σημασία, πρέπει να δοθεί στον τρίτο παράγοντα. Από το 2010-2013 ιδρύθηκαν 55 ινστιτούτα/δράσεις, που λειτουργούν υποστηρικτικά σε start-ups, των ακόλουθων τύπων:

1. Θερμοκοιτίδες (incubators): Πρόκειται για οργανισμούς που στόχο έχουν την υποστήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων με προοπτικές γρήγορης ανάπτυξης. Συστημάζουν έναν συγκεκριμένο αριθμό επιχειρήσεων σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους, ώστε να επιτυγχάνεται μείωση του κόστους, μείωση του χρόνου έναρξης λειτουργίας, δικτύωση των επιχειρήσεων και ανάπτυξη συνεργιών. Παραδείγματα: egg, Microsoft Innovation Center, Cosmote Startup, Metavallon, IQbility, EkinisiLab, ΕΠΙ.νοώ
2. Συνεργατικοί χώροι (cooperation spaces): Είναι ειδικά διαμορφωμένοι χώροι που στόχο έχουν να προσφέρουν δικτύωση. Παραδείγματα: Colab, The Cube, Openspace, Thermi-Link, Found.ation, Orange Grove
3. Διαγωνισμοί: Διαγωνισμοί επιχειρηματικότητας με έπαθλα όπως συμμετοχή σε θερμοκοιτίδες, χρηματικά πόσα. Παραδείγματα: Imagine Cup, Aegean Startups, Η Ελλάδα Καινοτομεί, i-bank, ennovation, Οδύσσειες Καινοτομίας, Κάνε την Καινοτομία Πράξη, Athens Startup Weekend
4. Εκδηλώσεις: Συγκεντρώσεις ατόμων του χώρου των startups με στόχο την δικτύωση και την ενέπνευση για νέες δράσεις. Παραδείγματα: Open Coffee, Meetups, TedX
5. Κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (Venture Capitalist): Ένας τρόπος επένδυσης σε μικρές επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν σχετικά πρόσφατα. Παραδείγματα: Open Fund, Odyssey Venture Partners, Attica Ventures, ZeroFund, Alpha Ventures, PJ Tech Catalyst, TANEΟ

Θετικό είναι ότι υπάρχουν αρκετά success stories ελληνικών start-ups. Ήδη υπάρχουν αρκετά που έχουν εξαγοραστεί (bugsense, efood), έχουν εξαπλωθεί στο εξωτερικό (taxibeat, workable) και έχουν δείξει ότι αντέχουν στο πέρασμα των χρόνων (skroutz, eshop).

Σημαντικό είναι επίσης, ότι μέσα μέσα από το οικοσύστημα των start-ups η χώρα μας αποκτά ιδιαίτερη τεχνογνωσία σε συγκεκριμένες τεχνολογίες και τομείς. Με βάση και το πλαίσιο της κυβέρνησης, δύο μεγάλα επενδυτικά προγράμματα εφαρμόστηκαν την περίοδο 2007-2013 στους παρακάτω τομείς:

1. Ηλεκτρονικό εμπόριο
2. Εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα
3. Ηλεκτρονικές τραπεζικές υπηρεσίες
4. Ηλεκτρονική διακυβέρνηση
5. Cloud computing

Έτσι, συνολικά την τριετία 2010-2013 η ίδρυση start-ups δεκαπλασιάστηκε, ενώ το ύψος της επένδυσης έφτασε τα 42 εκατομμύρια ευρώ, 80 φορές μεγαλύτερη από το 2010.

Τα παραπάνω, αναδुकνείουν ένα νεό μοντέλο ανάπτυξης, που προσφέρει όχι μόνο σε οικονομικούς όρους, αλλά και κοινωνικούς. Ένα μοντέλο ανάπτυξης που βασίζεται σε start-ups μπορεί να μειώσει τα ποσοστά μετανάστευσης ατόμων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο (brain drain) που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και κυρίως την νεανική ανεργία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Βρετανίας, όπου για το 2015 οι start-ups αναμένουν ένα ρυθμό ανάπτυξης 11%, δηλαδή τέσσερις φορές μεγαλύτερο από αυτόν της βρετανικής οικονομίας, και ακόμα μεγαλύτερο για το 2016. Επίσης, οι επενδυτές βλέπουν έτσι τη χώρα ως έναν μαγνήτη ταλέντων διεθνώς στο τομέα της Τεχνολογίας.

4.4.2.SWOT

Έχοντας αναλύσει τα βασικά χαρακτηριστικά του τομέα, θα μπορούσε εδώ να παρουσιαστεί μία ανάλυση SWOT ώστε να αποτυπωθεί η ευρύτερη δυναμική του τομέα.

Πλεονεκτήματα:

1. Οι επαρκείς τεχνολογικές υποδομές, ειδικά στα αστικά κέντρα, γεγονός που υποδηλώνει ότι βασικά εργαλεία και πλατφόρμες είναι διαθέσιμα για χρήστες και παραγωγούς εφαρμογών ΤΠΕ.
2. Η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές τεχνολογίας.
3. Η δυναμική ανάπτυξη στο τομέα της κινητής τηλεφωνίας.
4. Η ανάδειξη νέων ελληνικών start-ups με πρόσβαση σε διεθνείς αγορές και επενδυτές.
5. Το υπάρχον καταρτισμένο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.
6. Η ισχυρή ερευνητική δραστηριότητα από πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα.
7. Τα χαμηλά εμπόδια εισόδου που υπάρχουν στο τομέα, καθώς δεν απαιτούνται για την έναρξη της δραστηριότητας ισχυρές κεφαλαιακές επενδύσεις.
8. Οι διαθέσιμοι επενδυτικοί πόροι από την ΕΕ.
9. Η φιλική προς νέες τεχνολογίες νέα γενιά, που ακολουθεί τις τάσεις όσο περίπου και οι αντίστοιχες ευρωπαϊκές χώρες.

Αδυναμίες:

1. Αργή διάχυση των ΤΠΕ στο δημόσιο και σε μικρού μεγέθους ελληνικών επιχειρήσεων.
2. Η γραφειοκρατία και το αναποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο κρατικών προμηθειών.
3. Ο κατακερματισμός και το μικρό μέγεθος της ελληνικής επιχείρησης ΤΠΕ με πλήθος επιχειρήσεων που προσπαθούν να κάνουν τα πάντα με χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης.
4. Η εσωστρέφεια του εγχώριου οικοσυστήματος ΤΠΕ.
5. Κακοδιαχείριση των δεξιοτήτων του υψηλά εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας.
6. Η ελλιπής συνδυασμένη κατάρτιση στην τεχνική γνώση και στη διοικητική γνώση - επιχειρηματικότητα .
7. Η χαμηλή επένδυση των περισσότερων ελληνικών επιχειρήσεων σε τεχνολογικές λύσεις, με αποτέλεσμα τη φτώχη και ανώριμη ζήτηση για καινοτομίες και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες ΤΠΕ.

8. Η έλλειψη κουλτούρας σύγχρονου επιχειρηματικού πνεύματος που αντιλαμβάνεται την “προστιθέμενη αξία” που προσφέρουν οι επενδύσεις σε ΤΠΕ στην παραγωγή και διανομή κάθε προϊόντος και υπηρεσίας.

Ευκαιρίες:

1. Η ανάγκη εκσυγχρονισμού της ελληνικής οικονομίας και ενίσχυση της εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος.
2. Οι επενδύσεις ΤΠΕ λόγω του χαμηλού χρηματικού ύψους είναι προσιτές ακόμα και σε μικρές επιχειρήσεις.
3. Η λειτουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ έχει σημαντική συνεισφορά στη μείωση του κόστους παραγωγής και στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων.
4. Οι ανερχόμενες αναπτυσσόμενες διεθνείς αγορές των “βιομηχανικών υπηρεσιών ΤΠΕ” και της “Πληροφορικής που απευθύνεται στον ατομικό καταναλωτή”.
5. Οι δυνατότητες clustering στο οικοσύστημα ΤΠΕ που ωριμάζουν και δημιουργούν συνθήκες δικτύωσης που επιτρέπουν την αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας.
6. Ο σχεδιασμένος εκσυγχρονισμός του κράτους που μπορεί να ενισχύσει το ρόλο του ως “έξυπνου αγοραστή ΤΠΕ”.

Κίνδυνοι:

1. Οι συντηρητικές παραδοσιακές δυνάμεις που ικανοποιούνται με ένα ευκαιριακό μοντέλο ανάπτυξης και δεν ευνοούν “νεωτερικές λύσεις”.
2. Η οικονομική ύφεση και η αδυναμία χρηματοδότησης όλων των κλάδων της οικονομίας.
3. Η εξάρτηση μέρος του οικοσυστήματος από το δημόσιο τομέα και της επιδοτήσεως του.
4. Η παγκοσμιοποιημένη αγορά ΤΠΕ με συνεχή και εντεινόμενη πίεση από χώρες χαμηλού κόστους.
5. Οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση απαραίτητων υποδομών.
6. Οι καθυστερήσεις στη θεσμική ολοκλήρωση ανοιχτών ζητημάτων.
7. Η αδυναμία του κράτους να επεξεργαστεί και να εφαρμόσει συγκροτημένες, βιομηχανικές πολιτικές με αναλυτικά σχέδια σε προγραμματικό και επιχειρηματικό επίπεδο.
8. Η παρατεταμένα χαμηλή κατάταξη της χώρας σε μια σειρά από δείκτες που μετρούν μεγέθη χρήσης ΤΠΕ και ανάπτυξης της βιομηχανίας ΤΠΕ.
9. Ο κίνδυνος του ψηφιακού χάσματος μεταξύ κατηγοριών πολιτών (λόγω ηλικιών) και επιχειρήσεων (λόγω μεγέθους).

4.4.3. Networked Readiness Index (NRI) 2015⁵

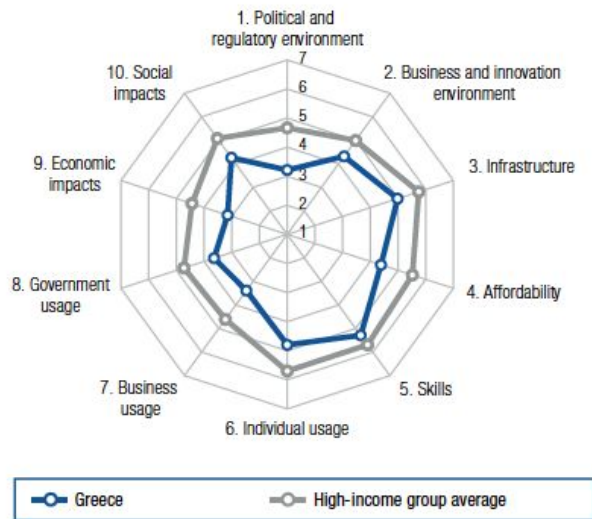
Η παραπάνω ανάλυση SWOT, αντανακλάται εν μέρει και στην αξιολόγηση της χώρας μας από τον δείκτη NRI, που είναι ένας από τους σημαντικότερους δείκτες μέτρησης της εκμετάλλευσης των ευκαιριών που προσφέρει ο τομέας ΤΠΕ σε κάθε χώρα.

⁵ Insead, 2015, “The Global Information Technology Report 2015”.

Στο πρώτο κομμάτι του παρακάτω πίνακα, μπορούμε να δούμε την αξιολόγηση της Ελλάδας στους 4 βασικές κατηγορίες (περιβάλλον, ετοιμότητα, χρήση, επίδραση) και σε 10 υποκατηγορίες αυτών. Επίσης, γίνεται μια γραφική σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες που ανήκουν στην ίδια κατηγορία εισοδήματος, όπως αυτό προκύπτει από τα στοιχεία του Ιουλίου του 2014 της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Στο δεύτερο κομμάτι, ακολουθεί ένας αναλυτικός πίνακας, με την αξιολόγηση 53 δεικτών που συνιστούν το NRI.

	Rank (out of 143)	Value (1-7)
Networked Readiness Index 2015	66..	4.1
Networked Readiness Index 2014 (out of 148).....	74.....	3.9
Networked Readiness Index 2013 (out of 144).....	64.....	3.9
A. Environment subindex	88.....	3.8
1st pillar: Political and regulatory environment.....	106.....	3.2
2nd pillar: Business and innovation environment.....	68.....	4.3
B. Readiness subindex	60.....	4.9
3rd pillar: Infrastructure	40.....	5.0
4th pillar: Affordability.....	96.....	4.4
5th pillar: Skills.....	58.....	5.3
C. Usage subindex	63.....	3.9
6th pillar: Individual usage.....	48.....	4.8
7th pillar: Business usage	96.....	3.4
8th pillar: Government usage.....	82.....	3.6
D. Impact subindex	68.....	3.7
9th pillar: Economic impacts.....	74.....	3.1
10th pillar: Social impacts.....	65.....	4.3

The Networked Readiness Index in detail

INDICATOR	RANK/143	VALUE
1st pillar: Political and regulatory environment		
1.01 Effectiveness of law-making bodies*	104	3.1
1.02 Laws relating to ICTs*	102	3.4
1.03 Judicial independence*	70	3.7
1.04 Efficiency of legal system in settling disputes*	125	2.7
1.05 Efficiency of legal system in challenging regs*	114	2.7
1.06 Intellectual property protection*	57	3.9
1.07 Software piracy rate, % software installed	57	62
1.08 No. procedures to enforce a contract	77	38
1.09 No. days to enforce a contract	142	1,580
2nd pillar: Business and innovation environment		
2.01 Availability of latest technologies*	61	5.0
2.02 Venture capital availability*	135	1.9
2.03 Total tax rate, % profits	115	49.9
2.04 No. days to start a business	73	13
2.05 No. procedures to start a business	38	5
2.06 Intensity of local competition*	71	5.1
2.07 Tertiary education gross enrollment rate, %	1	114.0
2.08 Quality of management schools*	89	3.9
2.09 Gov't procurement of advanced tech*	135	2.6
3rd pillar: Infrastructure		
3.01 Electricity production, kWh/capita	44	5,189.4
3.02 Mobile network coverage, % pop.	39	99.9
3.03 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user	38	72.1
3.04 Secure Internet servers/million pop.	45	136.2
4th pillar: Affordability		
4.01 Prepaid mobile cellular tariffs, PPP \$/min	133	0.64
4.02 Fixed broadband Internet tariffs, PPP \$/month	48	27.41
4.03 Internet & telephony competition, 0-2 (best)	80	1.80
5th pillar: Skills		
5.01 Quality of educational system*	111	3.0
5.02 Quality of math & science education*	61	4.3
5.03 Secondary education gross enrollment rate, %	13	107.9
5.04 Adult literacy rate, %	32	97.7

INDICATOR	RANK/143	VALUE
6th pillar: Individual usage		
6.01 Mobile phone subscriptions/100 pop.	61	116.8
6.02 Individuals using Internet, %	54	59.9
6.03 Households w/ personal computer, %	56	59.5
6.04 Households w/ Internet access, %	52	56.3
6.05 Fixed broadband Internet subs/100 pop.	21	26.2
6.06 Mobile broadband subs/100 pop.	62	36.1
6.07 Use of virtual social networks*	85	5.5
7th pillar: Business usage		
7.01 Firm-level technology absorption*	74	4.5
7.02 Capacity for innovation*	109	3.3
7.03 PCT patents, applications/million pop.	39	9.0
7.04 Business-to-business Internet use*	102	4.3
7.05 Business-to-consumer Internet use*	81	4.3
7.06 Extent of staff training*	111	3.6
8th pillar: Government usage		
8.01 Importance of ICTs to gov't vision*	122	3.0
8.02 Government Online Service Index, 0-1 (best)	47	0.61
8.03 Gov't success in ICT promotion*	127	3.3
9th pillar: Economic impacts		
9.01 Impact of ICTs on new services & products*	120	3.6
9.02 ICT PCT patents, applications/million pop.	37	2.4
9.03 Impact of ICTs on new organizational models*	120	3.4
9.04 Knowledge-intensive jobs, % workforce	41	32.3
10th pillar: Social impacts		
10.01 Impact of ICTs on access to basic services*	100	3.6
10.02 Internet access in schools*	77	4.1
10.03 ICT use & gov't efficiency*	110	3.4
10.04 E-Participation Index, 0-1 (best)	17	0.80

Note: Indicators followed by an asterisk (*) are measured on a 1-to-7 (best) scale. For further details and explanation, please refer to the section "How to Read the Country/Economy Profiles" on page 115.

5.Ανάλυση τομέων ΤΠΕ

Στην ενότητα αυτή γίνεται η χρηματοοικονομική ανάλυση του τομέα. Για την μελέτη του κλάδου χρησιμοποιήθηκε ένα δείγμα 2,200 εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα ΤΠΕ. Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται είναι από τη βάση της Helastat⁶, με ισολογισμούς εταιρειών Α.Ε. και Ε.Π.Ε.

Ο διαχωρισμός του τομέα σε κλάδους και υποκλάδους, έγινε με βάση την “Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας” (ΣΤΑΚΟΔ). Η ΣΤΑΚΟΔ παρέχει το πλαίσιο, σε εθνικό επίπεδο, για την συλλογή, πινακοποίηση, εμφάνιση και ανάλυση των στατιστικών δεδομένων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και η χρήση της συμβάλλει στην κατά ομοίμορφο τρόπο παρουσίαση και σύγκριση των συλλεγόμενων στοιχείων από διάφορες Δημόσιες Υπηρεσίες ή από ιδιωτικούς φορείς, ως ο πλέον πρόσφορος τρόπος ταξινόμησης των στατιστικών μονάδων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

5.1.Συνολική ανάλυση

Παρακάτω θα εξεταστούν τέσσερα βασικά κριτήρια των τεσσάρων βασικών κλάδων του τομέα ΤΠΕ στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, για την πενταετία 2009-2013 εξετάζουμε το κύκλο εργασιών, τα μεικτά κέρδη, το ενεργητικό και τα καθαρά κέρδη των παρακάτω κλάδων:

1. Εμπόριο ΤΠΕ
2. Υπηρεσίες
 - a. Πληροφορική
 - b. Τηλεπικοινωνίες
3. Κατασκευές ΤΠΕ

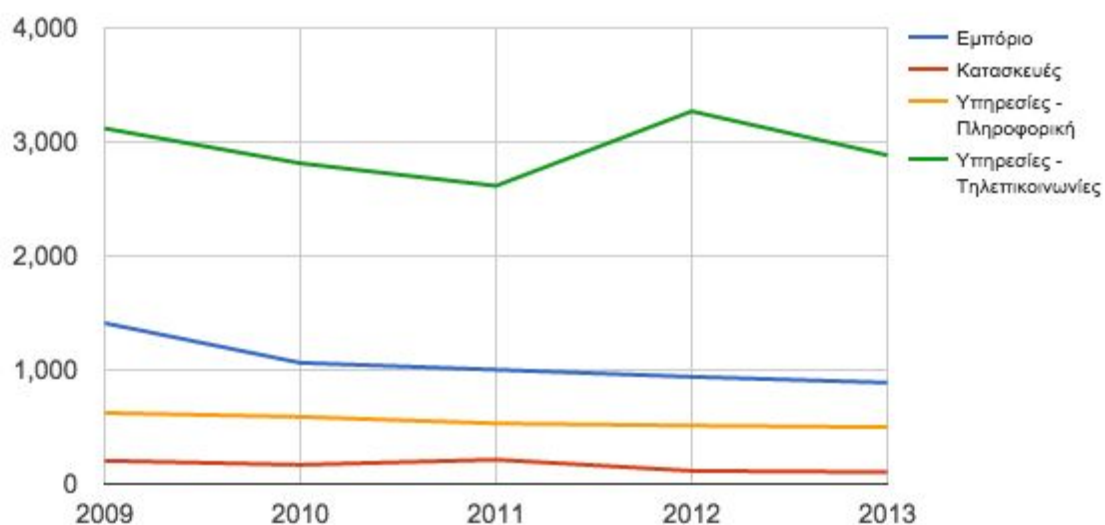
Είναι σημαντικό ότι γίνεται διαχωρισμός του τομέα Υπηρεσιών, σε δύο υποτομείς δεδομένου του ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν.

Πίνακας 5.1.1. Μεικτά αποτελέσματα των κλάδων Εμπορίου ΤΠΕ , Κατασκευών ΤΠΕ, Υπηρεσιών Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Εμπόριο ΤΠΕ	1,411	1,063	1,002	940	889
Κατασκευές ΤΠΕ	204	168	213	115	104
Υπηρεσίες - Πληροφορική	623	589	531	512	498
Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες	3,119	2,813	2,615	3,269	2,884

⁶ Helastat, 2014, Ισολογισμοί Α.Ε και Ε.Π.Ε.

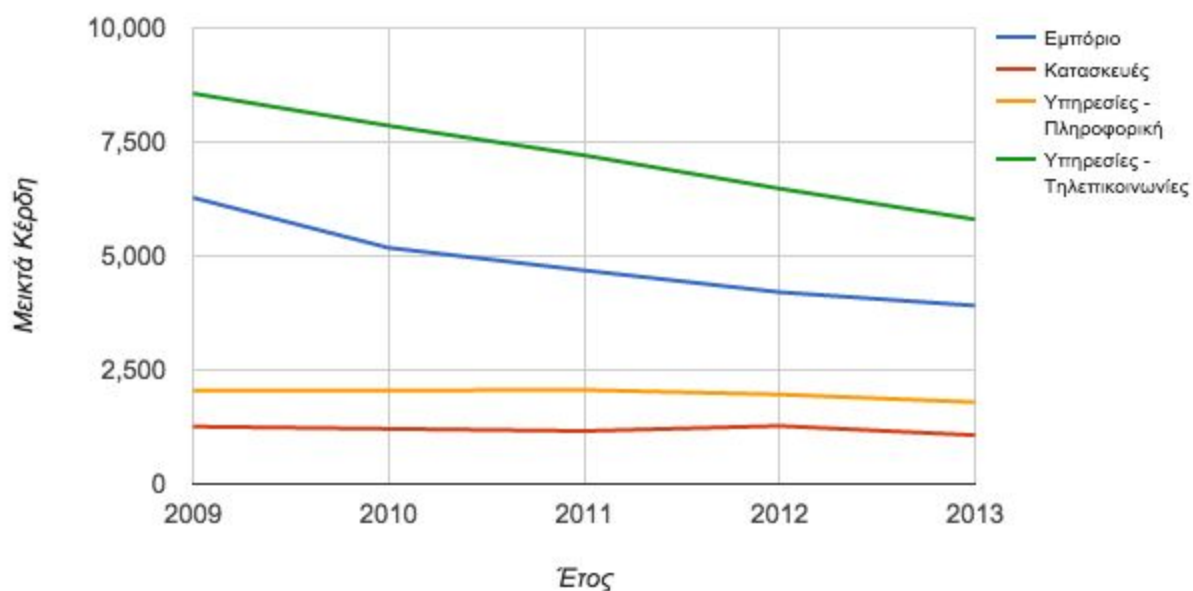
Μεικτά αποτελέσματα Κλάδων 2009-2013

Πίνακας 5.1.2. Κύκλος εργασιών των κλάδων Εμπορίου ΤΠΕ , Κατασκευών ΤΠΕ, Υπηρεσιών Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Εμπόριο ΤΠΕ	6,278	5,180	4,684	4,206	3,911
Κατασκευές ΤΠΕ	1,259	1,210	1,161	1,273	1,069
Υπηρεσίες - Πληροφορική	2,052	2,051	2,062	1,963	1,793
Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες	8,564	7,857	7,207	6,478	5,803

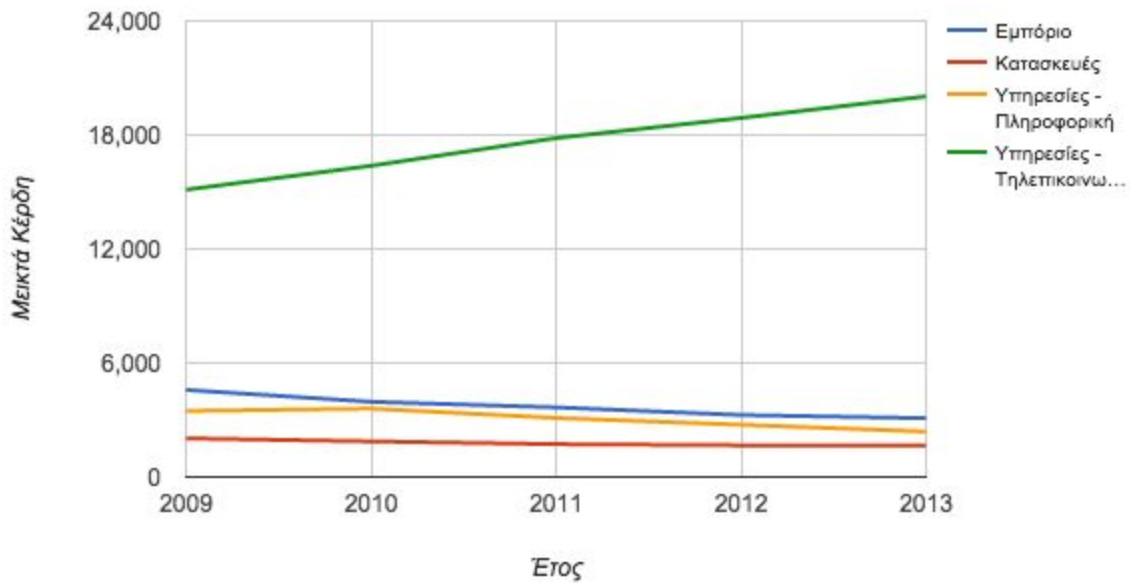
Κύκλος εργασιών Κλάδων 2009-2013

Πίνακας 5.1.3. Ενεργητικό των κλάδων Εμπορίου ΤΠΕ, Κατασκευών ΤΠΕ, Υπηρεσιών Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Εμπόριο ΤΠΕ	4,582	3,958	3,664	3,262	3,093
Κατασκευές ΤΠΕ	2,032	1,874	1,727	1,668	1,648
Υπηρεσίες - Πληροφορική	3,475	3,600	3,107	2,749	2,390
Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες	15,119	16,377	17,837	18,895	20,032

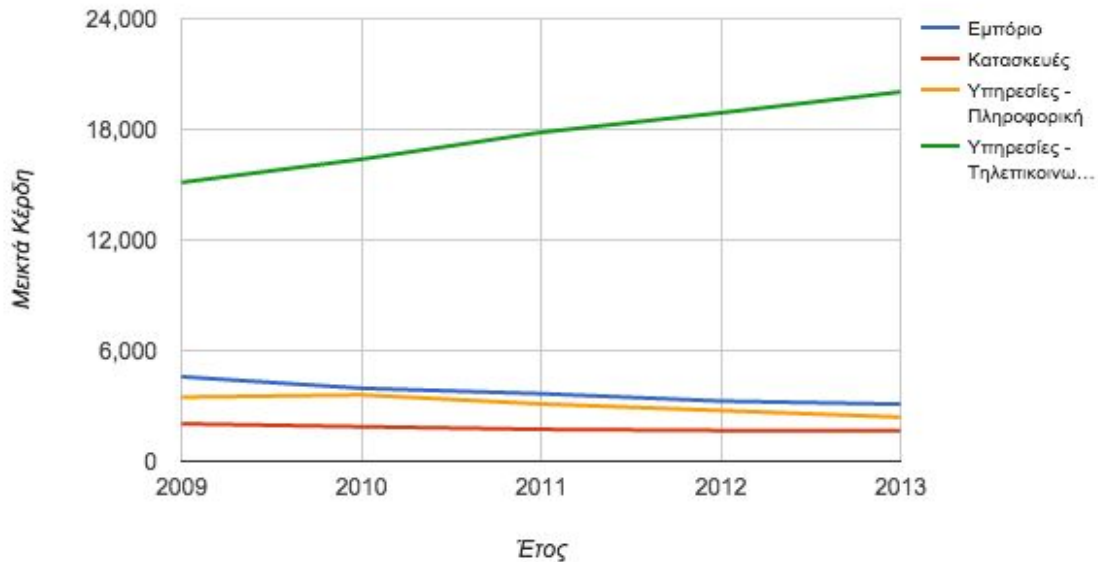
Ενεργητικό Κλάδων 2009-2013

Πίνακας 5.1.4. Καθαρά κέρδη των κλάδων Εμπορίου ΤΠΕ, Κατασκευών ΤΠΕ, Υπηρεσιών Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Εμπόριο ΤΠΕ	91	-37	-48	2	41
Κατασκευές ΤΠΕ	-23	-25	-11	-85	-94
Υπηρεσίες - Πληροφορική	37	-74	-362	-139	-17
Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες	233	-1,180	-637	-124	-15

Ενεργητικό Κλάδων 2009-2013

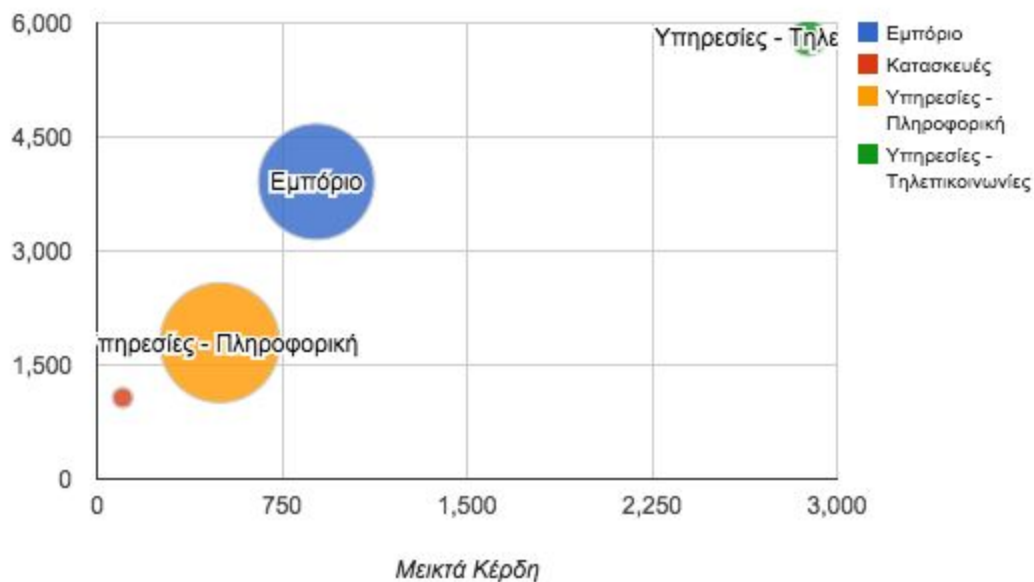

* Η μεγάλη πτώση στον κλάδο Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες το 2010, οφείλεται καθαρά στα οικονομικά αποτελέσματα του ΟΤΕ.

Πίνακας 5.1.5. Συσχέτιση μεικτών κερδών, κύκλου εργασιών και αριθμού εταιρειών του τομέα ΤΠΕ για το έτος 2013 σε εκατ. ευρώ

	Μεικτά Κέρδη	Κύκλος Εργασιών	Αριθμός Εταιρειών
Εμπόριο ΤΠΕ	889	3,911	919
Κατασκευές ΤΠΕ	104	1,069	125
Υπηρεσίες - Πληροφορική	498	1,793	982
Υπηρεσίες - Τηλεπικοινωνίες	2,884	5,803	174

Μεικτά κέρδη, κύκλος εργασιών και #εταιρειών ανά κλάδο

Συμπεράσματα:

Συνολικά ο τομέας ΤΠΕ την πενταετία 2009-2013 παρουσίασε μείωση 32.24% στο κύκλο εργασιών, 18.33% στα μεικτά κέρδη, 7.76% στο ενεργητικό και 125.15% στα καθαρά κέρδη. Πιο συγκεκριμένα για τον κάθε κλάδο ξεχωριστά:

1. *Εμπόριο ΤΠΕ (μπλε)*: Πρόκειται για τον κλάδο που είχε την μεγαλύτερη μείωση στον κύκλο εργασιών (37.7%) με αποτέλεσμα την μείωση των μεικτών κερδών κατά 27.9% και των καθαρών κερδών κατά 54.95% σε σχέση με το 2009. Η μεγάλη αυτή πτώση στα καθαρά κέρδη, οφείλεται στο 2010 που έφθασε το 140.66%.
2. *Υπηρεσίες-Πληροφορική (κίτρινο)*: Πρόκειται για έναν κλάδο που μοιάζει αρκετά με τον κλάδο του εμπορίου ως προς το ενεργητικό και τον αριθμό των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν. Το μεγάλο πλήγμα σε αυτόν τον τομέα ήρθε το 2011 και δικαιολογείται από το γενικότερο εξωτερικό περιβάλλον όσον αφορά τις υπηρεσίες όπως αναφέραμε παραπάνω, αλλά και από τον σημαντικό αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Βέβαια, είναι ο κλάδος που τελικά είχε την μεγαλύτερη μείωση στα καθαρά κέρδη (145.95%) με συρρίκνωση του κύκλου εργασιών κατά 12.62%.
3. *Υπηρεσίες-Τηλεπικοινωνίες (πράσινο)*: Είναι ο κλάδος με το μεγαλύτερο κύκλο εργασιών και μεικτά κέρδη, αν και δραστηριοποιούνται πολύ λίγες εταιρείες σε σχέση με τους άλλους κλάδους. Αυτός είναι και ο λόγος που υπάρχουν μεγάλες μεταβολές ανά έτος, αφού υπάρχουν μεγάλες εταιρείες (κυρίως ΟΤΕ) που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα στοιχεία. Αν και είναι ο κλάδος με τη μικρότερη μείωση στα μεικτά κέρδη (7.53%), είχε πάρα πολύ μεγάλη μείωση στα καθαρά κέρδη (106.44%).
4. *Κατασκευές ΤΠΕ (κόκκινο)*: Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, πρόκειται για έναν κλάδο που τα τελευταία χρόνια υφίσταται σε παγκόσμιο επίπεδο ύφεση, λόγω της μετανάστευσης

πολλών σχετικών εταιρειών στην Ασία. Έχοντας έτσι και αλλιώς έναν πολύ μικρό κύκλο εργασιών, η ελληνική οικονομική κρίση οδήγησε στην συρρίκνωση του κατά 15.09%. Ακόμα σημαντικότερη ήταν η μείωση των μεικτών κερδών που έφθασε 49.02% με το απόλυτο νούμερο να είναι εννέα φορές μικρότερο από το αντίστοιχο του κλάδου του *Εμπορίου* το 2013! Γενικότερα, είναι ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται μόλις 124 εταιρείες με κύκλο εργασιών που το 2013 μόλις που έφτασε το 1 δις ευρώ.

Παρακάτω, ακολουθεί αναλυτικότερη παρουσίαση του κάθε κλάδου ξεχωριστά με ανάλογα στοιχεία για τους υποκλάδους.

5.2.Κλάδος Εμπορίου ΤΠΕ

Σε αυτό το κομμάτι έχουν συμπεριληφθεί εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο τομέα του εμπορίου από επτά κωδικούς ΣΤΑΚΟΔ, με βάση τις κύριες και σημαντικές δευτερεύουσες δραστηριότητές τους. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1. Χονδρικό εμπόριο άλλων ηλεκτρονικών εξαρτημάτων και εξοπλισμού
2. Χονδρικό εμπόριο άλλων μηχανών και εξοπλισμού γραφείου
3. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών
4. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού
5. Χονδρικό εμπόριο άλλων ειδών οικιακής χρήσης
6. Λιανικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού
7. Λιανικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών, καθώς και μουσικών οργάνων και συναφών ειδών

Όστόσο για την καλύτερη απεικόνιση και ανάλυση του κλάδου γίνεται ομαδοποίηση των παραπάνω κλάδων με βάση τη δραστηριότητά τους. Έτσι καταλήγουμε στους τέσσερις παρακάτω κλάδους:

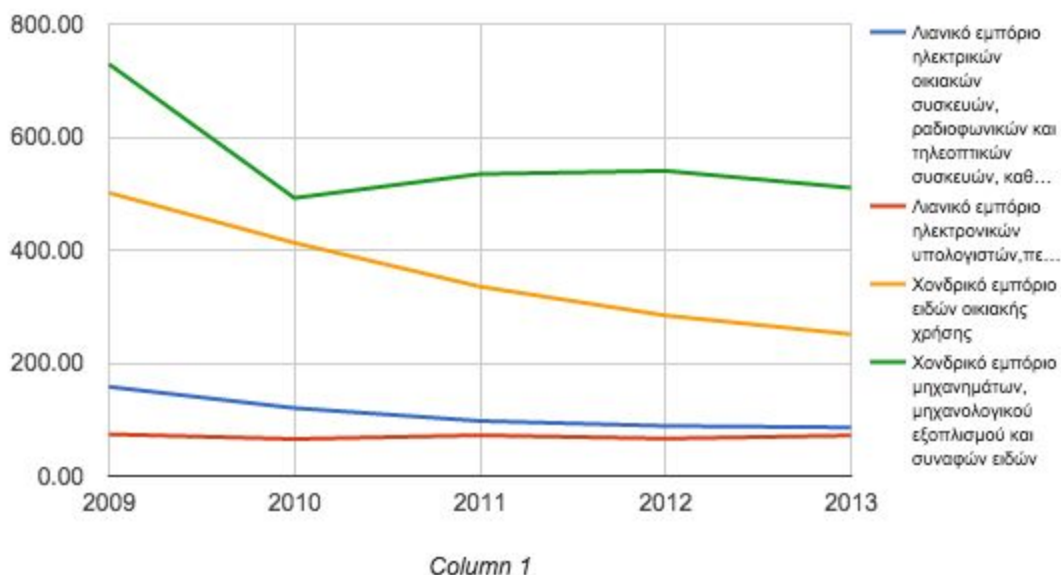
1. Λιανικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού
2. Λιανικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών, καθώς και μουσικών οργάνων και συναφών ειδών
3. Χονδρικό εμπόριο ειδών οικιακής χρήσης
 - a. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών
 - b. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών
4. Χονδρικό εμπόριο μηχανημάτων, μηχανολογικού εξοπλισμού και συναφών ειδών
 - a. Χονδρικό εμπόριο άλλων ηλεκτρονικών εξαρτημάτων και εξοπλισμού
 - b. Χονδρικό εμπόριο άλλων μηχανών και εξοπλισμού γραφείου
 - c. Χονδρικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού

Ακολουθεί η εξέταση βασικών χρηματοοικονομικών στοιχείων για τον κάθε έναν από τους τέσσερις υποκλάδους.

Πίνακας 5.2.1. Μεικτά αποτελέσματα του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	157.85	120.18	97.36	88.55	85.96
2	73.88	65.35	72.03	66.18	71.63
3	501.07	412.60	335.18	284.02	250.79
4	729.04	491.99	534.34	540.00	510.00

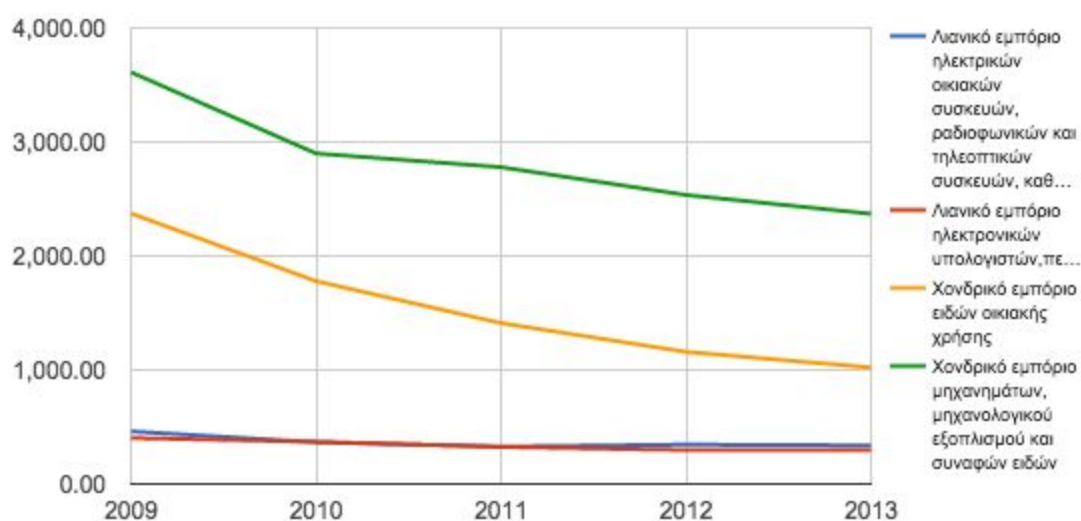
Μεικτά αποτελέσματα για κλάδο Εμπορίου την Πενταετία 2009-2013

Πίνακας 5.2.2. Κύκλος εργασιών του κλάδου εμπορίου για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	461.33	365.99	328.09	345.60	338.22
2	403.60	370.36	324.79	298.19	298.43
3	2,373.65	1,779.39	1,410.78	1,158.72	1,021.90
4	3,612.16	2,899.43	2,779.08	2,535.00	2,370.00

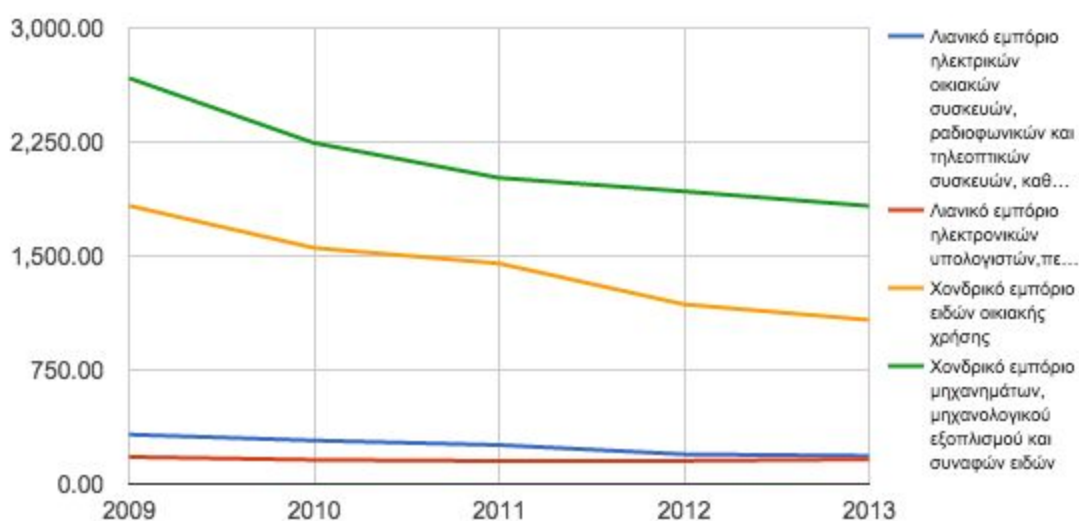
Κύκλος Εργασιών για κλάδο Εμπορίου την πενταετία 2009-2013

Πίνακας 5.2.3. Ενεργητικό του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	325.01	285.99	256.31	195.48	185.07
2	177.75	158.72	151.10	152.40	162.00
3	1,830.71	1,553.12	1,450.79	1,181.75	1,079.49
4	2,670.26	2,243.42	2,014.18	1,925.00	1,829.00

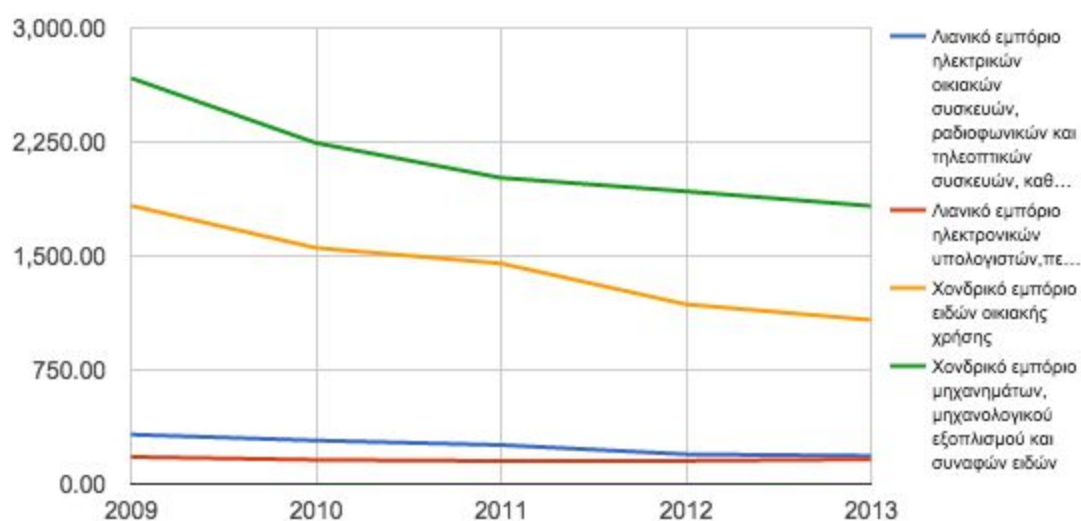
Ενεργητικό για κλάδο Εμπορίου την πενταετία 2009-2013

Πίνακας 5.2.4. Καθαρά κέρδη του κλάδου εμπορίου για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	8.18	-3.67	-10.44	-13.71	-5.59
2	5.23	2.83	6.36	9.96	14.17
3	36.87	-16.61	-57.15	-23.87	-5.85
4	-106.13	-51.60	-49.12	22.00	17.00

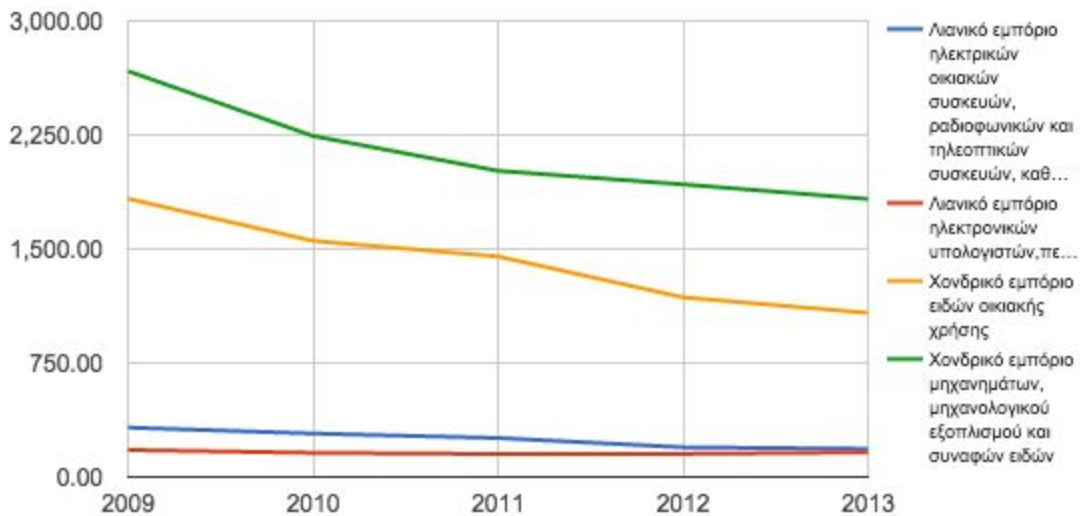
Ενεργητικό για κλάδο Εμπορίου την πενταετία 2009-2013

Πίνακας 5.2.3. Συσχέτιση μεικτών κερδών, κύκλου εργασιών και αριθμού εταιρειών του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ για το έτος 2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	Κέρδη	Κύκλος Εργασιών	Αριθμός Εταιρειών
1	85.96	338.22	1
2	71.63	298.43	2
3	250.79	1,021.90	629
4	510.00	2,370.00	326

Ενεργητικό για κλάδο Εμπορίου την πενταετία 2009-2013

Συμπεράσματα:

Συνολικά και οι τέσσερις υποκλάδοι παρουσίασαν μείωση 41.2% του συνολικού κύκλου εργασιών τους, που αντιστοιχεί σε μια μείωση 37.2% στα μεικτά κέρδη, αλλά με αύξηση 135.3% στα καθαρά κέρδη. Πιο συγκεκριμένα για κάθε κλάδο ξεχωριστά, ισχύουν τα ακόλουθα:

1. *Λιανικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού (κόκκινο):* Σε αυτό το κλάδο, περιλαμβάνονται οι εταιρείες ΠΛΑΙΣΙΟ, COSMOS BUSINESS SYSTEMS. Είναι ο μοναδικός υποκλάδος του κλάδου με βελτίωση των καθαρών κερδών κατά 170.94% και μείωση των μεικτών αποτελεσμάτων μόλις κατά 3.05%. Αυτό οφείλεται φυσικά και στην μεγάλη παγκόσμια τάση χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, λογισμικού σε όλους τους τομείς. Βέβαια, πρόκειται για τον μικρότερο υποκλάδο και είναι χαρακτηριστικό ότι ο κύκλος εργασιών του είναι 8 φορές μικρότερος από αυτόν του πρώτου σε μέγεθος υποκλάδου.
2. *Λιανικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών, καθώς και μουσικών οργάνων και συναφών ειδών (μπλε):* Σε αυτό το κλάδο, περιλαμβάνεται η εταιρεία DIXONS SOUTH-EAST EUROPE (ΚΩΤΣΟΒΟΛΟΣ). Όπως είναι αναμενόμενο λόγω της οικονομικής κρίσης το λιανικό εμπόριο τέτοιου είδους συσκευών σημείωσε μεγάλη συρρίκνωση και συγκεκριμένα τη δεύτερη μεγαλύτερη στα μεικτά αποτελέσματα (45.54%) και την πρώτη μεγαλύτερη μείωση στο ενεργητικό (43.06%) απ' όλους τους κλάδους.
3. *Χονδρικό εμπόριο ειδών οικιακής χρήσης (κίτρινο):* Σε αυτό το κλάδο δραστηριοποιούνται εταιρείες όπως η F.G EUROPE, LG, ΚΑΥΚΑΣ, DIONIC. Ο συγκεκριμένος υποκλάδος, είναι ο μεγαλύτερος απ' όλους σε σχέση με τα μεικτά αποτελέσματα (510 εκατ.) και το κύκλο αποτελεσμάτων (2,370 εκατ) για το 2013. Μάλιστα, τα συγκεκριμένα στοιχεία είναι διπλάσια από αυτά του άλλου υποκλάδου

χονδρικού εμπορίου, έχοντας περίπου τις μισές εταιρείες δραστηριοποίησης (326). Συνολικά, σημείωσε μείωση στα μεικτά αποτελέσματα (30.04%) και στο κύκλο εργασιών (34.39%), η οποία οφείλεται στις εταιρείες F.G. EUROPE και Fourlis Trade (από το 2011). Όσον αφορά τα καθαρά κέρδη, μέχρι το 2011 είχε πτώση 145% που οφείλεται στις παραπάνω εταιρείες, αλλά τα επόμενα δύο χρόνια περιορίστηκε.

4. Χονδρικό εμπόριο μηχανημάτων, μηχανολογικού εξοπλισμού και συναφών ειδών (πράσινο): Σε αυτό το κλάδο δραστηριοποιούνται εταιρείες όπως ΓΕΡΜΑΝΟΣ, SIEMENS, SAMSUNG, HUAWEI, HP, IBM, ORACLE. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο κλάδο ως προς τον αριθμό των εταιρειών που υπέστη τη μεγαλύτερη πτώση όσον αφορά τα μεικτά αποτελέσματα (49.95%) και το κύκλο εργασιών (56.95%), που οφείλεται στις εταιρείες SIEMENS, ΓΕΡΜΑΝΟΣ. Ωστόσο είναι εντυπωσιακό, ότι πρόκειται για τον μοναδικό κλάδο που είχε συνεχί αύξηση στα καθαρά κέρδη, φθάνοντας οριακά πάνω από το μηδέν.

5.3.Κλάδος Κατασκευών ΤΠΕ

Σε αυτό το κομμάτι έχουν συμπεριληφθεί εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των κατασκευών ΤΠΕ από δέκα κωδικούς ΣΤΑΚΟΔ, με βάση τις κύριες και σημαντικές δευτερεύουσες δραστηριότητές τους. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1. Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής
2. Κατασκευή ηλεκτρονικών λυχνιών και λοιπών ηλεκτρονικών εξαρτημάτων
3. Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπού εξοπλισμού πληροφορικής
4. Κατασκευή μηχανών γραφείου
5. Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών και συσκευών εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή εικόνας, καθώς και των συναφών μερών και εξαρτημάτων"
6. Κατασκευή οργάνων και συσκευών μέτρησης, επαλήθευσης, δοκιμών, πλοήγησης και άλλων χρήσεων, με εξαίρεση τον εξοπλισμό ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής
7. Κατασκευή μονωμένων συρμάτων και καλωδίων
8. Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών πομπών και συσκευών ενσύρματης τηλεφωνίας και ενσύρματης τηλεγραφίας
9. Κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών ηλεκτρικών συστοιχιών

Όστόσο για την καλύτερη απεικόνιση και ανάλυση του κλάδου γίνεται ομαδοποίηση των παραπάνω κλάδων με βάση τη δραστηριότητά τους. Έτσι καταλήγουμε στους 5 παρακάτω κλάδους:

1. Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής.
 - a. Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής
 - b. Κατασκευή οργάνων και συσκευών μέτρησης, επαλήθευσης, δοκιμών, πλοήγησης και άλλων χρήσεων, με εξαίρεση τον εξοπλισμό ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής
2. Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών

- a. Κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών ηλεκτρικών συστοιχιών
- b. Κατασκευή μονωμένων συρμάτων και καλωδίων
- 3. Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών
 - a. Κατασκευή ηλεκτρονικών λυχνιών και λοιπών ηλεκτρονικών εξαρτημάτων
 - b. Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών και συσκευών εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή εικόνας, καθώς και των συναφών μερών και εξαρτημάτων
 - c. Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών πομπών και συσκευών ενσύρματης τηλεφωνίας και ενσύρματης τηλεγραφίας
- 4. Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρικών υπολογιστών
 - a. Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπού εξοπλισμού πληροφορικής
 - b. Κατασκευή μηχανών γραφείου

Πίνακας 5.3.1. Μεικτά αποτελέσματα κλάδου κατασκευών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	12.25	9.16	10.04	10.44	13.03
2	36.33	33.65	91.47	44.16	22.22
3	130.32	94.54	88.45	47.47	60.23
4	5.72	5.54	5.29	5.29	4.83

Πίνακας 5.3.2. Κύκλος εργασιών του κλάδου κατασκευών ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
-----	------	------	------	------	------

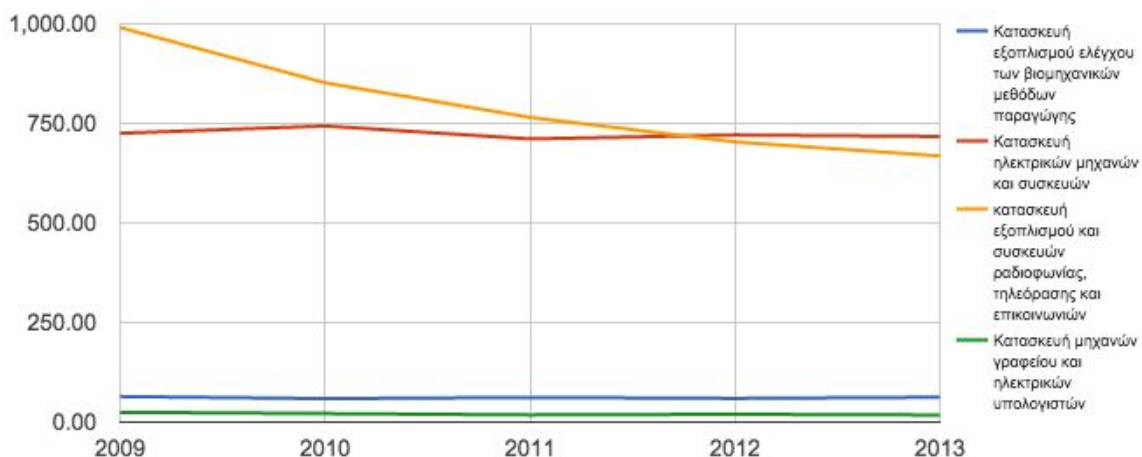
1	75.18	59.82	82.96	73.84	89.07
2	531.65	591.96	625.82	802.68	587.76
3	479.21	408.41	368.27	313.79	285.31
4	20.46	19.88	14.39	16.75	11.75

Πίνακας 5.3.3. Ενεργητικό του κλάδου κατασκευών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	64.21	58.98	61.92	59.59	62.40
2	725.21	743.66	711.08	721.02	717.28
3	990.96	851.95	765.08	703.51	668.27
4	24.67	21.50	18.05	19.69	17.83

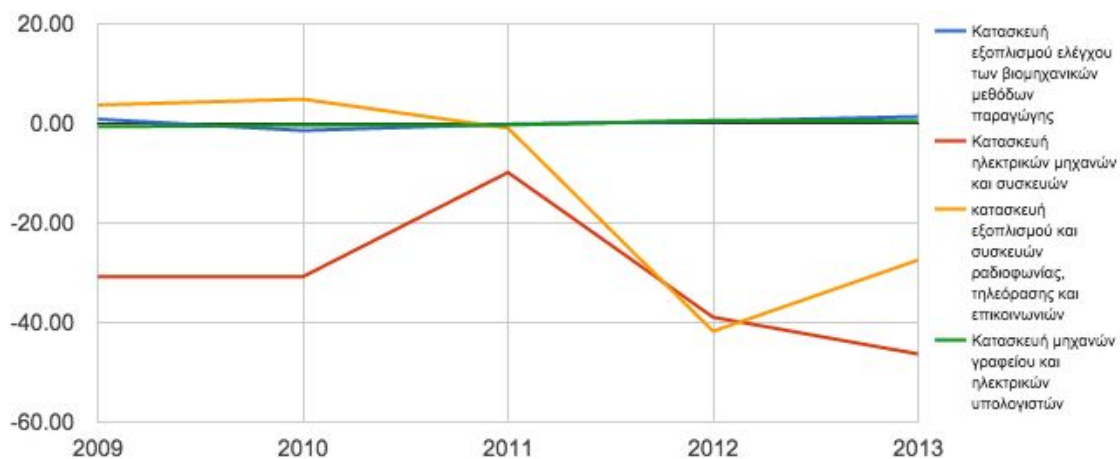
Ενεργητικό του κλάδου Κατασκευών

Πίνακας 5.3.4. Καθαρά κέρδη του κλάδου κατασκευών ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

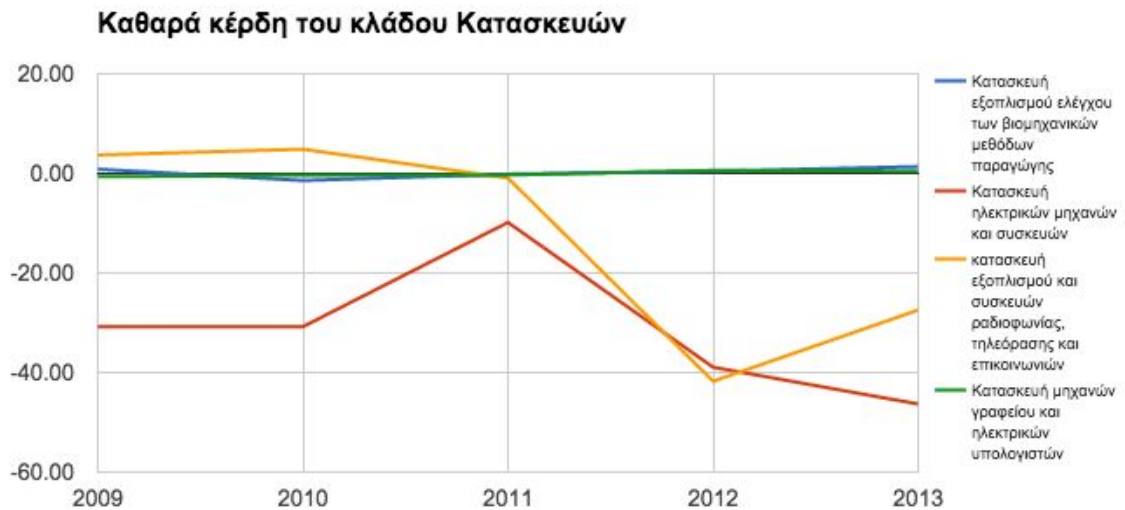
A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	0.85	-1.42	-0.14	0.44	1.37
2	-30.78	-30.80	-9.84	-38.93	-46.32
3	3.70	4.87	-0.93	-41.76	-27.45
4	-0.65	-0.35	-0.31	0.59	0.46

Καθαρά κέρδη του κλάδου Κατασκευών

Πίνακας 5.3.5. Συσχέτιση μεικτών κερδών, κύκλου εργασιών και αριθμού εταιρειών του κλάδου κατασκευών για το έτος 2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	Μικτά Κέρδη	Κύκλος Εργασιών	Αριθμός Εταιρειών
1	13.03	89.07	35
2	22.22	587.76	17
3	60.23	285.31	57
4	4.83	11.75	15

Συμπεράσματα:

Συνολικά και οι τέσσερις υποκλάδοι κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης πενταετίας, παρουσίασαν μείωση 15.1% του κύκλου εργασιών τους, που αντιστοιχεί σε μείωση 48.9% στα μεικτά κέρδη, 19.4% στο ενεργητικό και στα καθαρά κέρδη 307.6%. Πιο συγκεκριμένα για κάθε κλάδο ξεχωριστά, ισχύουν τα ακόλουθα:

1. *Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής (μπλε):* Σε αυτό το κλάδο περιλαμβάνονται εταιρείες όπως Protem Group, ΕΜΦΑΣΙΣ τηλεματική. Ο συγκεκριμένος υποκλάδος παρουσίασε κατά τη διάρκεια της πενταετίας την μεγαλύτερη αύξηση κύκλου εργασιών (18.48%) και ήταν ο μοναδικός με αύξηση των μεικτών αποτελεσμάτων (6.37%). Επίσης, είχε αύξησει κατά 61% στα καθαρά κέρδη, αν και τα απόλυτα νούμερα είναι πολύ χαμηλά (το 2013 τα καθαρά κέρδη ήταν 1.37 εκατ).
2. *Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (κόκκινο):* Σε αυτό το κλάδο περιλαμβάνονται εταιρείες όπως ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ, SUNLIGHT, FULGOR, NEXANS. Πρόκειται για τον δεύτερο και τελευταίο υποκλάδο με αύξηση του κύκλου εργασιών (10.55%) λόγω των ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ, FULGOR, αλλά σημαντική μείωση των μεικτών αποτελεσμάτων (38.84%), λόγω της SUNLIGHT και ειδικά των

καθαρών κερδών (50.49%) (η καμπύλη που εμφανίζεται οφείλεται στις FULGOR και ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΛΩΔΙΩΝ). Πάντως, την πρώτη τριετία 2009-2011 παρουσίαζε ανοδική πορεία ως προς τα μεικτά αποτελέσματα, καθαρά κέρδη και κύκλο εργασιών.

3. *Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (κίτρινο):* Αυτός ο υποκλάδος περιλαμβάνει εταιρείες όπως INTRACOM, RAYCAP, SOLAR CELLS. Πρόκειται για τον υποκλάδο με τις μεγαλύτερες μεταβολές, εξαιτίας της σημαντικής του εξάρτησης από μεγάλες εταιρείες που επηρεάστηκαν την εξεταζόμενη πενταετία. Συγκεκριμένα, είχε μείωση των μεικτών αποτελεσμάτων 53.78% κυρίως λόγω της INTRACOM αν και την ίδια περίοδο η RAYCAP διπλασιάστηκε ως προς τα μεικτά αποτελέσματα. Επίσης, ο κύκλος εργασιών και το ενεργητικό σχεδόν μειώθηκαν 40% λόγω και της NOKIA-SIEMENS, ενώ στην μείωση των καθαρών εσόδων κατά 841% συνέβαλε κυρίως η INTRACOM ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ. Βέβαια, ο κλάδος αποτελεί τον μεγαλύτερο ως προς τα μεικτά αποτελέσματα και τον αριθμό των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν (57).
4. *Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρικών υπολογιστών (πράσινο):* Σε αυτόν τον κλάδο υπάγονται εταιρείες όπως ΚΡΥΠΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ, ΠΡΙΣΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ, ΜΑΤ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ. Πρόκειται για έναν πάρα πολύ μικρό κλάδο με κύκλο εργασιών μόλις 11.75 εκατ. έχοντας ωστόσο δεχθεί συρρίκνωση 42.57% την πενταετία 2009-2013. Ωστόσο, είναι ο μοναδικός που παρουσίασε αύξηση των καθαρών εσόδων ίση με 0.46 εκατ. το 2013.

5.4. Κλάδος Υπηρεσιών - Πληροφορικής

Σε αυτό το κομμάτι έχουν συμπεριληφθεί εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των υπηρεσιών-πληροφορικής από έντεκα κωδικούς ΣΤΑΚΟΔ, με βάση τις κύριες και σημαντικές δευτερεύουσες δραστηριότητές τους. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1. Δραστηριότητες σχετικές με τράπεζες δεδομένων
2. Επεξεργασία δεδομένων
3. Παροχή συμβουλών για τον υλικό εξοπλισμό πληροφορικής (hardware)
4. Συντήρηση και επισκευή μηχανών γραφείου, λογιστικών μηχανών και εξοπλισμού πληροφορικής
5. Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική
6. Άλλη παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού μ.α.κ.
7. Εκδόσεις λογισμικού
8. Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού (software) και προμήθεια λογισμικού
9. Δραστηριότητες παροχής επιχειρηματικών και διαχειριστικών συμβουλών
10. Δραστηριότητες ιδιωτικού αστυνομικού και παροχής υπηρεσιών ασφάλειας
11. Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες μ.α.κ.

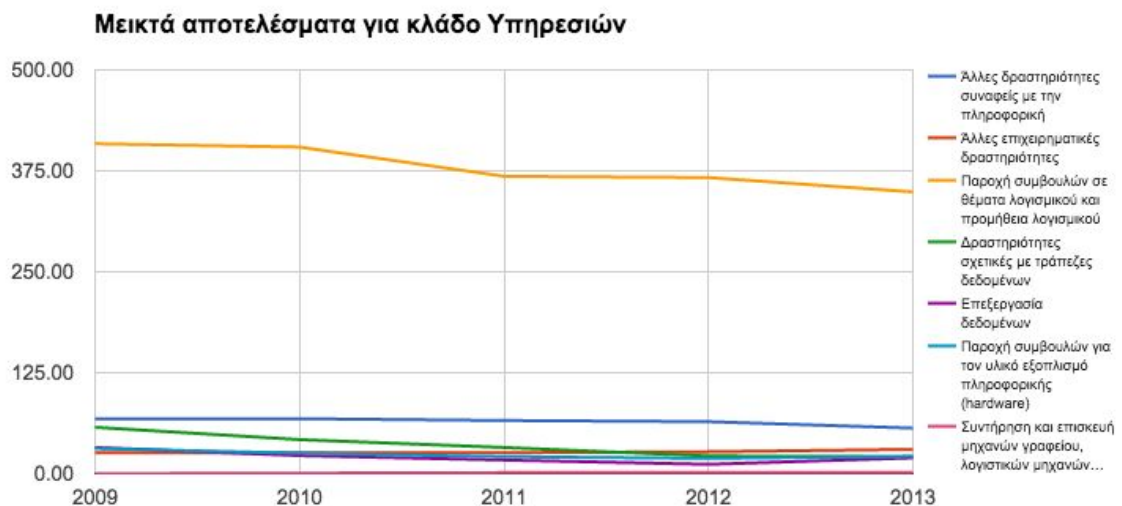
Όσο για την καλύτερη απεικόνιση και ανάλυση του κλάδου γίνεται ομαδοποίηση των παραπάνω κλάδων με βάση τη δραστηριότητά τους. Έτσι καταλήγουμε στους επτά παρακάτω κλάδους:

1. Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική
2. Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες

- a. Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες μ.α.κ.
- b. Δραστηριότητες ιδιωτικού αστυνομικού και παροχής υπηρεσιών ασφάλειας
- c. Δραστηριότητες παροχής επιχειρηματικών και διαχειριστικών συμβουλών
3. Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού
 - a. Άλλη παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού μ.α.κ.
 - b. Εκδόσεις λογισμικού
 - c. Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού (software) και προμήθεια λογισμικού
4. Δραστηριότητες σχετικές με τράπεζες δεδομένων
5. Επεξεργασία δεδομένων
6. Παροχή συμβουλών για τον υλικό εξοπλισμό πληροφορικής (hardware)
7. Συντήρηση και επισκευή μηχανών γραφείου, λογιστικών μηχανών και εξοπλισμού πληροφορικής

Πίνακας 5.4.1. Μεικτά κέρδη κλάδου υπηρεσιών-πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	67.87	68.02	65.80	64.36	56.35
2	25.94	26.02	25.89	27.10	30.02
3	408.60	404.45	368.26	366.69	348.95
4	57.40	42.12	32.38	21.84	21.04
5	32.30	22.34	16.82	11.52	19.51
6	31.14	25.23	21.03	18.89	21.37
7	0.03	0.61	1.24	1.41	1.24

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών της αντίστοιχης πενταετίας για τον κλάδο των υπηρεσιών, έχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

Πίνακας 5.4.2. Κύκλος εργασιών του κλάδου υπηρεσιών-πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

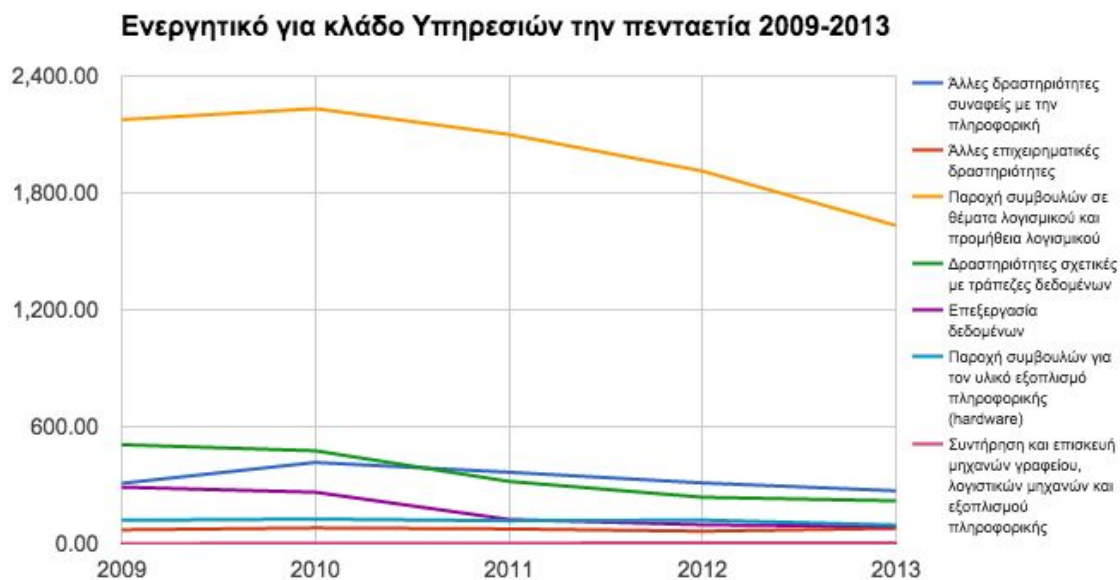
A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	341.18	443.01	564.45	604.63	523.71
2	125.82	122.72	148.57	109.66	128.28
3	1,197.69	1,154.98	1,047.21	982.37	866.30
4	153.56	129.34	120.51	111.54	111.52
5	111.22	98.22	85.91	71.61	70.42
6	122.76	99.39	87.45	79.01	88.29
7	0.20	2.95	7.44	4.23	4.04

Πίνακας 5.4.3. Ενεργητικό του κλάδου υπηρεσιών-πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	309.60	416.93	366.69	311.83	271.46
2	71.18	80.70	75.71	64.08	78.48
3	2,175.78	2,232.49	2,100.01	1,912.14	1,632.80
4	507.95	476.71	319.61	238.30	220.01
5	290.11	263.93	124.33	97.28	88.02

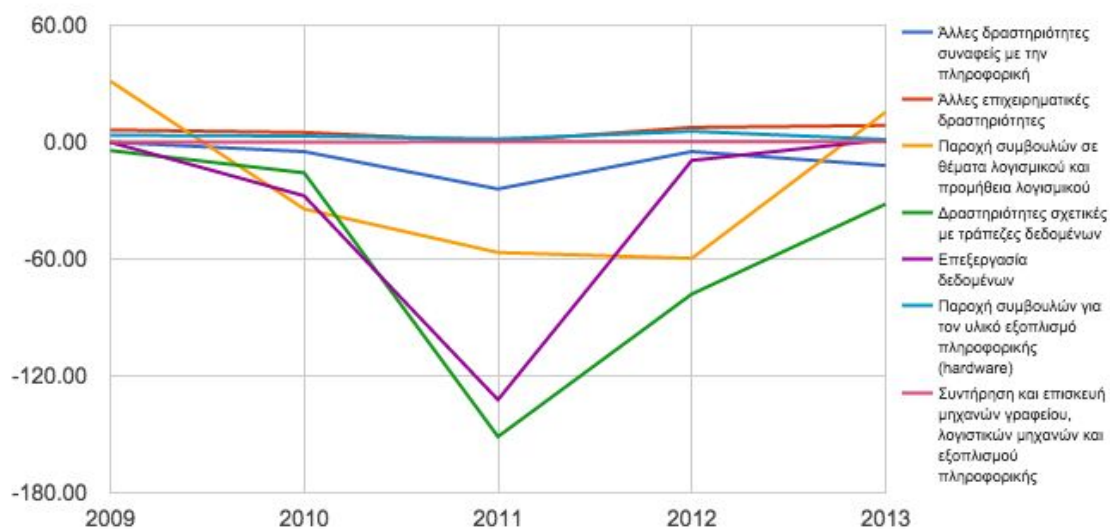
6	120.27	126.23	117.89	121.31	95.37
7	0.13	2.51	3.08	3.63	3.97

Πίνακας 5.4.4. Καθαρά κέρδη του κλάδου υπηρεσιών-πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	2009	2010	2011	2012	2013
1	309.60	416.93	366.69	311.83	271.46
2	71.18	80.70	75.71	64.08	78.48
3	2,175.78	2,232.49	2,100.01	1,912.14	1,632.80
4	507.95	476.71	319.61	238.30	220.01
5	290.11	263.93	124.33	97.28	88.02
6	120.27	126.23	117.89	121.31	95.37
7	0.13	2.51	3.08	3.63	3.97

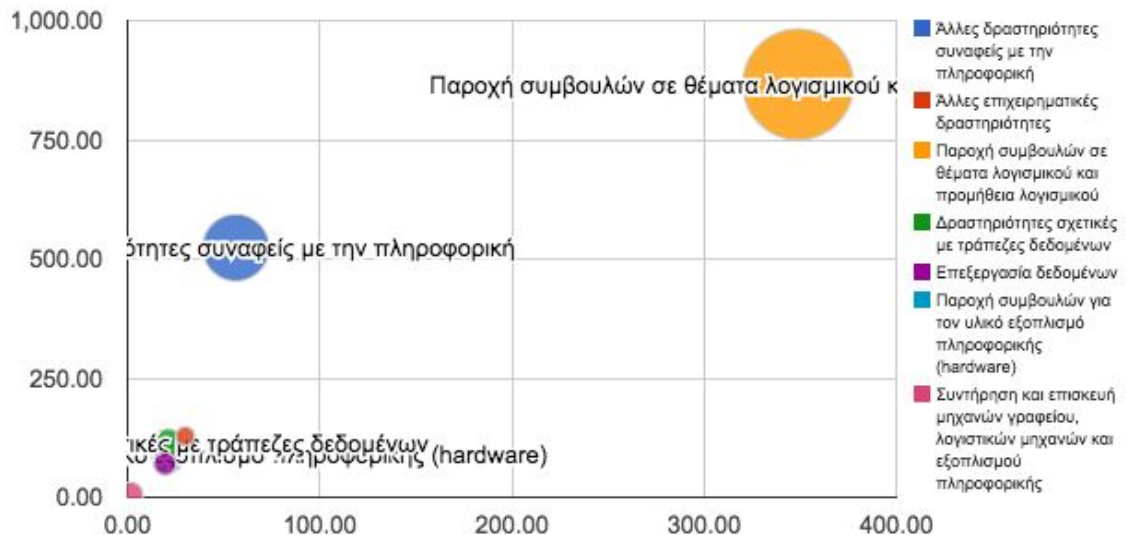
Καθαρά κέρδη για κλάδο Υπηρεσιών την πενταετία 2009-2013

Πίνακας 5.4.5. Συσχέτιση μεικτών κερδών, κύκλου εργασιών και αριθμού εταιρειών του κλάδου υπηρεσιών-πληροφορικής για το έτος 2013 σε εκατ. ευρώ

A/A	Μικτά Κέρδη	Κύκλος Εργασιών	Αριθμός Εταιρειών
1	56.35	523.71	191
2	30.02	128.28	5
3	348.95	866.30	572
4	21.04	111.52	30
5	19.51	70.42	14
6	21.37	88.29	47
7	1.24	4.04	23

Συσχέτιση Κερδών, Κύκλου Εργασιών και #εταιρειών για υποκλάδους Υπηρεσιών

Συμπεράσματα:

Συνολικά οι επτά κλάδοι παρουσιάζουν μείωση 25.85% ως προς τον κύκλο εργασιών με αντίστοιχη μείωση 20.02% στα μεικτά κέρδη, 144.78% στα καθαρά κέρδη και 31% στο ενεργητικό. Αναλυτικότερα για τον κάθε κλάδο:

1. *Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική (μπλε):* Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως INFO QUEST, ETHNODATA, SPACE HELLAS, PC SYSTEMS, PAYZONE HELLAS. Πρόκειται για τον κλάδο που υπέστη την μεγαλύτερη αύξηση στό κύκλο εργασιών (53.5%), λόγω των INFO QUEST, PAYZONE με μείωση όμως στα καθαρά αποτελέσματα, που έφθασαν -12 εκατ. ευρώ. Ουσιαστικά, είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος υποκλάδος ως προς τα μεικτά, αποτελέσματα, κύκλο εργασιών και αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν.
2. *Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες (κόκκινο):* Περιλαμβάνονται οι εταιρείες ACCENTURE, PWC, G4S, MICROSOFT, PLANET. Πρόκειται για τον υποκλάδο με την μεγαλύτερη αύξηση στα μεικτά αποτελέσματα σε σχέση με τα απόλυτα νούμερα (15.73%) και με αύξηση στα καθαρά κέρδη κατά 37%. Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών, αν και στη μέση της πενταετίας είχε πτώση, το 2013 κατάφερε να φθάσει λίγο παραπάνω από τα επίπεδα του 2009.
3. *Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού (κίτρινο):* Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως INTRALOT, GLOBO, SINGULARLOGIC, UPSTREAM, SAP, MLS, VELTI. Ο συγκεκριμένος υποκλάδος είναι ο μεγαλύτερος ως προς τα μεικτά αποτελέσματα, κύκλο εργασιών και αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται. Μάλιστα συνεισφέρει περίπου το 70% του συνολικού κύκλου εργασιών και μεικτών αποτελεσμάτων. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της πενταετίας, υπέστη μείωση του κύκλου εργασιών κατά 27.67%, των μεικτών αποτελεσμάτων κατά 14.6% κυρίως λόγω της μείωσης στις εταιρείες ORACLE, INTRAKOM ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ αν και οι INTRALOT, BETA SYSTEMS είχαν υψηλή αύξηση. Όσον αφορά τα καθαρά κέρδη, μειώθηκαν κατά 50.85%

4. *Δραστηριότητες σχετικές με τράπεζες δεδομένων (πράσινο)*: Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΣ, ICAP GROUP, ΧΡΥΣΟΣ ΟΔΗΓΟΣ, ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ HELLAS. Πρόκειται για τον κλάδο με την μεγαλύτερη μείωση στα μεικτά αποτελέσματα (63.34%) και με σημαντική πτώση και στο κύκλο εργασιών κατά 27.38%. Επίσης, είχε και την μεγαλύτερη σε απόλυτα νούμερα μείωση καθαρών αποτελεσμάτων χάνοντας 27 εκατ. ευρώ, λόγω του ΧΡΥΣΟΥ ΟΔΗΓΟΥ.
5. *Επεξεργασία δεδομένων (μωβ)*: Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως η EDPS, ΑΙΓΑΙΟΥ SOLUTIONS. Αν και ο συγκεκριμένος κλάδος παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη στο εξωτερικό, στην Ελλάδα είναι ο κλάδος με τη μεγαλύτερη μείωση στο κύκλο εργασιών (36.68%) και στο ενεργητικό (69.66%) για την εξεταζόμενη πενταετία. Όσον αφορά τα καθαρά αποτελέσματα, κατά τη διάρκεια της πενταετίας είχε μια μεγάλη πτώση, αλλά τελικά είχε αύξηση κλείνοντας στα 1.25 εκατ. ευρώ το 2013. Επίσης, παρουσίασε μια μεγάλη μεταβολή στα καθαρά κέρδη το 2011, λόγω της εταιρείας FIRST DATA HELLAS. Ο μικρός αριθμός των εταιρειών, που είναι κυρίως μικρομεσαίες, σίγουρα δικαιολογεί τις μεγάλες μεταβολές στα εξεταζόμενα χρηματοοικονομικά στοιχεία.
6. *Παροχή συμβουλών για τον υλικό εξοπλισμό πληροφορικής (hardware) (γαλάζιο)*: Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως SYSCOM, ADACOM, PROFESSIONAL COMPUTER SERVICES. Στο συγκεκριμένο υποκλάδο δραστηριοποιούνται αρκετές μικρομεσαίες εταιρείες που συνολικά παρουσιάζουν μικρή πτώση, σε όλους τους εξεταζόμενους δείκτες. Συγκεκριμένα, υπέστη μείωση 31% στα μεικτά αποτελέσματα, 28.08% στο κύκλο εργασιών και 62.71% στα καθαρά κέρδη.
7. *Συντήρηση και επισκευή μηχανών γραφείου, λογιστικών μηχανών και εξοπλισμού πληροφορικής*: Περιλαμβάνονται εταιρείες όπως BLUE STREAM SOLUTIONS, PROSVASIS, COPYPRINT. Πρόκειται για το μικρότερο κλάδο όσον αφορά το κύκλο εργασιών και τα μεικτά κέρδη (20 φορές λιγότερα από τον δεύτερο μικρότερο υποκλάδο), αλλά το μοναδικό που καθ'όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης πενταετίας είχε ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε 1,915% και τα μεικτά κέρδη 3,837%. Επίσης, στο συγκεκριμένο κλάδο δραστηριοποιούνται αρκετές για το μέγεθος του εταιρείες (23), γεγονός που δικαιολογεί σε ένα βαθμό την ανάπτυξή του.

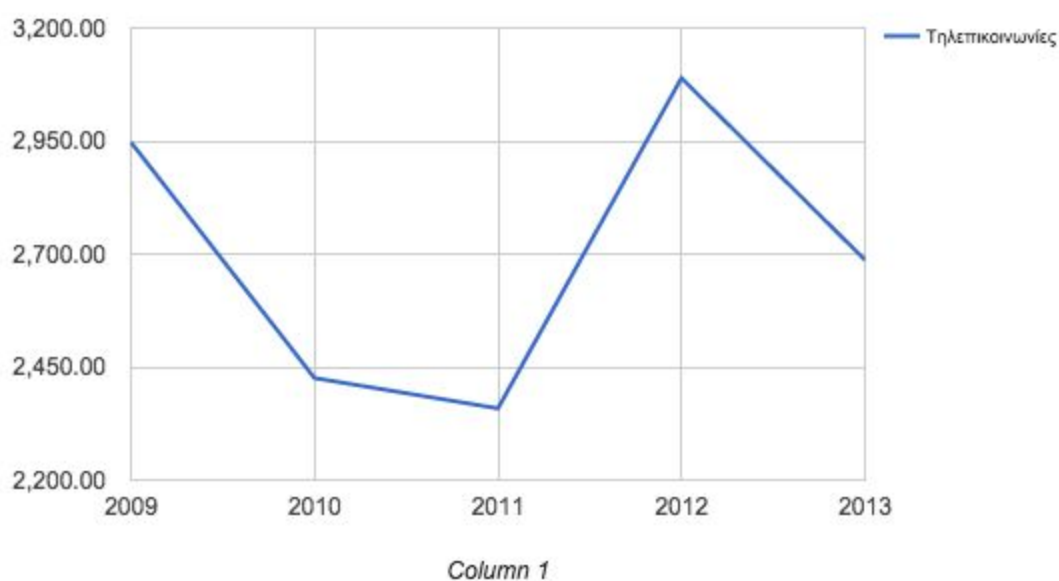
5.5.Κλάδος Υπηρεσιών - Τηλεπικοινωνίες

Σε αυτό το κομμάτι έχουν συμπεριληφθεί εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των υπηρεσιών-τηλεπικοινωνιών με κωδικό ΣΤΑΚΟΔ 642.

Πίνακας 5.5.1. Μεικτά κέρδη κλάδου τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

2009	2010	2011	2012	2013
2,947.20	2,425.56	2,358.39	3,089.20	2,686.72

**Μεικτά αποτελέσματα για κλάδο
Τηλεπικοινωνιών την πενταετία 2009-2013**

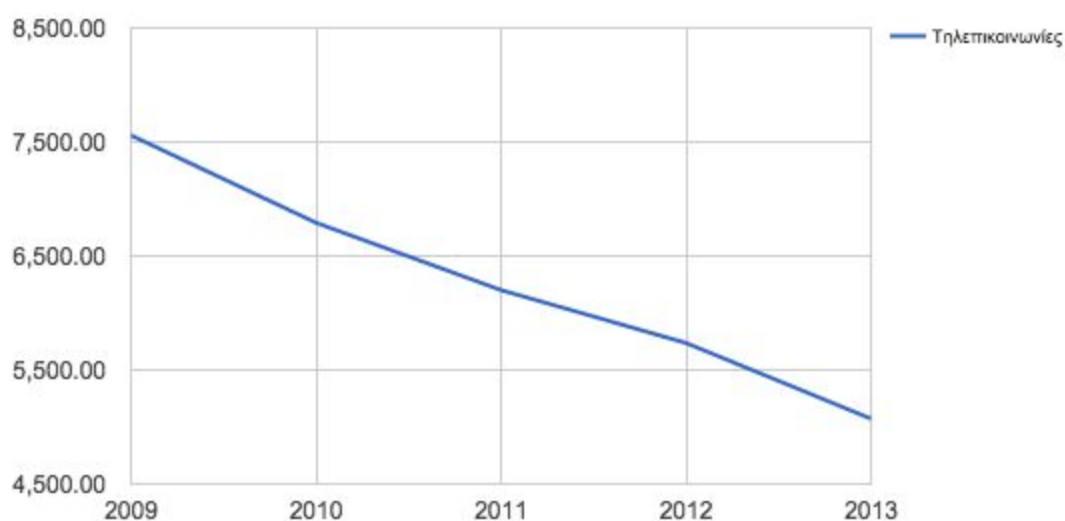

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών της αντίστοιχης πενταετίας για τον κλάδο των υπηρεσιών-τηλεπικοινωνιών, έχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

Πίνακας 5.5.2. Κύκλος εργασιών του κλάδου τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

2009	2010	2011	2012	2013
7,558.84	6,791.73	6,201.08	5,737.12	5,072.63

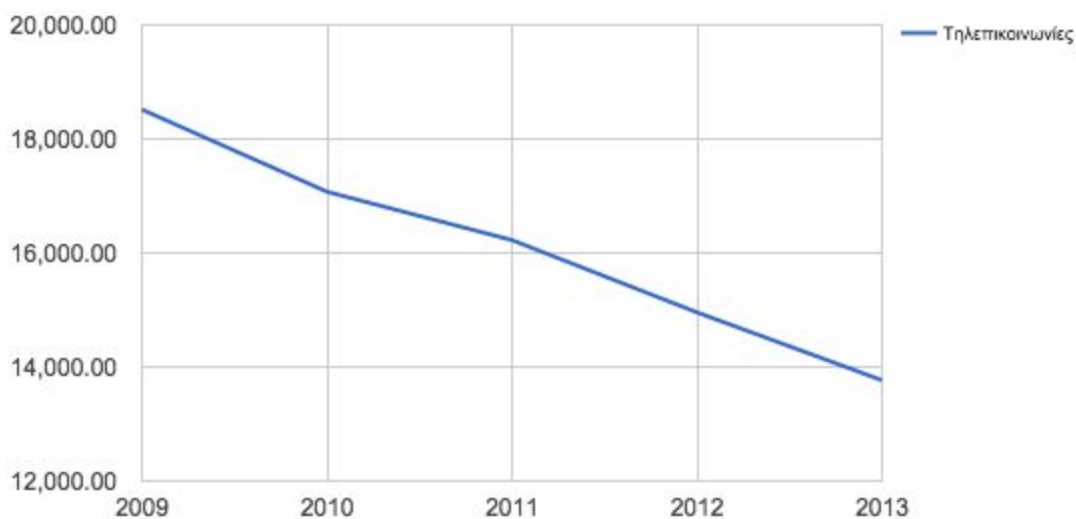
**Κύκλος εργασιών για κλάδο Τηλεπικοινωνιών
την πενταετία 2009-2013**

Πίνακας 5.5.3. Ενεργητικό του κλάδου τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

2009	2010	2011	2012	2013
18,516.36	17,074.30	16,226.22	14,958.36	13,767.32

**Ενεργητικό για κλάδο Τηλεπικοινωνιών την
πενταετία 2009-2013**

Πίνακας 5.5.4. Καθαρά κέρδη του κλάδου τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

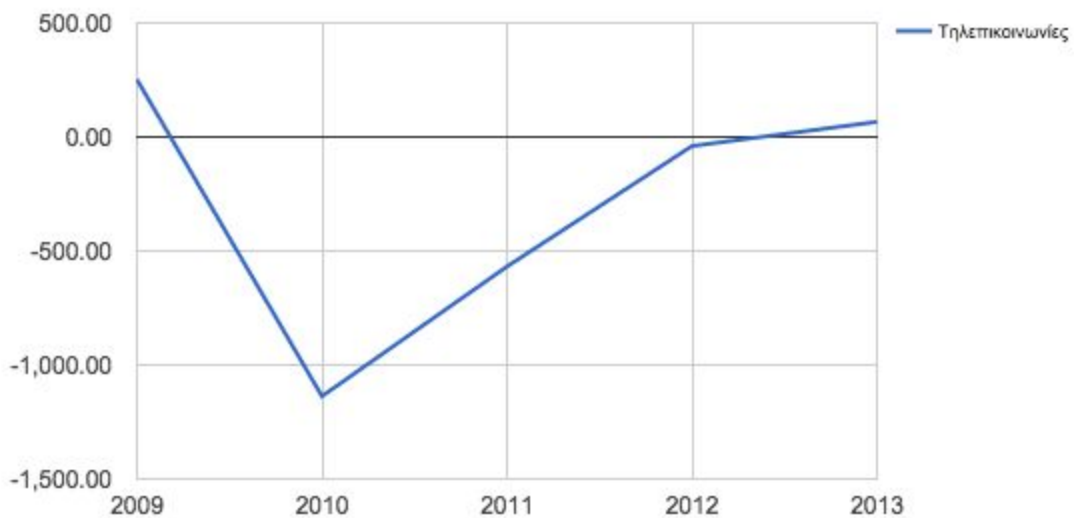
251.83	-1,137.15	-568.26	-39.71	66.39
--------	-----------	---------	--------	-------

Πίνακας 5.5.5. Συσχέτιση μικτών κερδών, κύκλου εργασιών και αριθμού εταιρειών του κλάδου τηλεπικοινωνιών για το έτος 2013 σε εκατ. ευρώ

Μικτά Κέρδη	Κύκλος Εργασιών	Αριθμός Εταιρειών
2,686.72	5,072.63	106

Καθαρά κέρδη για κλάδο Τηλεπικοινωνιών την πενταετία 2009-2013

Συμπέρασμα:

Περιλαμβάνει τις βασικότερες εταιρείες τηλεπικοινωνιών, όπως ΟΤΕ, COSMOTE, VODAFONE, WIND, HOL, CYTA, με τον ΟΤΕ να επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία, αν και συνολικά δραστηριοποιούνται πάνω από 100 εταιρείες. Συγκεκριμένα, ο υποκλάδος είχε μείωση του κύκλου εργασιών 32%, των μεικτών αποτελεσμάτων κατά 8.84% και των καθαρών αποτελεσμάτων κατά 73.64%. Όσον αφορά τα απόλυτα νούμερα, το 2013 ο κύκλος εργασιών ήταν 5,072 εκατ. ευρώ και τα μεικτά αποτελέσματα 2,686 εκατ. ευρώ, πολύ μεγαλύτερα από οποιονδήποτε άλλο υποκλάδο του τομέα ΤΠΕ.

6.Ανάλυση τομέων ΤΠΕ με συγκεκριμένους αριθμοδείκτες

Για την πληρέστερη απεικόνιση της χρηματοοικονομικής εικόνας των επιχειρήσεων των κλάδων επιλέγονται ως εργαλεία ανάλυσης τέσσερις αριθμοδείκτες. Αναλυτικά οι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι:

1. *Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις*: Πρόκειται για έναν **δείκτη ρευστότητας (γενικής)** που αποδίδει ποσοτικά τη σχέση μεταξύ των κυκλοφοριακών περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεών της και σχετίζεται με την βραχυπρόθεσμη φερεγγυότητα της επιχείρησης. Ο δείκτης αυτός πρέπει να είναι πάντα σημαντικά πάνω από τη μονάδα, ώστε η επιχείρηση να διαθέτει κεφάλαιο κίνησης, δηλαδή να περισσεύει μέρος των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων για χρηματοδότηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Από την άλλη, μια υψηλή τιμή στον δείκτη μπορεί να σημαίνει και μη αποδοτική συσσώρευση ρευστών στοιχείων. Βέβαια ο δείκτης δεν αποδίδει επακριβώς την πρακτική ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκριθεί στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, αφού δεν εισέρχεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του κυκλοφορούντος ενεργητικού και του πόσο είναι εύκολο αυτά να ρευστοποιηθούν μέσα στην περίοδο που λήγουν οι αντίστοιχες απαιτήσεις των πιστωτών.
2. *Ίδια κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού*: Ο δείκτης αποδίδει τη χρηματοοικονομική δομή ή την **“αυτονομία”** της επιχείρησης, παρόλο που το ποσοστό των ιδίων κεφαλαίων μπορεί να εξαρτάται και από άλλους παράγοντες (δραστηριότητα, νομική μορφή, καθεστώς που διέπει τη λειτουργία της κτλ). Μια ενδεχόμενη αύξηση του δείκτη υποδηλώνει ότι γίνονται νέες επενδύσεις ιδίων κεφαλαίων και βελτιώνεται η χρηματοοικονομική δομή της επιχείρησης, αλλά ένας πολύ υψηλός δείκτης μπορεί να φανερώνει ότι η επιχείρηση έχει περιθώρια για αποδοτικότερη κεφαλαιακή διάρθρωση.
3. *Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού*: Ίσως ο πιο συνηθισμένος **δείκτης κερδοφορίας** μιας επιχείρησης, αντανακλά την αποδοτικότητα του ενεργητικού, δηλαδή την ικανότητα της επιχείρησης να παράγει κέρδος, ανεξάρτητα από το μίγμα ιδίων ή ξένων κεφαλαίων της. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές, ο στόχος μιας επιχείρησης μπορεί να μην σχετίζεται τόσο με την απόδοση, αλλά να αφορά στην υλοποίηση μιας επένδυσης εισόδου σε μια νέα αγορά, στην αύξηση του μεριδίου αγοράς ή στη δημιουργία φήμης (brand name) και προσέλκυση πελατείας.
4. *Μικτά κέρδη / Πωλήσεις*: Από τους πλέον συνηθισμένους δείκτες αποδοτικότητας ενεργητικού, το **περιθώριο μικτού κέρδους** αντανακλά τη λειτουργική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης και την ικανότητά της να διαμορφώνει συμφέρουσες τιμές στην αγορά, αλλά και να ελέγχει το κόστος λειτουργίας της. Μια υψηλή τιμή στον δείκτη φανερώνει ότι η επιχείρηση μπορεί να “αγοράζει φθηνά και να πουλάει ακριβά”. Αν αντίθετα το ποσοστό αυτό είναι πολύ μικρό, τότε δεν υπάρχει μεγάλο περιθώριο για την κάλυψη του κόστους λειτουργίας της επιχείρησης και δημιουργίας κέρδους. Ωστόσο είναι δυνατόν σε ορισμένες περιπτώσεις το περιθώριο κέρδους να είναι μεν μικρό, αλλά η επιχείρηση να διατηρεί μεγάλο όγκο πωλήσεων. Γενικά πάντως ο δείκτης αυτός είναι ενδεικτικός της επιτυχημένης ή όχι στρατηγικής management της επιχείρησης.

6.1.Κλάδος Εμπορίου ΤΠΕ

Για τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ έχουμε τα εξής δεδομένα για την πενταετία 2009-2013:

Πίνακας 6.1.1. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του κλάδου εμπορίου για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Κυκλοφορούν ενεργητικό	3,868.78	3,294.47	2,968.25	2,621.54	2,448.26
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	2,780.73	2,322.09	2,192.52	1,851.55	1,753.96
Ενεργητικό	5,004.00	4,241.00	3,872.00	3,455.00	3,255.00
Ιδία Κεφάλαια	1,418.27	1,325.01	1,188.18	1,186.43	1,100.95
Κέρδη χρήσης μετά φόρων	-56.00	-69.00	-110.00	-6.00	20.00
Κύκλος εργασιών	6,851.00	5,415.00	4,843.00	4,338.00	4,028.00
Μικτά αποτελέσματα	1,462.00	1,090.00	1,039.00	979.00	918.00

Με βάση αυτά, η εξέλιξη των δεικτών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 6.1.2. Εξέλιξη βασικών δεικτών του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.39	1.42	1.35	1.42	1.40
Δείκτης αυτονομίας	0.28	0.31	0.31	0.34	0.34
Δείκτης κερδοφορίας	-0.01	-0.02	-0.03	0.00	0.01
Περιθώριο	0.21	0.20	0.21	0.23	0.23

μεικτού κέρδους					
-----------------	--	--	--	--	--

Πιο αναλυτικά για τον κάθε υπόκλάδο ξεχωριστά έχουμε την ακόλουθη εξέλιξη των δεικτών:

Πίνακας 6.1.3. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Λιανικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών, καθώς και μουσικών οργάνων και συναφών ειδών” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.45	1.50	1.60	1.28	1.21
Δείκτης αυτονομίας	0.39	0.43	0.43	0.29	0.26
Δείκτης κερδοφορίας	0.03	-0.01	-0.04	-0.07	-0.03
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.34	0.33	0.30	0.26	0.25

Πίνακας 6.1.4. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Λιανικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.31	1.44	1.46	1.70	1.87
Δείκτης αυτονομίας	0.33	0.37	0.42	0.47	0.51
Δείκτης κερδοφορίας	0.03	0.02	0.04	0.07	0.09
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.18	0.18	0.22	0.22	0.24

Πίνακας 6.1.5. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Χονδρικό εμπόριο ειδών οικιακής χρήσης” για την πενταετία 2009-2013

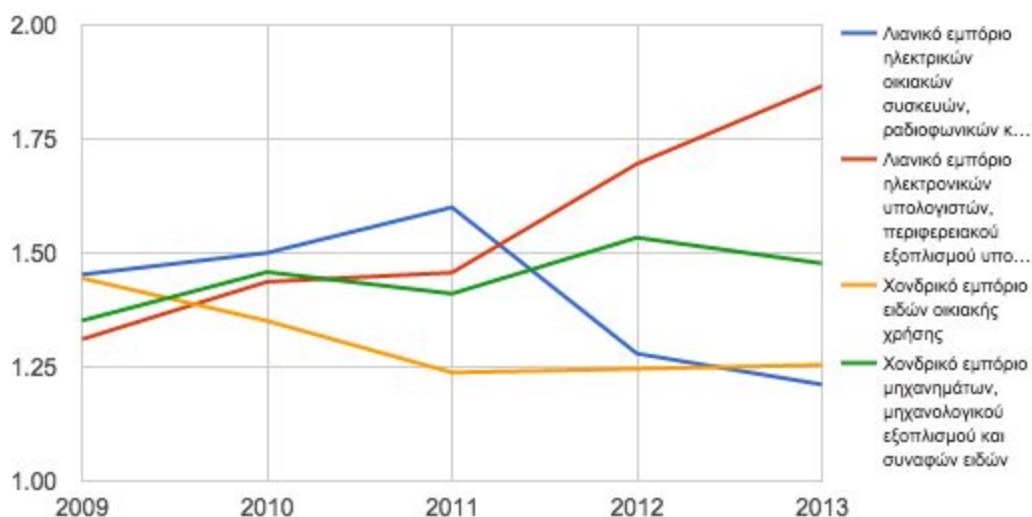
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.44	1.35	1.24	1.25	1.25
Δείκτης αυτονομίας	0.30	0.31	0.29	0.32	0.33
Δείκτης κερδοφορίας	0.02	-0.01	-0.04	-0.02	-0.01
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.21	0.23	0.24	0.25	0.25

Πίνακας 6.1.6. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Χονδρικό εμπόριο μηχανημάτων, μηχανολογικού εξοπλισμού και συναφών ειδών” για την πενταετία 2009-2013

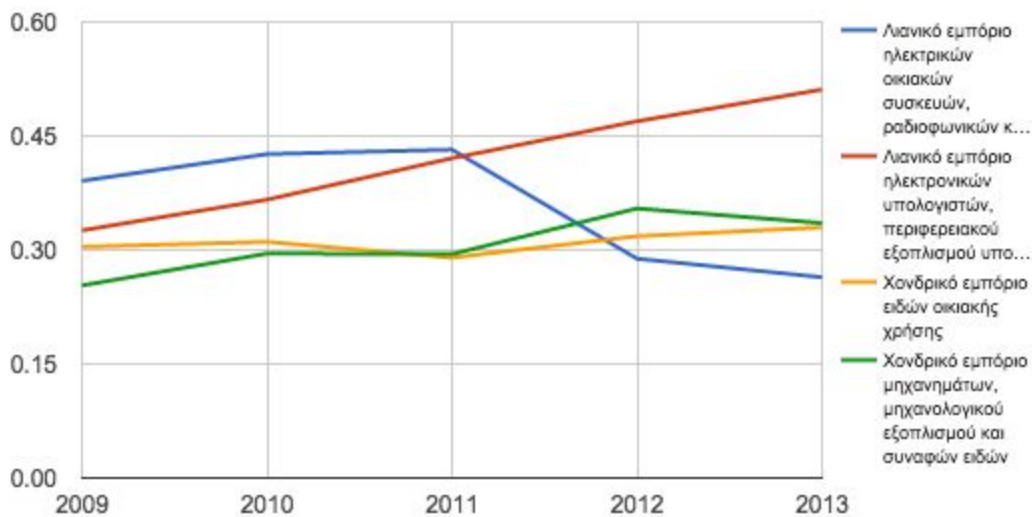
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.35	1.46	1.41	1.53	1.48
Δείκτης αυτονομίας	0.25	0.30	0.29	0.35	0.34
Δείκτης κερδοφορίας	-0.04	-0.02	-0.02	0.01	0.01
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.20	0.17	0.19	0.21	0.22

Παρακάτω, ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση του κάθε δείκτη, για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξής του:

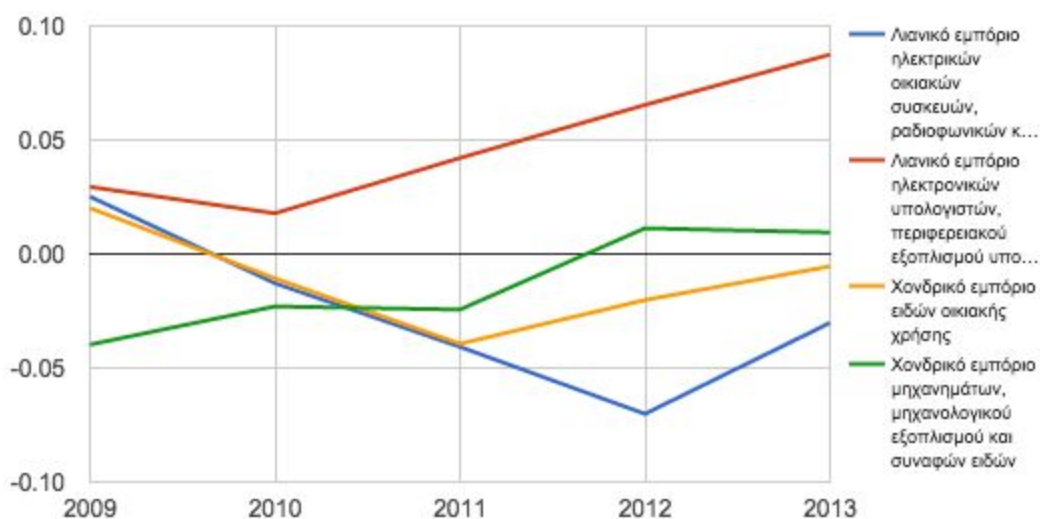
Δείκτης Ρευστότητας κλάδου Εμπορίου για την Πενταετία 2009-2013

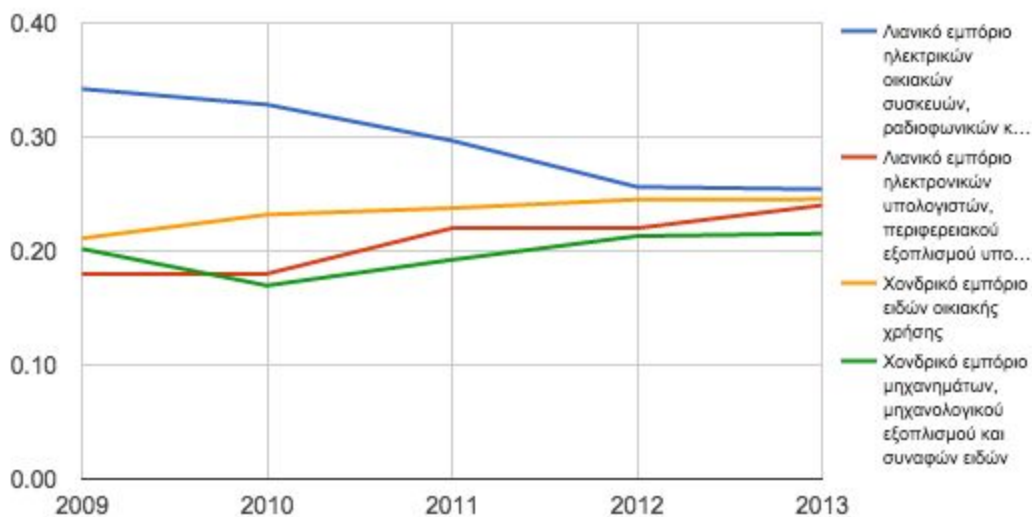
Δείκτης Αυτονομίας κλάδου Εμπορίου για την Πενταετία 2009-2013

Δείκτης Κερδοφορίας κλάδου Εμπορίου για την πενταετία 2009-2013

Περιθώριου Μεικτού Κέρδους κλάδου Εμπορίου για την πενταετία 2009-2013

Συμπεράσματα:

1. Λιανικό εμπόριο ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών συσκευών, καθώς και μουσικών οργάνων και συναφών ειδών (μπλε): Για το συγκεκριμένο υποκλάδο, ο δείκτης ρευστότητας κινείται σε καλά πλαίσια (περίπου 1.40), ο δείκτης

αυτονομίας και το περιθώριο κέρδους έχουν μια σταθερή μικρή μείωση, αλλά ο δείκτης κερδοφορίας παρουσιάζει μεγάλη πτώση την περίοδο 2009-2012 και μικρή βελτίωση το 2013. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γενικότερο μεγάλο πλήγμα που δέχτηκε το λιανικό εμπόριο αυτό το χρονικό διάστημα.

2. *Λιανικό εμπόριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού (κόκκινο)*: Είναι ο μοναδικός υποκλάδος που έχει τόσο σημαντική αύξηση του δείκτη ρευστότητας, λόγω του υποδιπλασιασμού των βραχυπρόθεσμο υποχρεώσεων της εταιρείας ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS. Επίσης, παρουσίασε σταθερή αύξηση του δείκτη αυτονομίας και του περιθωρίου μεικτού κέρδους. Τέλος, είχε τη μεγαλύτερη αύξηση από όλους τους υποκλάδους, ως προς το δείκτη κερδοφορίας κατά 0.06 μονάδες, λόγω του τριπλασιασμού του καθαρών κερδών της εταιρείας ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS.
3. *Χονδρικό εμπόριο ειδών οικιακής χρήσης(κίτρινο)*: Δεδομένου του μεγάλου μεγέθους ως προς τον αριθμό εταιρειών, μεικτών κερδών και κύκλου εργασιών σε σχέση με τους δύο προηγούμενους υποκλάδους, είναι αναμενόμενη η σταθερότητα που παρατηρείται στο σύνολο των δεικτών. Σημαντική είναι η εξέλιξη του δείκτη κερδοφορίας, στον οποίο παρατηρείται σημαντική πτώση μέχρι το 2011, αλλά τα επόμενα 2 χρόνια ανασυγκροτήθηκε φθάνοντας στο -0.01.
4. *Χονδρικό εμπόριο μηχανημάτων, μηχανολογικού εξοπλισμού και συναφών ειδών (πράσινο)*: Όντας ο μεγαλύτερος υποκλάδος ως προς τον κύκλο εργασιών και τα μεικτά κέρδη, είναι λογικό οι μεταβολές να είναι μικρές, αλλά σταθερές, όπως παρατηρούμε στο σύνολο των δεικτών. Συγκεκριμένα, παρατηρείται μικρή βελτίωση στο δείκτη αυτονομίας στο περιθώριο μεικτού κέρδους και στο δείκτη ρευστότητας λόγω της μείωσης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων στις επιχειρήσεις του κλάδου, όπως SIEMENS, HP, XEROR, IDEAL. Όσον αφορά τον δείκτη κερδοφορίας, αν και ξεκίνησε από το -0.04 κατέληξε στο 0.01 το 2013, λόγω της μείωσης κατά 130 εκατ. ευρώ της ζημίας μετά φόρων στη SIEMENS.

6.2.Κλάδος Κατασκευών ΤΠΕ

Για τον κλάδο των κατασκευών ΤΠΕ έχουμε τα εξής δεδομένα για την πενταετία 2009-2013:

Πίνακας 6.2.1. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του κλάδου κατασκευών ΤΠΕ για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Κυκλοφορούν ενεργητικό	1,204	1,097	990	917	866
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	773	945	782	767	788
Ενεργητικό	2,031.69	1,873.66	1,727.47	1,668.42	1,648.45

Ιδία Κεφάλαια	882.56	778.83	774.76	722.18	635.96
Κέρδη χρήσης μετά φόρων	-23.03	-25.39	-10.82	-85.08	-93.89
Κύκλος εργασιών	1,258.67	1,209.85	1,160.78	1,273.45	1,068.66
Μεικτά αποτελέσματα	204.20	167.60	212.59	115.30	104.36

Με βάση αυτά, η εξέλιξη των δεικτών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 6.2.2. Εξέλιξη βασικών δεικτών του κλάδου κατασκευών για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.56	1.16	1.27	1.19	1.10
Δείκτης αυτονομίας	0.43	0.42	0.45	0.43	0.39
Δείκτης κερδοφορίας	-0.01	-0.01	-0.01	-0.05	-0.06
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.16	0.14	0.18	0.09	0.10

Πιο αναλυτικά για τον κάθε υπόκλάδο ξεχωριστά έχουμε την ακόλουθη εξέλιξη των δεικτών:

Πίνακας 6.2.3. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.92	1.92	1.79	1.84	2.00

Δείκτης αυτονομίας	0.53	0.55	0.52	0.53	0.55
Δείκτης κερδοφορίας	0.01	-0.02	0.00	0.01	0.02
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.16	0.15	0.12	0.14	0.15

Πίνακας 6.2.4. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.24	0.92	1.11	1.05	0.99
Δείκτης αυτονομίας	0.39	0.33	0.34	0.33	0.28
Δείκτης κερδοφορίας	-0.04	-0.04	-0.01	-0.05	-0.06
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.07	0.06	0.15	0.06	0.04

Πίνακας 6.2.5. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.85	1.29	1.33	1.25	1.15
Δείκτης αυτονομίας	0.47	0.47	0.52	0.51	0.49
Δείκτης κερδοφορίας	0.00	0.01	0.00	-0.06	-0.04

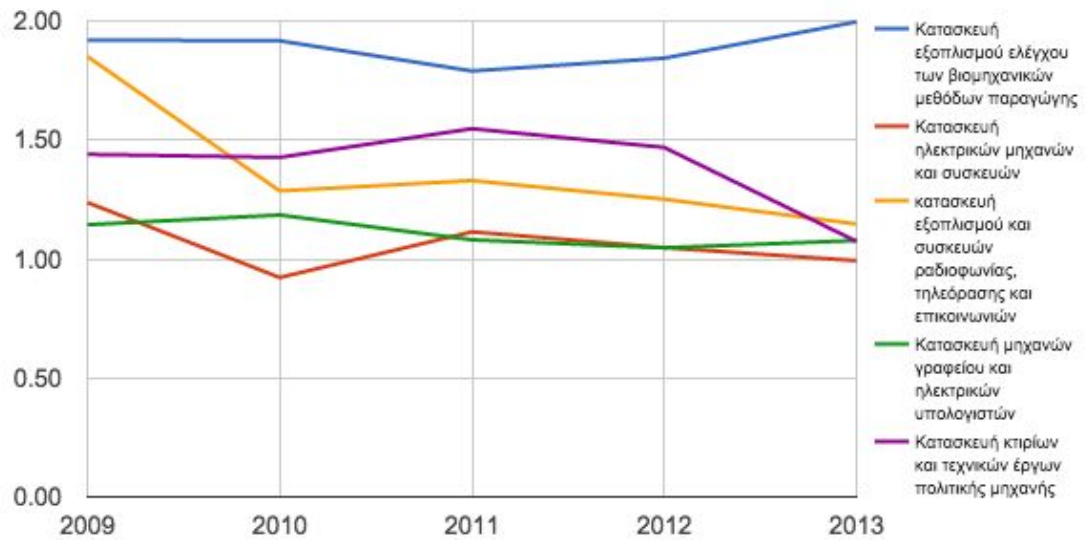
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.27	0.23	0.24	0.15	0.21
------------------------------	------	------	------	------	------

Πίνακας 6.2.6. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρικών υπολογιστών” για την πενταετία 2009-2013

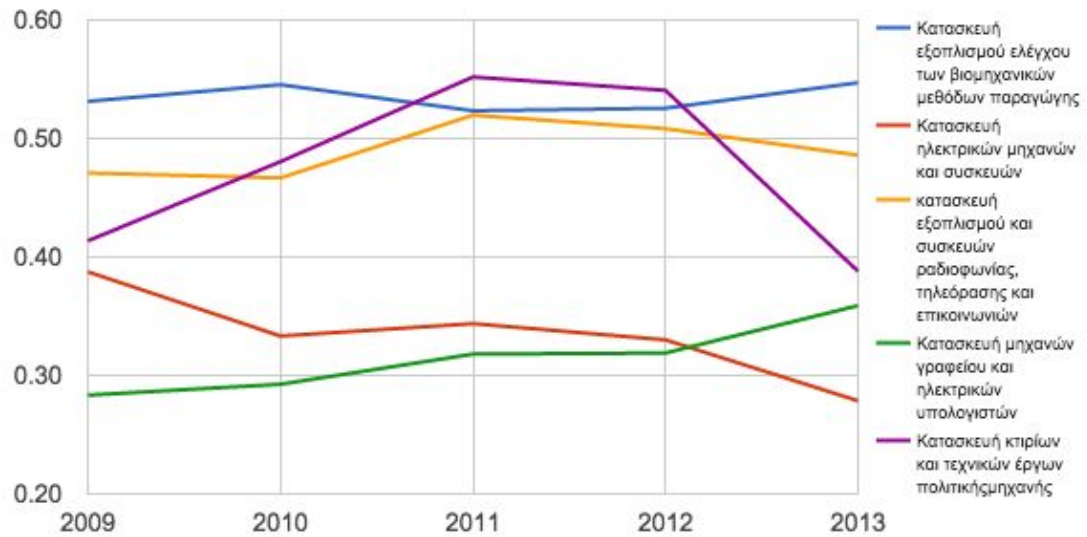
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.14	1.18	1.08	1.05	1.08
Δείκτης αυτονομίας	0.28	0.29	0.32	0.32	0.36
Δείκτης κερδοφορίας	-0.03	-0.02	-0.02	0.03	0.03
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.28	0.28	0.37	0.32	0.41

Παρακάτω, ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση του κάθε δείκτη, για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξής του:

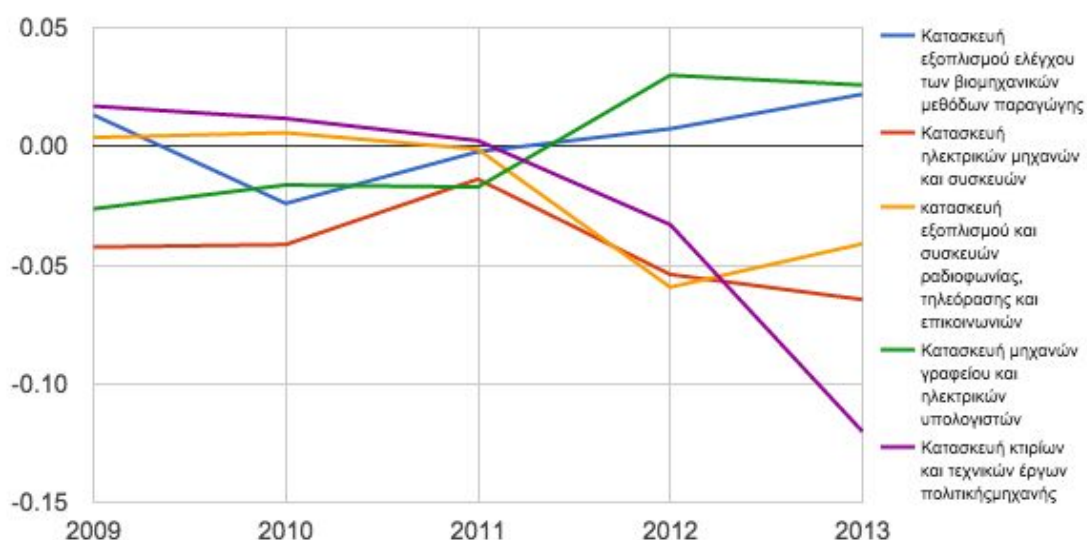
Δείκτης Ρευστότητας κλάδου Κατασκευών για την πενταετία 2009-2013

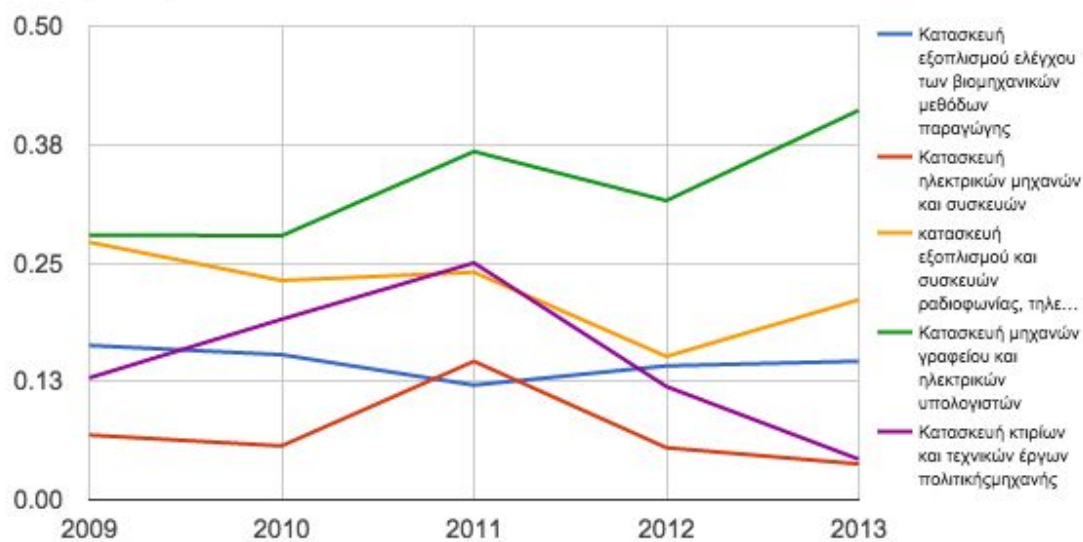
Δείκτης Αυτονομίας κλάδου Κατασκευών για την πενταετία 2009-2013

Δείκτης Κερδοφορίας κλάδου Κατασκευών για την πενταετία 2009-2013

Περιθώριου Μεικτού κέρδους κλάδου Κατασκευών για την πενταετία 2009-2013

Συμπεράσματα:

1. *Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής (μπλε):* Λόγω του πολύ μικρού μεγέθους του ως προς τα μεικτά αποτελέσματα, κύκλο εργασιών, αλλά και το μεγάλο αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν, είναι λογικό να παρατηρείται σταθερότητα στους 3 βασικούς δείκτες (ρευστότητας, αυτονομίας, περιθώριο μεικτού κέρδους). Όσον αφορά το δείκτη κερδοφορίας, αν και το 2010 είχε μια μικρή πτώση, μέχρι το 2013 είχε σταθερή αύξηση φθάνοντας στο 0.02. Τέλος, ενδιαφέρον είναι και το ύψος του δείκτη ρευστότητας (2), που είναι ο υψηλότερος από κάθε άλλο υποκλάδο
2. *Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (κόκκινο):* Είναι ο υποκλάδος με τον μεγαλύτερο κύκλο εργασιών, αλλά και τα μικρότερα καθαρά κέρδη, που στη διάρκεια της πενταετίας παρουσίασε μικρή αλλά σταθερή πτώση στο σύνολο των δεικτών. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας μειώθηκε κατά 0.25 φθάνοντας στο 0.99, ο δείκτης αυτονομίας μειώθηκε κατά 0.11 στο 0.28, ο δείκτης κερδοφορίας έφθασε στο -0.02 (αν και το 2011 είχε μια μικρή αύξηση) και το περιθώριο μεικτού κέρδους μειώθηκε στο 0.03, έχοντας και αυτό μια μικρή αύξηση το 2011.
3. *Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (κίτρινο):* Όπως έχει ήδη αναφερθεί λόγω της εξάρτησης του υποκλάδου από λίγες μεγάλες εταιρείες παρατηρούμε μεγάλες μεταβολές ανά χρονιά σε κάθε δείκτη. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας μειώθηκε κατά 0.7, από 1.85 το 2009, λόγω της μείωσης του κυκλοφορούν ενεργητικού των εταιρειών INTRACOM, NOKIA-SIEMENS. Το περιθώριο κέρδους μειώθηκε κατά 0.06 από 0.27 το 2009 και ο δείκτης κερδοφορίας κατά 0.04 από 0.00, λόγω της μείωσης των καθαρών κερδών της INTRACOM.
4. *Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρικών υπολογιστών (πράσινο):* Όπως είδαμε στην προηγούμενη ανάλυση, πρόκειται για έναν πολύ μικρό κλάδο, ο οποίος αύξησε τα καθαρά κέρδη του σημαντικά κατά τη διάρκεια της πενταετίας. Αυτό αποτυπώνεται και στους παραπάνω δείκτες, που φαίνεται η αύξηση του δείκτη κερδοφορίας κατά 0.05 και η αύξηση του περιθωρίου μεικτού κέρδους κατά 0.13. Ωστόσο, μειώθηκε ο δείκτης ρευστότητας κατά 0.07 από 1.14 το 2009, λόγω της μείωσης του κυκλοφορούν ενεργητικού στο σύνολο των εταιρειών.

6.3.Κλάδος Υπηρεσιών-Πληροφορικής

Για τον κλάδο των Υπηρεσιών-Πληροφορικής έχουμε τα εξής δεδομένα για την πενταετία 2009-2013:

Πίνακας 6.3.1. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του κλάδου Υπηρεσιών-Πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011	2012	2013
Κυκλοφορούν ενεργητικό	1,911.59	1,971.58	1,826.02	1,638.44	1,395.05
Βραχυπρόθεσμες	1,282.47	1,463.69	1,435.31	655.15	488.14

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ					
Ενεργητικό	3,475.02	3,599.50	3,107.32	2,748.58	2,390.11
Ιδία Κεφάλαια	1,018.08	1,095.44	840.77	655.15	488.14
Κέρδη χρήσης μετά φόρων	36.58	-74.48	-362.21	-138.57	-17.12
Κύκλος εργασιών	2,052.43	2,050.61	2,061.52	1,963.05	1,792.55
Μεικτά αποτελέσματα	623.27	588.78	531.43	511.80	498.46

Με βάση αυτά, η εξέλιξη των δεικτών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 6.3.2. Εξέλιξη βασικών δεικτών του κλάδου Υπηρεσιών-Πληροφοικής για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.49	1.35	1.27	2.50	2.86
Δείκτης αυτονομίας	0.29	0.30	0.27	0.24	0.20
Δείκτης κερδοφορίας	0.01	-0.02	-0.12	-0.05	-0.01
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.30	0.29	0.26	0.26	0.28

Πιο αναλυτικά για τον κάθε υποκλάδο ξεχωριστά, η εξέλιξη των δεικτών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 6.3.3. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.36	1.46	1.47	1.65	1.66

Δείκτης αυτονομίας	0.32	0.38	0.42	0.42	0.39
Δείκτης κερδοφορίας	0.00	-0.01	-0.07	-0.02	-0.04
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.20	0.15	0.12	0.11	0.11

Πίνακας 6.3.4. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.28	1.35	1.37	3.64	3.08
Δείκτης αυτονομίας	0.21	0.19	0.21	0.23	0.29
Δείκτης κερδοφορίας	0.09	0.06	0.00	0.12	0.11
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.21	0.21	0.17	0.25	0.23

Πίνακας 6.3.5. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού ” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.56	1.52	1.40	2.01	2.00
Δείκτης αυτονομίας	0.35	0.32	0.30	0.30	0.30
Δείκτης κερδοφορίας	0.01	-0.02	-0.03	-0.03	0.01

Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.34	0.35	0.35	0.37	0.40
------------------------------	------	------	------	------	------

Πίνακας 6.3.6. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Δραστηριότητες σχετικές με τράπεζες δεδομένων” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.34	0.57	0.49	-0.73	-0.48
Δείκτης αυτονομίας	0.04	0.21	-0.17	-0.57	-0.77
Δείκτης κερδοφορίας	-0.01	-0.03	-0.47	-0.33	-0.14
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.37	0.33	0.27	0.20	0.19

Πίνακας 6.3.7. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Επεξεργασία δεδομένων” για την πενταετία 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.14	1.20	1.93	2.86	2.93
Δείκτης αυτονομίας	0.24	0.15	0.16	0.12	0.13
Δείκτης κερδοφορίας	0.00	-0.10	-1.06	-0.10	0.01
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.29	0.23	0.20	0.16	0.28

Πίνακας 6.3.8. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Παροχή συμβουλών για τον υλικό εξοπλισμό πληροφορικής (hardware)” για την πενταετία 2009-2013

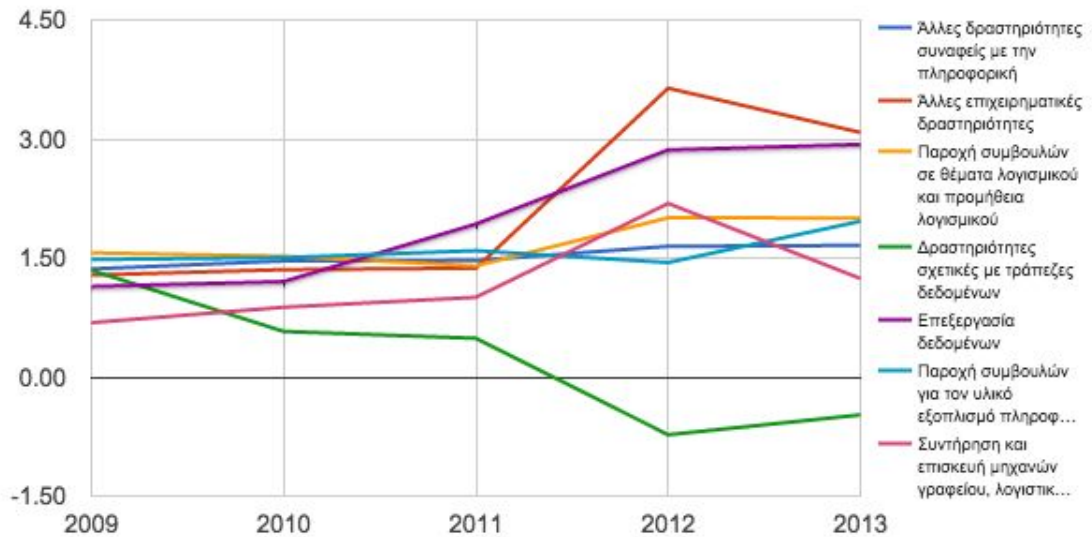
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	1.48	1.50	1.59	1.44	1.96
Δείκτης αυτονομίας	0.49	0.49	0.53	0.49	0.37
Δείκτης κερδοφορίας	0.03	0.02	0.01	0.05	0.01
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.25	0.25	0.24	0.24	0.24

Πίνακας 6.3.9. Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου “Συντήρηση και επισκευή μηχανών γραφείου, λογιστικών μηχανών και εξοπλισμού πληροφορικής” για την πενταετία 2009-2013

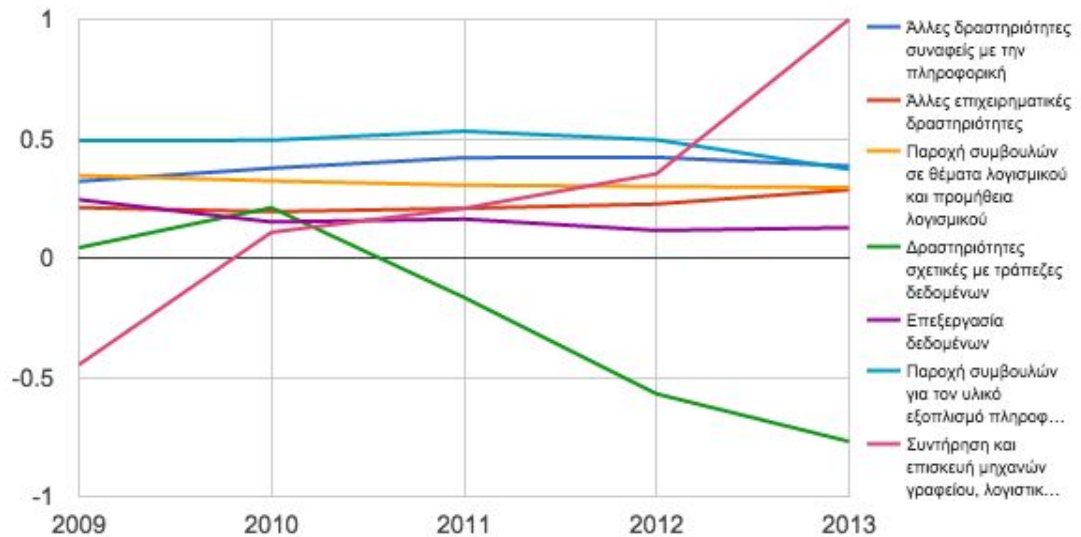
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	0.68	0.88	1.00	2.19	1.24
Δείκτης αυτονομίας	-0.45	0.11	0.21	0.35	1.00
Δείκτης κερδοφορίας	-0.10	0.02	0.05	0.09	0.05
Περιθώριο μεικτού κέρδους	-3.33	0.21	0.00	3.31	2.71

Παρακάτω, ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση του κάθε δείκτη, για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξής του:

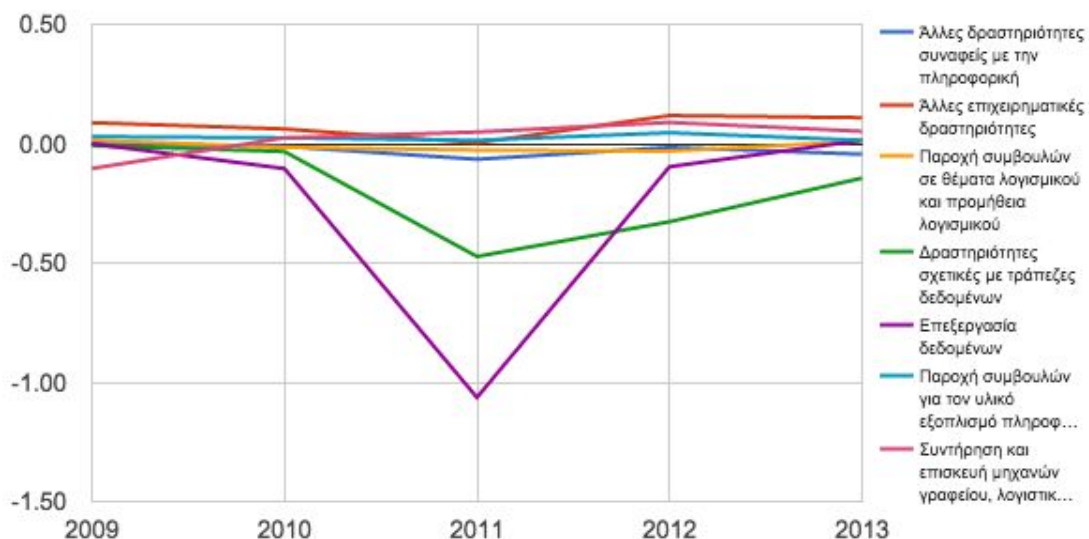
Δείκτης Ρευστότητας κλάδου Υπηρεσιών- Πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013

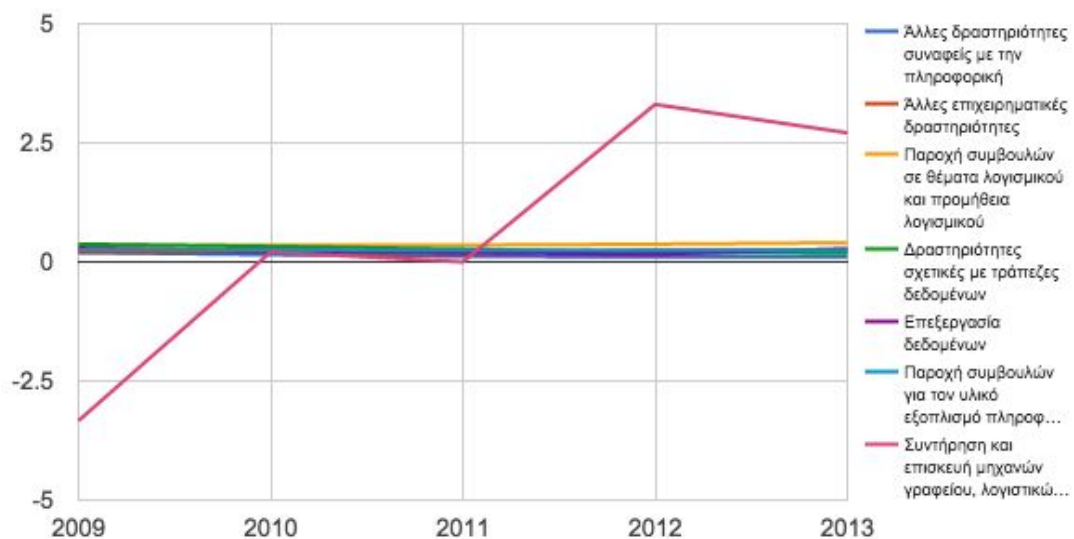
Δείκτης Αυτονομίας κλάδου Υπηρεσιών- Πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013

Δείκτης Κερδοφορίας κλάδου Υπηρεσιών- Πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013

Περιθώριου Μεικτού Κέρδους κλάδου Υπηρεσιών- Πληροφορικής για την πενταετία 2009-2013

Συμπεράσματα:

1. *Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική (μπλε):* Όντας ο δεύτερος μεγαλύτερος υποκλάδος ως προς τα μεικτά, αποτελέσματα, κύκλο εργασιών και αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν, υπέστη πολύ μικρές μεταβολές ως προς τους εξεταζόμενους βασικούς δείκτες. Οι πιο σημαντικές εξ'αυτών είναι η αύξηση του δείκτη ρευστότητας κατά 0.30 σε 1.66 και η μείωση του περιθωρίου κέρδους κατά 0.09 σε 0.108.
2. *Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες (κόκκινο):* Ο συγκεκριμένος κλάδος είχε τη μεγαλύτερη αύξηση στο δείκτη ρευστότητας από 1.28 το 2009 σε 3.08 το 2013. Όσον αφορά το δείκτη κερδοφορίας και το περιθώριο μεικτού κέρδους κινήθηκαν σε σταθερά πλαίσια.
3. *Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού (κίτρινο):* Είναι ο μεγαλύτερος υποκλάδος ως προς τα μεικτά αποτελέσματα, κύκλο εργασιών και αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται και γι'αυτό οι μεταβολές στους δείκτες είναι σχεδόν μηδενικές. Σημαντικότερη είναι αυτή της αύξησης του δείκτη κερδοφορίας κατά 0.44 και της αύξησης του περιθωρίου μεικτού κέρδους κατά 0.06.
4. *Δραστηριότητες σχετικές με τράπεζες δεδομένων (πράσινο):* Ο συγκεκριμένος κλάδος, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση στο σύνολο των δεικτών. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας μειώθηκε κατά 1.82 σε -0.48, πέφτοντας κάτω από την μονάδα, εξαιτίας του υποδιπλασιασμού του κυκλοφορούν ενεργητικού και της αύξησης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας ΧΡΥΣΟΣ ΟΔΗΓΟΣ. Επίσης, ο δείκτης αυτονομίας από το 2010 είχε συνεχόμενη πτώση φθάνοντας -0.77 και το περιθώριο μεικτού κέρδους έπεσε κατά 0.19 σε 0.19.
5. *Επεξεργασία δεδομένων (μωβ):* Πρόκειται για έναν από τους μικρούς υποκλάδους, ο οποίος διατήρησε σχεδόν σταθερούς τους δείκτες κερδοφορίας και περιθωρίου μεικτού κέρδους. Επίσης, παρουσίασε μεγάλη αύξηση του δείκτη κερδοφορίας από 1.14 το 2009, σε 2.93 το 2013, αν και παρατηρείται μια πολύ μεγάλη πτώση το 2011 λόγω της εταιρείας FIRST DATA HELLAS.
6. *Παροχή συμβουλών για τον υλικό εξοπλισμό πληροφορικής (hardware) (γαλάζιο):* Όπως και ο υποκλάδος "Επεξεργασία δεδομένων" έτσι και αυτός λόγω της φύσης των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν, δεν είχε μεγάλες μεταβολές κατά τη διάρκεια της πενταετίας στους εξεταζόμενους δείκτες. Η πιο σημαντική, είναι η αύξηση του δείκτη ρευστότητας κατά 0.48 σε 1.96 και η μείωση του δείκτη αυτονομίας κατά 0.12 σε 0.37.
7. *Συντήρηση και επισκευή μηχανών γραφείου, λογιστικών μηχανών και εξοπλισμού πληροφορικής (φούκσια):* Είναι ο μικρότερος υποκλάδος ως προς το κύκλο εργασιών που παρουσίασε εντυπωσιακή αύξηση του περιθωρίου μεικτού κέρδους κατά 6.04 μονάδες σε 2.71, λόγω της βελτίωσης του κύκλου εργασιών στο σύνολο των υποκλάδων. Επίσης, σημαντική είναι η βελτίωση που είχε και στο δείκτη αυτονομίας κατά 1.45 σε 1.

6.4.Κλάδος Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών

Για τον κλάδο των Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών έχουμε τα εξής δεδομένα για την πενταετία 2009-2013:

Πίνακας 6.4.1. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του κλάδου Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013 σε εκατ. ευρώ

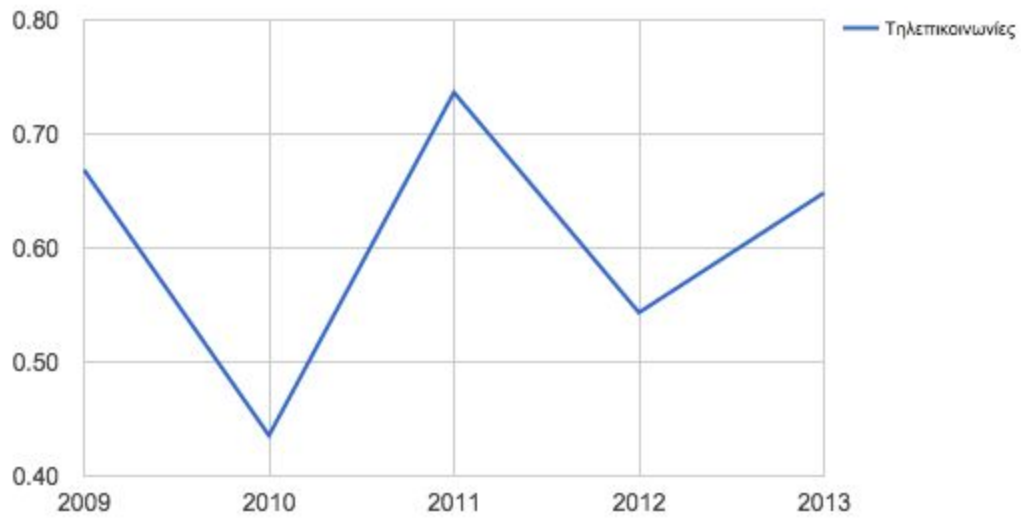
	2009	2010	2011	2012	2013
Κυκλοφορούν ενεργητικό	3,376.74	3,409.61	3,606.06	3,083.89	3,004.51
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	4,559.00	6,442.00	4,734.00	5,317.00	4,544.00
Ενεργητικό	20,032.00	18,895.00	17,837.00	16,376.00	15,119.00
Ίδια Κεφάλαια	6,608.00	7,018.00	6,558.00	6,139.00	6,351.00
Κέρδη χρήσης μετά φόρων	233.07	-1,179.68	-636.89	-123.98	-15.12
Κύκλος εργασιών	8,564.00	7,857.00	7,207.00	6,478.00	5,803.00
Μεικτά αποτελέσματα	3,119.00	2,813.00	2,614.00	3,269.00	

Με βάση αυτά, η εξέλιξη των δεικτών είναι η ακόλουθη:

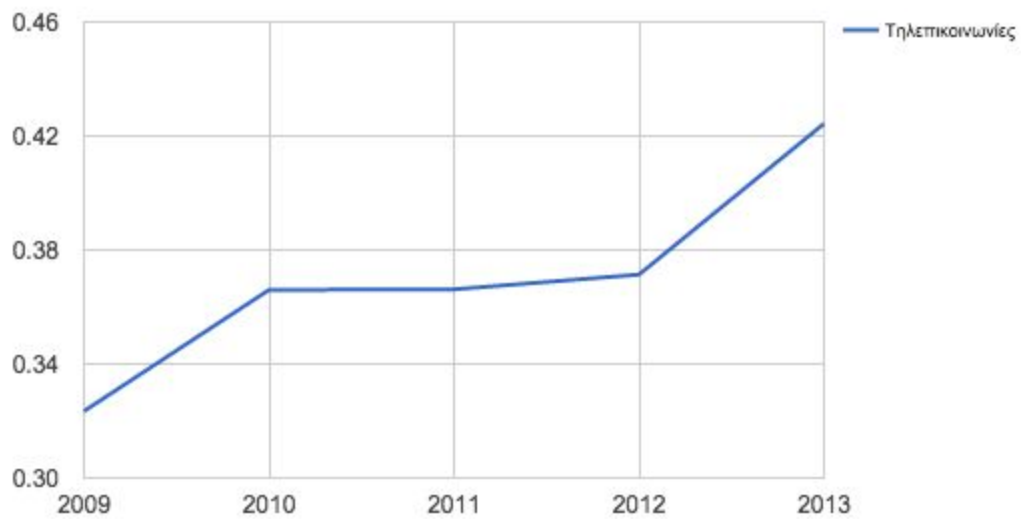
	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης ρευστότητας	0.67	0.44	0.74	0.54	0.65
Δείκτης αυτονομίας	0.32	0.37	0.37	0.37	0.42
Δείκτης κερδοφορίας	0.01	-0.07	-0.04	0.00	0.00
Περιθώριο μεικτού κέρδους	0.39	0.36	0.38	0.54	0.53

Παρακάτω, ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση του κάθε δείκτη, για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξής του:

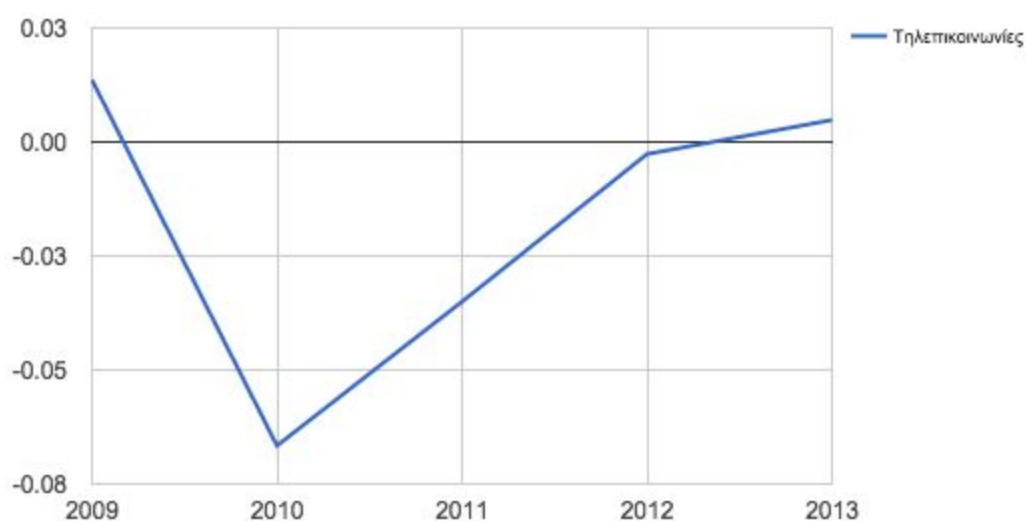
Δείκτης Ρευστότητας κλάδου Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013

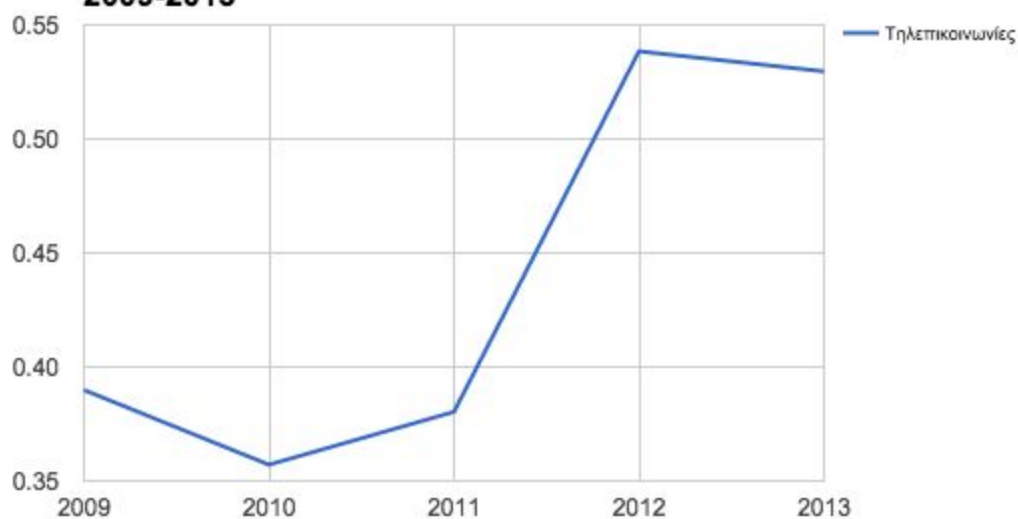
Δείκτης Αυτονομίας κλάδου Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013

Δείκτης Κερδοφορίας κλάδου Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013

Περιθώριου Μεικτού κέρδους κλάδου Υπηρεσιών-Τηλεπικοινωνιών για την πενταετία 2009-2013

Συμπέρασμα:

Τηλεπικοινωνίες: Πρόκειται για τον μεγαλύτερο υποκλάδο του τομέα ΤΠΕ, που επηρεάζεται άμεσα κυρίως από την εταιρεία ΟΤΕ. Κατά τη διάρκεια της πενταετίας, ο δείκτης ρευστότητας

ήταν σταθερά μικρότερος της μονάδας και τελικά το 2013 0.65. Ωστόσο, ο δείκτης αυτονομίας αυξήθηκε σταδιακά σε 0.42 κατά 0.10 και το περιθώριο μεικτού κέρδους σε 0.53 κατά 0.14.

7.Ανάλυση μεγαλύτερων εταιρειών του κλάδου ΤΠΕ στην Ελλάδα

7.1.Εισαγωγή

Στο σημείο αυτό θα γίνει ανάλυση των δύο βασικότερων τομέων ΤΠΕ (εμπόριο, υπηρεσίες) με βάση τα δεδομένα της ευρείας έρευνας πεδίου⁷ στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της χώρας που διεξήχθη από την ένωση IOBE/EBEO-EMΠ με υπερβολάβο την εταιρεία Public Issue το 2013. Η έρευνα πεδίου απευθύνθηκε στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της χώρας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια της έρευνας κλήθηκαν συνολικά 3436 επιχειρήσεις και συμπληρώθηκαν επιτυχώς 2048 ερωτηματολόγια. Ο συνολικός βαθμός απόκρισης της έρευνας ήταν 60%, βαθμός που κρίνεται πολύ ικανοποιητικός.

Από το σύνολο του παραπάνω δείγματος, στη συγκεκριμένη έρευνα θα εξετάσουμε το ακόλουθο δείγμα:

Πίνακας 7.1.1. Δείγμα εξεταζόμενων εταιρειών

	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Συνολικά
Αριθμός εταιρειών	69	59	128
Τζίρος σε εκατ. ευρώ	2,065.3	2,108.8	4,174.2

Τα στοιχεία που εξετάζουμε για καθένα από τους δύο παραπάνω κλάδους, αλλά και το μέσο όρου του συνόλου των εταιρειών της έρευνας ομαδοποιούνται στις τέσσερις παρακάτω ενότητες:

1. Επιχείρηση και Επιχειρηματική Στρατηγική
2. Οικονομικές επιδόσεις και αγορά
3. Τεχνολογικές επιδόσεις και ανάπτυξη καινοτομιών
4. Απασχόληση και πολιτικές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού

7.2.Επιχείρηση και Επιχειρηματική Στρατηγική

Α.Εταιρικές Στρατηγικές

Ακολουθεί ο πίνακας των εταιρικών στρατηγικών με τον βαθμό (1-5) που τις επιλέγουν οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών.

Πίνακας 7.2.1. Βαθμός χρήσης εταιρικών στρατηγικών για εταιρείες του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Εταιρικές Στρατηγικές	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
-----------------------	-------------	-----------	-----------------

⁷ IOBE/EMΠ, 2013, "Έρευνα στις επιχειρήσεις για την πρόβλεψη των μεταβολών στα περιφερειακά παραγωγικά συστήματα και τις τοπικές αγορές εργασίας".

Αύξηση μεριδίου αγοράς σε υφιστάμενες αγορές	3.88	3.85	3.79
Αύξηση πωλήσεων με διείσδυση σε νέες αγορές	3.38	3.93	3.47
Αύξηση πωλήσεων με νέα προϊόντα / υπηρεσίες	3.54	3.98	3.37
Προσδιορισμός νέων, μικρών / ιδιαίτερων τομέων αγοράς	3.30	3.46	3.04
Επαναπροσδιορισμός των τομέων δραστηριοποίησης	3.10	2.78	2.77
Πραγματοποίηση εξαγορών / συγχωνεύσεων	1.88	1.71	1.72

Όπως φαίνεται, οι εταιρείες του κλάδου του εμπορίου ΤΠΕ εφαρμόζουν κυρίως στρατηγικές αύξησης μεριδίου αγοράς σε υφιστάμενες αγορές, ενώ οι εταιρείες του κλάδου υπηρεσιών στρατηγικές αύξησης πωλήσεων με νέα προϊόντα/υπηρεσίες. Σημαντική διαφορά για τους δύο κλάδους παρατηρείται μόνο σε στρατηγικές αύξησης πωλήσεων που προτιμούνται στον κλάδο των υπηρεσιών. Σε σχέση με το σύνολο των εξεταζόμενων εταιρειών από την έρευνα, φαίνεται ότι στις εταιρείες του τομέα ΤΠΕ προτιμάται σε μεγάλο βαθμό η αύξηση πωλήσεων με διείσδυση σε νέες αγορές και ο προσδιορισμός νέων, μικρών τομέων αγοράς.

Β.Χρήση πρακτικών οργάνωσης

Ακολουθεί ο πίνακας των πρακτικών οργάνωσης, με βαθμό 1-5, που επιλέγουν οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών.

Πίνακας 7.2.2. Βαθμός χρήσης πρακτικών οργάνωσης για εταιρείες του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Πρακτικές Οργάνωσης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
Multi skilling	1.64	1.73	2.26
Τηλεργασία	1.64	1.59	1.20
Μερική απασχόληση	1.71	2.00	1.89
Διευθέτηση χρόνου εργασίας	1.93	2.05	1.76
Job rotation	1.55	1.63	2.65

Οι βασικότερες πρακτικές οργάνωσης που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις του τομέα ΤΠΕ είναι η διευθέτηση χρόνου εργασίας και η μερική απασχόληση, σε αντίθεση με το μέσο όρο των εταιρειών

που συμμετείχαν την έρευνα, οι οποίες προτιμούν το job rotation και το multi skilling. Λιγότερο δημοφιλείς είναι οι πρακτικές του job rotation και της τηλεργασίας.

Γενικά, οι πρακτικές οργάνωσης δεν χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό και δεν παρουσιάζουν κάποια σημαντική διαφορά στους δύο τομείς, με εξαίρεση την πρακτική της διευθέτησης της μερικής απασχόλησης, που είναι περισσότερο διαδεδομένη σε εταιρείες του κλάδου των υπηρεσιών.

Γ.Χρήση υπηρεσιών συμβούλου

Ακολουθεί ο πίνακας των υπηρεσιών συμβούλων, με βαθμό 1-5, που επιλέγουν οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών.

Πίνακας 7.2.3. Βαθμός χρήσης υπηρεσιών συμβούλου για εταιρείες του κλάδου εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Χρήση υπηρεσιών συμβούλου	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	M.O.
			Έρευνας
Οργάνωση της επιχείρησης	2.43	2.36	2.40
Πρόσληψη & αξιολόγηση ανθρώπινου δυναμικού	2.09	1.78	1.96
Υλοποίηση έρευνας αγοράς	2.48	2.15	2.34
Απόκτηση / Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών	2.42	2.27	2.43

Όπως φαίνεται οι υπηρεσίες συμβούλων χρησιμοποιούνται κυρίως στον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ με σημαντική διαφορά κυρίως στην πρόσληψη & αξιολόγηση ανθρωπίνου δυναμικού και υλοποίηση έρευνας αγοράς. Μάλιστα στο κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ, η χρήση υπηρεσιών συμβούλου είναι αρκετά μεγαλύτερη απ'ότι σε όλα τα είδη των εξεταζόμενων εταιρειών.

7.3.Οικονομικές επιδόσεις και αγορά

A.Τομείς με μεγαλύτερη ανάγκη χρηματοδότησης

Παρακάτω ο πίνακας με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και των τομέων που χαρακτηρίζουν ως τον μεγαλύτερο για ανάγκη χρηματοδότησης.

Πίνακας 7.3.1. Τομείς μεγαλύτερης χρηματοδοτικής ανάγκης εταιρειών εμπορίου, υπηρεσιών σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών

Τομείς με την μεγαλύτερη ανάγκη χρηματοδότησης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	M.O.
			Έρευνας

επενδύσεις	13	24	569
κεφάλαια κίνησης	38	26	1163
εξόφληση δανείων	18	12	558
υποχρεώσεις προς τρίτους	16	12	412
κανέναν	8	3	206
σε όλους	2	2	59

Ένα πολύ ενδιαφέρον αποτέλεσμα της συγκεκριμένης ανάλυσης είναι ότι στις 122 εταιρείες που απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση, 2 εταιρείες χρειάζονται στήριξη σε όλους τους τομείς, 3 εταιρείες χρειάζονται στήριξη σε τέσσερις τομείς, 9 εταιρείες σε τρεις τομείς, 25 εταιρείες σε δύο τομείς, **85 εταιρείες μόνο σε έναν** τομέα και 8 σε κανέναν τομέα.

Όσον αφορά τη σύγκριση των δύο κλάδων, σημαντικότεροι τομείς είναι οι επενδύσεις, κυρίως για τον κλάδο των υπηρεσιών και τα κεφάλαια κίνησης, κυρίως για τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ. Ακολουθούν ο τομέας εξόφλησης δανείων και υποχρεώσεις σε τρίτους που έχουν την ίδια σημαντικότητα και στους δύο κλάδους.

B.Πηγές χρηματοδότησης

Παρακάτω οι τρεις πίνακες με τις βασικές πηγές χρηματοδότησης και τον αριθμό των εταιρειών που τις επιλέγουν ανά κλάδο.

Πίνακας 7.3.2. Πρώτη πηγή χρηματοδότησης εταιρειών εμπορίου, υπηρεσιών σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών

Πρώτη πηγή χρηματοδότησης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο. Έρευνας
τραπεζικός δανεισμός	32	15	989
αποθεματικά	12	12	455
εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης	8	5	89
συγχρηματοδοούμενα προγράμματα	0	10	75
αύξηση μετοχικού κεφαλαίου	5	7	174
άλλη	1	4	4,046

ΔΞ/ΔΑ	3	3	
καμία	8	3	186
έκδοση ομολόγων			14

Πίνακας 7.3.3. Δεύτερη πηγή χρηματοδότησης εταιρειών εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών

Δεύτερη πηγή χρηματοδότησης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
τραπεζικός δανεισμός	3	5	144
αποθεματικά	5	4	185
συγχρηματοδοούμενα προγράμματα	4	8	148
αύξηση μετοχικού κεφαλαίου	5	3	141
έκδοση ομολόγων	1		18
άλλη	2	1	27

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι ο κλάδος του εμπορίου ΤΠΕ χρειάζεται πολύ περισσότερη χρηματοδότηση από τον κλάδο των υπηρεσιών, την οποία την αντλεί κυρίως με τραπεζικό δανεισμό ή από τα αποθεματικά. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει στο τομέα των υπηρεσιών, η μεγάλη αξία των συγχρηματοδοούμενων προγραμμάτων, ως πηγή χρηματοδότησης.

Γ.Βαθμός απειλής στο περιβάλλον της κρίσης

Ακολουθεί ο πίνακας των κύριων απειλών από το περιβάλλον της κρίσης, με βαθμό 1-5, όπως τις αντιλαμβάνονται οι εταιρείες των δύο κλάδων.

Πίνακας 7.3.4. Βαθμός απειλής στο περιβάλλον της κρίσης για τις εταιρείες των κλάδων εμπορίου, υπηρεσιών

Βαθμός απειλής στο περιβάλλον της κρίσης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο Έρευνας
Χαμηλή ρευστότητα λόγω της άρνησης των τραπεζών να εγκρίνουν νέα δάνεια	3.40	3.31	3.63
Χαμηλή ρευστότητα λόγω προβλημάτων	3.93	3.88	3.99

ρευστότητας προμηθευτών / πελατών			
Περιορισμένες πληρωμές / εργασίες από βασικό πελάτη	3.09	3.36	3.18
Πίεση από ανταγωνιστές που εστιάζουν στο κόστος	2.91	2.81	2.88
Πίεση από ανταγωνιστές που εστιάζουν στην ποιότητα / διαφοροποίηση	2.19	2.31	2.12
Μετατόπιση του αγοραστικού προτύπου σε φθηνότερες κατηγορίες προϊόντων / υπηρεσιών	2.94	2.51	2.71
Υψηλό κόστος λειτουργίας	3.00	3.08	3.28

Από τα παραπάνω στοιχεία, είναι ξεκάθαρο ότι και οι δύο κλάδοι δεν δέχονται τόσες απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον, όσες ο μέσος όρος των εταιρειών της έρευνας. Συγκριτικά, το εμπόριο ΤΠΕ δέχεται περισσότερες από τις υπηρεσίες, με τις κυριότερες να είναι η χαμηλή ρευστότητα λόγω προβλημάτων ρευστότητας προμηθευτών/πελατών και λόγω άρνησης τραπεζών να εγκρίνουν νέα δάνεια. Όσον αφορά τον κλάδο των υπηρεσιών, υπάρχει μικρότερος κίνδυνος από τις περιορισμένες πληρωμές/εργασίες από βασικό πελάτη, αλλά σημαντικά μεγαλύτερο από την μετατόπιση του αγοραστικού προτύπου σε φθηνότερες κατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών.

Δ. Τρόποι αντίδρασης στην κρίση το προηγούμενο 12μηνο

Ακολουθεί ο πίνακας των τρόπων αντίδρασης στην κρίση το προηγούμενο 12μηνο, με βαθμό 1-5, από τις εταιρείες των δύο κλάδων.

Πίνακας 7.3.5. Βαθμός τρόπων αντίδρασης στην κρίση το προηγούμενο 12μηνο για τις εταιρείες των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Τρόποι αντίδρασης στην κρίση το προηγούμενο 12μηνο	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
Μείωση απασχολούμενων	2.48	2.14	2.22
Μείωση της παραγωγής ή δραστηριότητας	2.35	1.86	2.20
Μείωση των τιμών	2.61	2.73	2.42
Περικοπή έμμεσων παροχών προς τους εργαζόμενους	2.33	2.25	2.11
Συγκράτηση ή μείωση των τακτικών αποδοχών του προσωπικού	2.67	2.53	2.61

Περιοχές σε πριμ, επιδόματα παραγωγικότητας	2.59	2.62	2.39
Προσαρμογή του χρόνου εργασίας	2.05	1.56	1.99

Οι πιο διαδεδομένοι τρόποι αντίδρασης και στους δύο τομείς ήταν η μείωση των τιμών και οι περιοχές σε πριμ, επιδόματα παραγωγικότητας, σε αντίθεση με το μέσο όρων των εταιρειών για τις οποίες ήταν κυρίως η συγκράτηση ή μείωση τακτικών αποδοχών του προσωπικού. Βέβαια, όπως έχουμε δει και σε παραπάνω ανάλυση, η κρίση έπληξε περισσότερο τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ, γι' αυτό στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζει μεγαλύτερους δείκτες σχεδόν σε όλους τους τρόπους αντίδρασης. Τρανό παράδειγμα, η μεγάλη διαφορά στους ακόλουθους δύο τρόπους αντίδρασης: προσαρμογή του χρόνου εργασίας και μείωση της παραγωγικότητας.

Ε. Ποσοστό τζίρου σε εξαγωγές για το 2013

Ακολουθεί ο πίνακας με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και το ποσοστό του τζίρου τους σε εξαγωγές το 2013.

Πίνακας 7.3.6. Ποσοστό τζίρου σε εξαγωγές για το 2013 σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Ποσοστό τζίρου σε εξαγωγές για το 2013	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Μικρότερο από 10%	22	5	381
Από 10% έως 19%	6	6	199
Από 20% έως 39%	4	9	142
Μεγαλύτερο από 40%	1	5	257

Εδώ παρατηρούμε μια από τις βασικότερες διαφορές μεταξύ των δύο κλάδων. Οι περισσότερες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο εμπόριο ΤΠΕ κάνουν εξαγωγές, αλλά μόνο ένα μικρό ποσοστό του τζίρου τους βασίζεται σε αυτές. Αντίθετα, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο κλάδο των υπηρεσιών είναι λιγότερες, αλλά όσες το κάνουν βασίζουν αρκετά σημαντικά ποσοστά του τζίρου τους σε αυτές.

7.4. Τεχνολογικές επιδόσεις και ανάπτυξη καινοτομιών

Α. Πηγές για απόκτηση και αξιοποίηση της γνώσης

Ακολουθεί ο πίνακας των πηγών απόκτησης και αξιοποίησης της γνώσης, με βαθμό 1-5, για τις εταιρείες των δύο κλάδων.

Πίνακας 7.4.1. Βαθμός χρήσης πηγών για απόκτηση και αξιοποίηση της γνώσης των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Πηγές για απόκτηση και αξιοποίηση της γνώσης	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
Πελάτες	3.45	3.78	3.57
Προμηθευτές	3.49	3.00	3.30
Ανταγωνιστές	3.13	3.07	2.97
Πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα	1.91	2.58	1.99

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι οι πηγές για απόκτηση και αξιοποίηση της γνώσης διαφέρουν αρκετά στους δύο κλάδους. Για τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ βασικότερη πηγή είναι οι προμηθευτές, ενώ για το κλάδο των υπηρεσιών οι πελάτες. Ίδιας σημαντικότητας πηγή, είναι οι ανταγωνιστές.

Β.Τμήμα έρευνας και ανάπτυξης (R&D)

Ακολουθούν πίνακες για δεδομένα σχετικά με το τμήρα έρευνας και ανάπτυξης των εταιρειών των δύο κλάδων.

Πίνακας 7.4.2. Ύπαρξη τμήματος μελετών-ερευνών σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Τμήμα έρευνας και ανάπτυξης (in house R&D)	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Υπάρχει	7	34	396
Δεν υπάρχει	62	23	1657

Πίνακας 7.4.3. Αριθμός απασχολούμενων στο τμήμα έρευνας και ανάπτυξης σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις με τμήμα έρευνας και ανάπτυξης		
Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
3	19	272

Πίνακας 7.4.4. Ποσό ετήσιου τζίρου που επενδύεται σε έρευνα και ανάπτυξη σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Ποσό ετήσιου τζίρου που επενδύεται σε έρευνα και ανάπτυξη (σε εκατ. ευρώ)		
		Μ.Ο. Έρευνας
Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	
15.5	29.5	32.26

Πίνακας 7.4.5. Αιτήσεις για πατέντες στο εξωτερικό κατά τη τελευταία διετία σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Αίτησεις για πατέντες στο εξωτερικό κατά τη τελευταία διετία	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Έγιναν	2	6	80
Δεν έγιναν	67	52	1931

Πίνακας 7.4.6. Προσδιορισμός νέων ή σημαντικά βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Προσδιορισμός νέων ή σημαντικά βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Νέα για την επιχείριση	17	36	542
Νέα για την ελληνική αγορά	11	22	355
Νέα για την παγκόσμια αγορά	3	6	144

Συνολικά 41 από τις 126 εταιρείες των δύο κλάδων έχουν τμήμα R&D με την πλειοψηφία να δραστηριοποιείται στον κλάδο των υπηρεσιών όπως είναι λογικό. Ο αριθμός των εργαζομένων, κατά μέσο όρο είναι εξαπλάσιος για τον κλάδο των υπηρεσιών σε σχέση με του εμπορίου ΤΠΕ και ο επενδύόμενος τζίρος διπλάσιος. Αν και το ποσοστό επένδυσης είναι αρκετά μεγάλο, μόλις 8 αιτήσεις για πατέντες έχουν γίνει τα τελευταία δύο χρόνια, εκ των οποίων οι περισσότερες από τον κλάδο των υπηρεσιών.

Τέλος, έχει ενδιαφέρον να μελετήσουμε τον τελευταίο πίνακα, στον οποίο φαίνεται ο βαθμός καινοτομίας των δύο κλάδων για τα προϊόντα τους. Όπως φαίνεται 1/3 εταιρείες του κλάδου των υπηρεσιών δημιουργεί καινοτόμα προϊόντα για την ελληνική αγορά και 1/10 για την παγκόσμια αγορά. Τα αντίστοιχα νούμερα για τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ είναι αρκετά μικρότερα και συγκεκριμένα 1/7 για την ελληνική αγορά και 3/70 για την παγκόσμια.

Γ.Είδος εισαγόμενης καινοτομίας

Ακολουθούν δύο πίνακες με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και των ειδών εισαγόμενης καινοτομίας.

Πίνακας 7.4.7. Εισαγόμενη καινοτομία σε διαδικασίες/διεργασίες σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Για διαδικασίες / διεργασίες	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Μεθόδους παραγωγής προϊόντων/υπηρεσιών	1	7	266
Πρακτικές που εφαρμόζονται στην εφοδιαστική αλυσίδα της επιχείρησης (logistics)	3	1	77
Τρόπους χρήσης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών	6	16	132

Πίνακας 7.4.8. Εισαγόμενη καινοτομία σε οργάνωση/εμπορία/marketing σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Για οργάνωση / εμπορία / marketing	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Μεθόδους οργάνωσης της εργασίας	8	12	262
Μεταβολές στο design, ή τη συσκευασία προϊόντων/υπηρεσιών	7	3	179
Μεθόδους πωλήσεων ή διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών	19	12	363
Αναβάθμιση των υπηρεσιών μετά την πώληση (after sales)	16	11	243

Εδώ υπάρχει μια ακόμα σημαντική διαφορά ανάμεσα στους δύο κλάδους. Στο κλάδο των υπηρεσιών, οι περισσότερες εταιρείες εισάγουν καινοτομίες που αφορούν τον τρόπο χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, μεθόδους οργάνωσης της εργασίας και μεθόδους πωλήσεων ή διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών. Αντίθετα, στον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ δίνεται έμφαση και σε μεθόδους πωλήσεων ή διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών, αλλά και σε θέματα αναβάθμισης υπηρεσιών μετά την πώληση. Σε γενικές γραμμές πάντως και οι δύο κλάδοι εισάγουν καινοτομίας στον ίδιο βαθμό.

7.5.Απασχόληση και πολιτικές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού

Α.Δυσκολίες στην εύρεση υποψηφίων

Ακολουθούν πίνακες με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και τις δυσκολίες που αντιμετωρίζουν για την εύρεση υποψηφίων.

Πίνακας 7.5.1. Δυσκολίες στην εύρεση υποψηφίων σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Δυσκολίες στην εύρεση υποψηφίων	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Υπήρχαν	22	27	556
Δεν υπήρχαν	45	31	1,474

Πίνακας 7.5.2. Βασικότεροι λόγοι δυσκολιών στην εύρεση υποψηφίων σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Βασικότεροι λόγοι δυσκολιών στην εύρεση υποψηφίων	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Οι υποψήφιοι έχουν περισσότερα προσόντα από ό,τι απαιτεί η θέση εργασίας			
Ναι	2	1	76
Όχι	19	26	472
Οι υποψήφιοι δεν πληρούν τις προδιαγραφές της θέσης εργασίας			
Ναι	16	24	411
Όχι	5	3	137

Οι υποψήφιοι δεν διαθέτουν την προσωπικότητα που χρειάζεται η επιχείρηση			
Ναι	15	12	295
Όχι	7	14	242
Οι υποψήφιοι είναι λίγοι, ή δεν υπάρχουν υποψήφιοι για τη θέση			
Ναι	9	16	312
Όχι	13	11	236

Πίνακας 7.5.3. Ελλείψεις δεξιοτήτων στους υφιστάμενους εργαζομένων σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Ελλείψεις δεξιοτήτων στους υφιστάμενους εργαζόμενους	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Ναι	23	18	604
Όχι	44	40	1,431

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω δεδομένα και οι δύο κλάδοι αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στην εύρεση ανθρωπίνου δυναμικού με σημαντικότερα να είναι η έλλειψη υποψηφίων που να πληρούν τις προδιαγραφές της θέσης εργασίας και η ελλιπή προσωπικότητα τους. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η έλλειψη τεχνικών δεξιοτήτων δεν αποτελεί πρόβλημα για κανέναν από τους δύο κλάδους.

Β.Παράγοντες μη-ανταπόκρισης του προσωπικού

Ακολουθεί ο αριθμός των εταιρειών ανά κλάδο και οι παράγοντες στους οποίους αποδίδουν την μη-ανταπόκριση του προσωπικού.

Πίνακας 7.5.4. Παράγοντες μη-ανταπόκρισης του προσωπικού σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Παράγοντες μη-ανταπόκρισης του προσωπικού	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα			
Ναι	17	13	393

Όχι	6	5	199
πρόγραμμα εκπαίδευσης / ανάπτυξης προσωπικού			
Ναι	18	13	393
Όχι	5	5	200
διαδικασία επιλογής προσωπικού			
Ναι	13	8	260
Όχι	10	10	332
συχνή αντικατάσταση του προσωπικού			
Ναι	3	3	86
Όχι	20	15	512

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα οι κύριοι παράγοντες μη ανταπόκρισης του προσωπικού και για τους δύο κλάδους είναι τα προγράμματα εκπαίδευσης και το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Γενικά, φαίνεται ότι στον κλάδο των υπηρεσιών, οι εταιρείες που έχουν πρόβλημα με την ανταπόκριση του προσωπικού είναι αρκετά λιγότερες.

Γ. Δεξιότητες στις οποίες υστερούν οι εργαζόμενοι.

Ακολουθεί ο αριθμός των εταιρειών ανά κλάδο και οι δεξιότητες στις οποίες κρίνουν ότι υστερούν οι εργαζόμενοι.

Πίνακας 7.5.5. Δεξιότητες στις οποίες υστερούν οι εργαζόμενοι σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Δεξιότητες στις οποίες υστερούν οι εργαζόμενοι	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Τεχνικές γνώσεις / ικανότητες			
Ναι	12	13	375
Όχι	11	5	225
Διαχείριση τεχνολογίας και καινοτομίας			

Ναι	11	8	361
Όχι	12	10	240
Βασική χρήση εφαρμογών πληροφορικής			
Ναι	11	2	258
Όχι	12	16	340
Προφορική γραπτή επικοινωνία			
Ναι	14	8	283
Όχι	9	10	314
Γνώση ξένων γλωσσών			
Ναι	10	2	312
Όχι	12	16	284
Εργασία σε ομάδες			
Ναι	16	10	290
Όχι	7	8	305
Ανάπτυξη πρωτοβουλιών και ανάληψης ρίσκου			
Ναι	20	14	447
Όχι	3	4	151
Ικανότητες οργάνωσης και διοίκησης έργου			
Ναι	21	13	442
Όχι	2	5	151

Οι κύριες δεξιότητες στις οποίες υστερούν οι εργαζόμενοι είναι κυρίως οι ικανότητες οργάνωσης και διοίκησης έργου και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και ανάληψης ρίσκου. Σημαντική απόκλιση ανάμεσα στους κλάδους παρατηρείται κυρίως στη βασική χρήση πληροφορικής και στην γνώση ξένων γλωσσών που οι εργαζόμενοι σε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των υπηρεσιών τα πάνε καλύτερα.

Δ. Εκτιμήσεις για τη συνολική απασχόληση στην επιχείρηση κατά την επόμενη διετία

Ακολουθεί ο πίνακας με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και τις εκτιμήσεις τους για τη συνολική απασχόληση στην επιχείρηση κατά την επόμενη διετία.

Πίνακας 7.5.6. Εκτιμήσεις για τη συνολική απασχόληση στην επιχείρηση κατά την επόμενη διετία σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Εκτιμήσεις για τη συνολική απασχόληση στην επιχείρηση κατά την επόμενη διετία	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Θα αυξηθεί	11	21	474
Θα μειωθεί	20	8	432
Θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη	31	28	1090

Ακόμα μια μεγάλη διαφορά φαίνεται στον παραπάνω πίνακα όπου είναι ξεκάθαρη η προοπτική ανάπτυξης του κάθε κλάδου όπως έχουμε διαπιστώσει και σε παραπάνω αναλύσεις. Σχεδόν διπλάσιες από τις εταιρείες του κλάδου των υπηρεσιών πιστεύουν σε αύξηση των εργαζομένων σε σχέση με τις εταιρείες του κλάδου του εμπορίου ΤΠΕ.

Ε. Εκτίμηση μεταβολής για τον αριθμό επιχειρήσεων στον κλάδο κατά την επόμενη διετία

Ακολουθεί ο πίνακας με τον αριθμό των εταιρειών ανά κλάδο και τις εκτιμήσεις τους για την μεταβολή του αριθμού επιχειρήσεων στον κλάδο τους για την επόμενη διετία.

Πίνακας 7.5.7. Εκτίμηση μεταβολής για τον αριθμό επιχειρήσεων στον κλάδο κατά την επόμενη διετία σε σχέση με τον αριθμό εταιρειών των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Εκτίμηση μεταβολής για τον αριθμό επιχειρήσεων στον κλάδο κατά την επόμενη διετία	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Θα αυξηθεί	1	9	149
Θα μειωθεί	52	30	1,240
Θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη	14	15	601

Σε συνέχεια του παραπάνω συμπεράσματος φαίνεται και σε αυτό τον πίνακα η προοπτική εξέλιξης του τομέα των υπηρεσιών. Αν και ο απόλυτος αριθμός των εταιρειών που πιστεύουν στην

αύξηση του κλάδου υπηρεσιών είναι σχετικά μικρός, παραμένει πολύ μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο για το εμπόριο ΤΠΕ.

ΣΤ.Εκτίμηση κατανομής κύκλου εργασιών 2012

Ακολουθεί ο πίνακας με τα ποσοστά κατανομής του κύκλου εργασιών 2012 για τις εταιρείες των δύο κλάδων.

Πίνακας 7.5.8. Ποσοστιαία κατανομή της εκτιμώμενης κατανομής κύκλου εργασιών για τις εταιρείες των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

Εκτίμηση κατανομής κύκλου εργασιών 2012	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Μ.Ο. Έρευνας
Εγχώρια αγορά	88.77%	78.89%	73.1%
Ευρωπαϊκή Ένωση	4.76%	10.84%	10.3%
Βαλκάνια	1.66%	4.11%	2.8
Τουρκία	1.75%	0.46%	2.8%
Άλλες χώρες	2.90%	5.16%	11.1%

Από τον παραπάνω πίνακα είναι ξεκάθαρη η εντονότερη εξωστρέφεια των εταιρειών του κλάδου των υπηρεσιών στο εξωτερικό και ειδικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Βαλκάνια. Αυτό που προκαλεί εντύπωση, είναι η περίπτωση της Τουρκίας, στην οποία ο κλάδος του εμπορίου ΤΠΕ ποσοστιαία έχει αρκετά μεγαλύτερο κύκλο εργασιών απ'ότι ο τομέας των υπηρεσιών.

Ε.Άλλα στοιχεία σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό

Ακολουθούν δύο πίνακες με γενικά δημογραφικά και πληθυσμιακά στοιχεία των εργαζομένων των εταιρειών στους δύο κλάδους.

Πίνακας 7.5.9. Δημογραφικά και πληθυσμιακά στοιχεία των εργαζομένων για τις εταιρείες των κλάδων εμπορίου ΤΠΕ, υπηρεσιών

	Εμπόριο ΤΠΕ	Υπηρεσίες	Σύνολο Έρευνας
Συνολικός αριθμός απασχολούμενων πλήρους απασχόλησης	5.000	9.020	241,840

Αριθμός γυναικών απασχολούμενων πλήρους απασχόλησης	2.823	4.918	80,829
Συνολικός αριθμός απασχολούμενων μερικής απασχόλησης	1.879	321	22,035
Συνολικός αριθμός απασχολούμενων εποχικής απασχόλησης	1.034	189	29,556
Κατανομή (%) προσωπικού με βάση τα έτη εργασίας στην επιχείρηση			
Λιγότερο από 2 έτη	14.20	16.76	14
2-10 έτη	45.05	52.62	42
>10 έτη	40.75	32.72	45
Κατανομή (%) προσωπικού με βάση την ηλικιακή κατηγορία			
Κάτω των 29 ετών	22.69	20.82	19.4
Από 39-49 ετών	62.27	72.23	61.3
Από 50 ετών και άνω	14.54	7.45	19.3

Από τους παραπάνω πίνακες, προκύπτει δύο ακόμα βασικά συμπεράσματα:

1. Στον κλάδο των υπηρεσιών οι περισσότεροι απασχολούμενοι είναι πλήρους απασχόλησης, ενώ ελάχιστοι είναι μερικής ή εποχιακής απασχόλησης, σε αντίθεση με τον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ.
2. Στον κλάδο των υπηρεσιών δραστηριοποιούνται κυρίως άτομα με εμπειρία λιγότερη από 10 έτη και ηλικίας μέχρι 50 ετών. Αντίθετα, στον κλάδο του εμπορίου ΤΠΕ υπάρχει καλύτερη κατανομή σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες και σε όλα τα έτη εργασίας.

8.Συμπεράσματα

Ακολουθούν τα κυριότερα συμπεράσματα για τον τομέα ΤΠΕ, όπως τα είδαμε στις παραπάνω τρεις αναλύσεις, ομαδοποιημένα για την καλύτερη κατανόησή τους.

8.1 Για τον τομέα ΤΠΕ

1. Η δημιουργία περίπου 80 εταιρειών ανάπτυξης υπηρεσιών και εφαρμογών για κινητά τηλέφωνα με συνολικό κύκλο εργασιών 500 εκατ. ευρώ, απασχόληση 4.500 εργαζομένων, εξάπλωση σε 40 χώρες, και με καίριες διεθνείς συνεργασίες, αναδεικνύουν το χώρο της κινητής τηλεφωνίας ως βασικό κινητήριο μοχλό προς την ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια.
2. Μια νέα ευκαιρία στις υπηρεσίες Λογισμικού αναδεικνύεται την τελευταία πενταετία με την ανάπτυξη του οικοσυστήματος καινοτόμων επιχειρήσεων (start-up ecosystem). Η δημιουργία πάνω από 60 οργανισμών (θερμοκοιπήδων, διαγωνισμών, συνεδρείων, συνεργατικών χώρων, κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου) στο συγκεκριμένο χώρο, σε συνδυασμό με τα πρώτα success stories start-ups, έχουν αναδείξει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης σε οικονομικούς και κοινωνικούς όρους.
3. Όπως επιβεβαιώνουν και οι περισσότεροι δείκτες ανταγωνιστικότητας, όπως ο NRI, η Ελλάδα έχει πολύ καλά καταρτισμένο δυναμικό, καλές υποδομές, αλλά το γενικότερο πολιτικό περιβάλλον και οι επιχειρησιακές τακτικές υστερούν, με τρόπο που επιβραδύνεται η ανάπτυξη μέσω του τομέα ΤΠΕ.
4. Συγκριτικά με το παγκόσμιο περιβάλλον, βρισκόμαστε σε αντίστοιχα επίπεδα στο κλάδο των τηλεπικοινωνιών, αλλά πολύ χαμηλότερα στον κλάδο της πληροφορικής. Όσον αφορά το κλάδο των κατασκευών, παρατηρείται η ίδια υφιστάμενη τάση, όπως στην υπόλοιπη Ευρώπη, λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης αυτού του κλάδου σε χώρες της Ασίας.

8.2.Για τον κάθε υποκλάδο ξεχωριστά

1. Εμπόριο
 - a. Χρηματοοικονομικά στοιχεία: Πρόκειται για τον κλάδο που είχε την μεγαλύτερη μείωση στον κύκλο εργασιών (37.7%) με αποτέλεσμα την μείωση των μεικτών κερδών κατά 27.9% και των καθαρών κερδών κατά 54.95% σε σχέση με το 2009. Ο υποκλάδος που φαίνεται πως έχει προοπτικές εξέλιξης είναι αυτός του “*Λιανικού Εμπορίου ηλεκτρονικών υπολογιστών, περιφερειακού εξοπλισμού υπολογιστών και λογισμικού*”, δεδομένου ότι ακόμα είναι πάρα πολύ μικρός, τόσο ως προς τον αριθμό των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν όσο και ως προς τα βασικά οικονομικά μεγέθη. Επίσης, είναι σημαντικό ότι κατά τη διάρκεια της πενταετίας ήταν σταθερός ως προς τα περισσότερα οικονομικά μεγέθη και παρουσίασε αύξηση στα καθαρά κέρδη του. Τέλος, οι βασικοί δείκτες, δηλαδή δείκτης ρευστότητας, κερδοφορίας, αυτονομίας και περιθώριο κέρδους, αυξάνονταν σταθερά.
 - b. Στρατηγικές, Οικονομικές & Τεχνολογικές Επιδόσεις, Ανθρώπινο Δυναμικό:

- i. Οι τρόποι αντίδρασης στην κρίση του 2012 ήταν η προσαρμογή του χρόνου εργασίας και η μείωση της παραγωγικότητας.
- ii. Μεγάλο ποσοστό των εταιρειών κάνουν εξαγωγές, οι οποίες όμως αποτελούν ένα μέρος του τζίρου μικρότερο από 10%. Μια από τις κύριες αγορές είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και πολύ λιγότερο τα Βαλκάνια και η Τουρκία.
- iii. Βασικότερη πηγή απόκτησης και αξιοποίησης γνώσης είναι οι πελάτες και οι προμηθευτές.
- iv. Οι βασικότερες εισαγωγές καινοτομίας αφορούν μεθόδους πωλήσεων ή διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών και σε θέματα αναβάθμισης υπηρεσιών μετά την πώληση.
- v. Το 18% των εταιρειών του κλάδου θεωρεί ότι η συνολική απασχόληση στην επιχείρηση την επόμενη διετία θα αυξηθεί και το 50% ότι θα παραμείνει σταθερή.
- vi. Το 78% των εταιρειών θεωρεί ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων στον κλάδο θα μειωθεί.
- vii. Μεγάλο ποσοστό των εργαζομένων είναι μερικής ή εποχιακής απασχόλησης.
- viii. Προτιμούνται σε ίδιο ποσοστό άνδρες, γυναίκες και ανεξάρτητα από εργασιακή εμπειρία και ηλικία.

2. Υπηρεσίες

a. Χρηματοοικονομικά Στοιχεία:

- i. Πληροφορική: Το μεγάλο πλήγμα σε αυτόν τον τομέα ήρθε το 2011 και δικαιολογείται από το γενικότερο εξωτερικό περιβάλλον όσον αφορά τις υπηρεσίες, αλλά και από τον σημαντικό αριθμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Βέβαια, είναι ο κλάδος που τελικά είχε την μεγαλύτερη μείωση στα καθαρά κέρδη (145.95%) με συρρίκνωση του κύκλου εργασιών κατά 12.62%. Οι υποκλάδοι με τις μεγαλύτερες προοπτικές εξέλιξης είναι ο *“Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την πληροφορική”* και ο *“Παροχή συμβουλών σε θέματα λογισμικού και προμήθεια λογισμικού”*, που μάλιστα είχε αύξησει του δείκτη κερδοφορίας κατά 0.44 κατά τη διάρκεια της πενταετίας. Γενικά, ο κλάδος είναι αρκετά κατατμημένος, αποτελούμενος από αρκετούς μικρούς υποκλάδους εταιρειών.
- ii. Τηλεπικοινωνίες: Είναι ο κλάδος με το μεγαλύτερο κύκλο εργασιών και μεικτά κέρδη, αν και δραστηριοποιούνται πολύ λίγες εταιρείες σε σχέση με τους άλλους κλάδους. Αυτός είναι και ο λόγος που υπάρχουν μεγάλες μεταβολές ανά έτος, αφού υπάρχουν μεγάλες εταιρείες (κυρίως ΟΤΕ) που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα στοιχεία. Αν και είναι ο κλάδος με τη μικρότερη μείωση στα μεικτά κέρδη (7.53%), είχε πάρα πολύ μεγάλη μείωση στα καθαρά κέρδη (106.44%).

b. Στρατηγικές, Οικονομικές & Τεχνολογικές Επιδόσεις, Ανθρώπινο Δυναμικό:

- i. Κύρια πηγή χρηματοδότησης είναι και τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα
 - ii. Σημαντική απειλή από το εξωτερικό περιβάλλον είναι οι περιορισμένες πληρωμές/εργασίες από βασικό πελάτη.
 - iii. Πάνω από τις μισές εταιρείες κάνουν εξαγωγές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν κυρίως το 20% έως 39% του τζίρου τους. Κύριες αγορές είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Βαλκάνια, σε αντίθεση με την Τουρκία.
 - iv. Βασικότερη πηγή απόκτησης και αξιοποίησης γνώσης είναι οι πελάτες και οι ανταγωνιστές.
 - v. Πάνω από τις μισές εταιρείες έχουν τμήμα R&D που κατά μέσο όρο απασχολεί 19 άτομα.
 - vi. Οι μισές εταιρείες παράγουν καινοτόμα προϊόντα για την ελληνική ή παγκόσμια αγορά.
 - vii. Οι βασικότερες εισαγωγές καινοτομίας αφορούν τον τρόπο χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής & επικοινωνιών, μεθόδους οργάνωσης της εργασίας και μεθόδους πωλήσεων ή διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών.
 - viii. Το 37% των εταιρειών του κλάδου θεωρεί ότι η συνολική απασχόληση στην επιχείρηση την επόμενη διετία θα αυξηθεί και το 49% ότι θα παραμείνει σταθερή.
 - ix. Το 55% των εταιρειών θεωρεί ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων στον κλάδο θα μειωθεί.
 - x. Οι περισσότεροι απασχολούμενοι είναι πλήρους απασχόλησης, ενώ ελάχιστοι είναι μερικής ή εποχιακής απασχόλησης.
 - xi. Προτιμούνται σε ίδιο ποσοστό άνδρες, γυναίκες και κυρίως άτομα με εμπειρία λιγότερη από 10 έτη και ηλικίας μέχρι 50 ετών.
3. Κατασκευές ΤΠΕ: Έχοντας έτσι και αλλιώς έναν πολύ μικρό κύκλο εργασιών, η ελληνική οικονομική κρίση οδήγησε στην συρρίκνωση του κατά 15.09%. Ακόμα σημαντικότερη ήταν η μείωση των μεικτών κερδών που έφθασε 49.02% με το απόλυτο νούμερο να είναι εννέα φορές μικρότερο από το αντίστοιχο του κλάδου του Εμπορίου το 2013! Γενικότερα, είναι ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται μόλις 124 εταιρείες με κύκλο εργασιών που το 2013 μόλις που έφτασε το 1 δις ευρώ. Ο υποκλάδος με τις περισσότερες *προοπτικές εξέλιξης είναι ο "Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής"* καθώς κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης πενταετίας παρουσίασε σημαντική βελτίωση στα βασικά οικονομικά μεγέθη και προς το παρόν δραστηριοποιείται ένας πολύ μικρός αριθμός εταιρειών σε αυτόν. Τέλος, από την τετραετία 2010-2014 είχε σταθερή βελτίωση του δείκτη ρευστότητας και τον υψηλότερο δείκτη ρευστότητας.

8.3. Συγκριτικά

1. Εταιρείες Εμπορίου ΤΠΕ και Υπηρεσιών

- a. Οι εταιρείες του κλάδου του εμπορίου εφαρμόζουν κυρίως στρατηγικές αύξησης μεριδίου αγοράς σε υφιστάμενες αγορές, ενώ οι εταιρείες του κλάδου υπηρεσιών στρατηγικές αύξησης πωλήσεων με νέα προϊόντα/υπηρεσίες. Σημαντική διαφορά για τους δύο κλάδους παρατηρείται μόνο σε στρατηγικές αύξησης πωλήσεων που προτιμούνται στον κλάδο των υπηρεσιών.
 - b. Πρακτικές οργάνωσης δεν χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από εταιρείες ΤΠΕ και δεν παρουσιάζουν κάποια σημαντική διαφορά στους δύο τομείς, με εξαίρεση την πρακτική της διευθέτησης της μερικής απασχόλησης, που είναι περισσότερο διαδεδομένη σε εταιρείες του κλάδου των υπηρεσιών.
 - c. Οι υπηρεσίες συμβούλων χρησιμοποιούνται κυρίως στον κλάδο του εμπορίου με σημαντική διαφορά κυρίως στην πρόσληψη & αξιολόγηση ανθρωπίνου δυναμικού και υλοποίηση έρευνας αγοράς. Μάλιστα στο κλάδο του εμπορίου, η χρήση υπηρεσιών συμβούλου είναι αρκετά μεγαλύτερη απ'ότι σε όλα τα είδη των εξεταζόμενων εταιρειών.
 - d. Ο κλάδος του εμπορίου χρειάζεται πολύ περισσότερη χρηματοδότηση από τον κλάδο των υπηρεσιών, την οποία την αντλεί κυρίως με τραπεζικό δανεισμό ή από τα αποθεματικά. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει στο τομέα των υπηρεσιών, η μεγάλη αξία των συγχρηματοδοούμενων προγραμμάτων, ως πηγή χρηματοδότησης.
 - e. Όσον αφορά τις απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον, το εμπόριο δέχεται περισσότερες από τις υπηρεσίες, με τις κυριότερες να είναι η χαμηλή ρευστότητα λόγω προβλημάτων ρευστότητας προμηθευτών/πελατών και λόγω άρνησης τραπεζών να εγκρίνουν νέα δάνεια. Όσον αφορά τον κλάδο των υπηρεσιών, υπάρχει μικρότερος κίνδυνος από τις περιορισμένες πληρωμές/εργασίες από βασικό πελάτη, αλλά σημαντικά μεγαλύτερος από την μετατόπιση του αγοραστικού προτύπου σε φθηνότερες κατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών.
 - f. Τα βασικότερα προβλήματα για την εύρεση υποψηφίων είναι η έλλειψη υποψηφίων που να πληρούν τις προδιαγραφές της θέσης εργασίας και η ελλιπή προσωπικότητα τους. Τα δύο αυτά προβλήματα αποδίδονται κυρίως στα προγράμματα εκπαίδευσης και στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα
2. Εταιρείες ΤΠΕ με σύνολο εταιρειών Ελλάδας
- a. Όσον αφορά τις στρατηγικές αύξησης μεριδίου αγοράς, στις εταιρείες του τομέα ΤΠΕ προτιμάται σε μεγάλο βαθμό η αύξηση πωλήσεων με διείσδυση σε νέες αγορές και ο προσδιορισμός νέων, μικρών τομέων αγοράς. Αντίθετα, στις περισσότερες ελληνικές εταιρείες προτιμάται η αύξηση μεριδίου αγοράς σε υφιστάμενες αγορές
 - b. Οι βασικότερες πρακτικές οργάνωσης που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις του τομέα ΤΠΕ είναι η διευθέτηση χρόνου εργασίας και η μερική απασχόληση, σε αντίθεση με το μέσο όρο των ελληνικών εταιρειών, οι οποίες προτιμούν το job rotation και το multi skilling.
 - c. Οι δύο κλάδοι ΤΠΕ δεν δέχονται τόσες απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον, όσες ο μέσος όρος των ελληνικών εταιρειών.

- d. Οι πιο διαδεδομένοι τρόποι αντίδρασης στις εταιρείες ΤΠΕ ήταν η μείωση των τιμών και οι περικοπές σε πριμ, επιδόματα παραγωγικότητας, σε αντίθεση με το μέσο όρων των εταιρειών για τις οποίες ήταν κυρίως η συγκράτηση ή μείωση τακτικών αποδοχών του προσωπικού.

9.Πηγές

1. Α.Τσακανίκας, 2014, “Παράθυρο ευκαιρίας» για την ελληνική οικονομία”, Foreign Affairs.
2. Enterprise Greece, 2014, “Επενδύοντας στην Ελληνική Αγορά ΤΠΕ”.
3. Α. Τσακανίκας, 2004, “Το οικοσύστημα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα”.
4. M.Fransman, 2010, “The new ICT ecosystem”.
5. Insead, 2015, “The Global Information Technology Report 2015”.
6. Helastat, 2014, Ισολογισμοί Α.Ε και Ε.Π.Ε.
7. ΙΟΒΕ/ΕΜΠ, 2013, “Έρευνα στις επιχειρήσεις για την πρόβλεψη των μεταβολών στα περιφερειακά παραγωγικά συστήματα και τις τοπικές αγορές εργασίας”.
8. ΙΟΒΕ, Οκτώβριος 2010, “Οι κινητές επικοινωνίες ως καταλύτης στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα της ελληνικής οικονομίας”.
9. ΟΠΑ – ΕΕΚΤ, Απρίλιος 2013, “Ο Κλάδος της Κινητής Τηλεφωνίας στις νέες συνθήκες”.
10. ΙΟΒΕ/ΕΒΕΟ-ΕΜΠ για λογαριασμό του ΣΕΒ, “Έρευνα στις επιχειρήσεις για την πρόβλεψη των μεταβολών στα περιφερειακά παραγωγικά συστήματα και τις τοπικές αγορές εργασίας, Τομέας Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών”